

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

HALFETİ (ŞANLIURFA) İLÇE
MERKEZİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Doç. Dr. M. Zeki BOYRAZ **Mehmet Salih BOSTANCI**

ELAZIĞ- 2015

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA BÖLÜMÜ

HALFETİ (ŞANLIURFA) İLÇE MERKEZİNİN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. M.Zeki BOYRAZ

HAZIRLAYAN

Mehmet Salih BOSTANCI

Jürimiz,/07/2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulmuştur.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Halfeti'in (ŞANLIURFA) Coğrafi Özellikleri

Mehmet Salih BOSTANCI

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Coğrafya Anabilim Dalı

Bölgesel Coğrafya Bilim Dalı

ELAZIĞ – 2015; Sayfa : XIV + 123

Halfeti, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Orta Fırat Bölümünde Şanlıurfa İline bağlı, Gaziantep İli ile Şanlıurfa il sınırında, Şanlıurfa Platosunun batı ucunda yer almaktadır. Batıda Gaziantep iline bağlı Araban, Yavuzeli ve Nizip ilçeleri, kuzeyde Adıyaman iline bağlı Besni ilçesi, doğuda Bozova, güneyde ise Birecik ilçesi ile sınırı bulunmaktadır. Halfeti ilçesinin toplam alanı 646 Km² iken merkezi alanı 82 km²' dir.

Tarihi geçmişi M.Ö 2000'li yıllara uzanan Halfeti tarihi süreçte birçok kez yer değiştirmiştir. İlk yerleşim yeri, şuan Gaziantep il sınırları içerisinde bulunan, geçmişi M.Ö 2000'li yıllara dayanan tarihi Rumkale'de olduğu bilinmektedir. XIX. yy'da Eski Halfeti ye taşınmış, 1954 yılında Şanlıurfa'ya bağlı ilçe merkezi olmuş ve nihai olarak 2000 yılından itibaren Birecik Barajı göl sahası altında kalması nedeniyle son yeri olan Yeni Halfeti'ye taşınmıştır.

Sahanın ortalama yükseltisi 525 m, sahadaki en yüksek nokta ile en alçak nokta arasındaki yükselti farkı 263 m'dir. Konum itibariyle yarı step iklime sahip alanda bulunmasına rağmen, mikroklima özellikli; bozulmuş Akdeniz İklimine yakın iklim özelliğine sahiptir. En önemli hidrografik unsuru Fırat Nehri'dir. Çok şiddetli erozyon tehlikesi sınıflandırmasına dahil edilmiş, topraklara sahiptir. Baraj etkisinde tarımsal faaliyetler kısmi derecede olumlu ve olumsuz olarak etkilenmiştir. Antep Fıstığı alanda üretimi en fazla yapılan tarımsal üründür. Halfeti şehir merkezi Değişen fiziki şartlara bağlı olarak yerleşme ve nüfus özelliğinde ciddi manada değişikliğe uğramıştır.

III

2014 yılı itibari ile Halfeti ilçe merkezinde 2755 hane mevcuttur. İlçe merkezi nüfusunda yıllar içerisinde belirli nedenlere bağlı olarak sürekli dalgalanma görülmüştür. Bu dalgalanmaların nedenlerin arasında; idari değişiklikler, savaş dönemlerinde ilçenin ciddi manada asker göndermesi, ekonomik nedenli iç ve dış göçler ve baraj nedenli zorunlu göçleri sayılabilir. 1935 yılında şehir merkezi nüfusu 1989 iken, 2007 yılına kadar artış ve azalışlarla 10238’u görmüş, 2014 yılında 8604 kişiye düşmüştür.

Bu çalışma, kırsal karaktere sahip olan ve gerek tarihi, gerek doğal güzelliği nedeniyle turizm açısından son yıllarda adından çokça zikredilen Halfeti ilçe merkezi, nüfusun mekânsal dağılımında meydana gelen değişiklikleri, sebepleriyle birlikte ortaya koyma amacını kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler : Halfeti, Cittaslow, Birecik Barajı, Fırat Nehri, Nüfus

ABSTRACT**Master Seminary****Geography Speciality of Halfeti (SANLIURFA)****Mehmet Salih BOSTANCI****The University of Firat****The Institute of Social Science****The Department Of Geography****ELAZIĞ-2015; Page : XIV + 123**

Halfeti is a city center, which takes place part of Orta Firat of Guneydogu Anadolu Region, and it is one of the cities of Sanliurfa. Halfeti, in Sanliurfa Plateau, takes place Sanliurfa's border with Gaziantep. It is neighbour of Araban, Yavuzeli and Nizip (GAZİANTEP) in its western border; Besni (ADİYAMAN) in its northern border; Bozova (ŞANLIURFA) in its eastern border and Birecik (ŞANLIURFA) in its southern border. Halfeti City Border is 646 km² as acreage.

Historical past of Halfeti goes to 2000 BC, it had many changes of places. Firstly, it is known that it is in historical Rumkale, is in Gaziantep (BC 2000s). It was moved to Eski (old) Halfeti in 19th century and it was made a city centre and finally it was moved to Yeni (new) Halfeti, because it was sunk under one of Euphrates River Dams' lake.

Its average high is 525m and maximum high difference is 263m. Although it takes place in a half-steppe place because of space, it has a climate, which is like a half-Mediterranean climate (and which is with microclimate speciality). The most important hydrographic thing is Euphrates River. It has some places, which are in a very strong wash danger and agricultural activities have been affected in positive and negative views by the dam. Pistachio nut is the most common product of agriculture in there. Population speciality and emplacement have changed in a serious degree because of to have changed physical conditions.

In the beginning of 2014, there were 2755 houses in Halfeti. Changes of population of the city has been always seen because of some reasons. We can point at managerial changes, sending of people to wars in war periods, internal and external immigrations(economic reason) and the obligatory immigration because of the dam assome of these reasons. In 1935,population of the city is 1989, by the time 2007 came, it was raised to 10238 with increases and decreases. In 2014, it was lowered to 8604 people.This work tries to show the changes of special dispersion of population with the reasons in the city, which has a rural character and has been mentioned very much because of either its historical or natural beauty.

Key Words: Halfeti, Cittaslow, Birecik Dam ,Fırat River, Population

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
HARİTALAR LİSTESİ	IX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	X
TABLOLAR LİSTESİ	XI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	XII
ÖNSÖZ	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışma Sahasının Yeri ve Sınırları.....	1
1.2. Amaç ve Kullanılan Yöntemler	1

İKİNCİ BÖLÜM

2. HALFETİ İLÇE MERKEZİNİN KURULUŞ YERİNİN FİZİKİ

ÖZELLİKLERİ	4
2.1. Jeolojik Özellikler.....	4
2.2. Jeomorfolojik Özellikler	5
2.3. Bitki Örtüsü Özellikleri	8
2.4. İklim Özellikleri.....	19
2.5. Hidrografik Özellikler.....	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HALFETİ'NİN YERLEŞİM YERİ ÖZELLİKLERİ	23
3.1. Halfeti Yerleşmesinin Tarihçesi	24
3.2. Halfeti Yerleşmesinin Tarihsel Gelişimi	26
3.2.1. İlk Kuruluş Yeri (19.yy Öncesi Dönem)	26
3.2.2. 19 yy – 2000 Yılları Arası Dönem.....	29
3.2.3. 2000 Yılı Sonrası Gelişimi ve Günümüzdeki Gelişmeler	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. HALFETİ İLÇE MERKEZİNİN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ	41
4.1. Nüfus Miktarı ve Nüfusun Değişimi	43

VII

4.1.1. 1927-1945 Dönemi	43
4.1.2. 1945-1975 dönemi	44
4.1.3. 1975-2000 Dönemi	45
4.1.4. 2000 Sonrası Dönem.....	46
4.2. Nüfus Hareketleri.....	48
4.2.1. Doğum- Ölümler.....	48
4.2.2. Göçler.....	48
4.3. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Yapısı	49
4.4. Eğitim Durumu	56
4.5. Nüfusun Genel Sağlık Özelliği	61
4.6. Aile Nüfus Sayısı Büyüklüğü	62
4.7. Nüfus Yoğunluğu ve Dağılışı:	63
4.7.1. Nüfusun yoğunluğu.....	63
4.7.2. Nüfusun Dağılışı	65
4.8. Nüfusun İstihdam Özelliği.....	66

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.HALFETİ İLÇE MERKEZİNİN FONKSİYON ÖZELLİKLERİ	68
5.1. Fonksiyon Kavramı.....	68
5.2. İdari Fonksiyon	68
5.3. Kültür fonksiyonu	71
5.4. Sosyal Fonksiyonu	74
5.5. Ekonomik Fonksiyonu	75
5.5.1. Tarım Fonksiyonu.....	76
5.5.2. Ulaşım Fonksiyonu	77
5.5.3. Sanayi Fonksiyonu.....	80
5.5.4. Ticaret Fonksiyonu	80
5.5.5. Turizm Fonksiyonu.....	83
5.5.5.1. Cittaslow (Sakinşehir) Halfeti	88
5.5.5.2. Rumkale'nin Turizmdeki Yeri.....	90
5.5.5.3. Ulu Camii (Hoşgörü Simgesi)	95
5.5.5.4. Savaşan Köyü (Hayalet Köy- Batık Köy).....	98
5.5.5.5. Zeugma	99

VIII

ALTINCI BÖLÜM

6.BİRECİK BARAJI'NIN GAP KAPSAMINDAKİ YERİ..... 107

YEDİNCİ BÖLÜM

7.FOTOĞRAFLARLA HALFETİ..... 109

SONUÇ VE ÖNERİLER 117

EKLER 120

KAYNAKÇA..... 121

ÖZGEÇMİŞ 123

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Halfeti İlçesinin Lokasyon Haritası.....	2
Harita 2. Halfeti İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası	4
Harita 3. Halfeti İlçe Merkezi ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası	6
Harita 4. Halfeti ve Yakın Çevresinin Fiziki Haritası	7
Harita 5. Halfeti İlçesi ve Yakın Çevresinin Morfografya Haritası	8
Harita 6. Halfeti İlçesi ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası	20
Harita 7. Halfeti Şehir Merkezinin Tarihsel Gelişim Haritası.....	34
Harita 8. Eski Halfeti'nin 2000 Yılından Önceki Şehir İçi Arazi Kullanım Durumu ...	35
Harita 9. Eski Halfeti'nin Günümüzdeki Şehir İçi Arazi Kullanım Durumu.....	36
Harita 10. Halfeti (Şanlıurfa) Şehir İçi Arazi Kullanım Haritası (2014).....	37
Harita 11. Halfeti İlçe Merkezi ve Bağlı Mahallelerin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2013)	64
Harita 12. Halfeti İlçe Merkezi ve Bağlı Mahallerin Nüfus Dağılım Haritası (2012) ...	66
Harita 13. Halfeti İlçesinin Merkezi İş ve Ticaret Alanı (Mis-Mia)	83
Harita 14. Birecik Barajı ve Çevresinde Bulunan Ezi Noktaları ve Güzergahları	106

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Halfeti İlçesinin Nüfus Seyri.....	43
Grafik 2. Halfeti İlçe Nüfusunun Sayım Yılları Arasında Nüfus Artış Oran Grafiği....	44
Grafik 3. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun 1935-2013 Yılları Arası Seyri.....	48
Grafik 4 . Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun 1935-2000 Yılları Arası Kadın-Erkek Nüfusu Seyri(1935-2013)	51
Grafik 5 . 2013 Yılı Halfeti Merkez Mahalleleri Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı Grafiği.(Tuik.2013).....	53
Grafik 6. Halfeti İlçe Merkezinin Geniş Aralıklı Yaş Gruplandırılması	54
Grafik 7. 2012 Yılı Halfeti İlçe Merkezinin Nüfus Piramidi.....	55
Grafik 8. 2013 Yılı Halfeti İlçe Merkezi Yaş Gruplarına Göre Nüfusun Okuma Yazma İstatistikleri Grafiği (2013 TÜİK).....	61
Grafik 9. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun Sektörlere Dağılımı	67
Grafik 10. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusun Hizmet Kollarına Göre Dağılım Grafiği (Tahmini)	67

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Zeytin Üretiminde Başlı Çeken Ülkelerin Sıralama Tablosu	18
Tablo 2. Halfeti İlçe Merkezinin 1985-2005 Yılları Arası Sıcaklık Ortalamaları(Meteoroloji Genel Müdürlüğü-Şanlıurfa)	19
Tablo 3. Halfeti İlçesinin Yıllara Göre Nüfus Miktarları Tablosu.....	42
Tablo 4. Halfeti İlçe Merkezinin Yıllara Göre Nüfus Değişim Tablosu.....	47
Tablo 5 . Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun Yıllara Göre Cins Oranı Tablosu.....	50
Tablo 6. 2013 Yılı Halfeti Merkez Mahalleleri Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı Tablosu	52
Tablo 7. 2012 Yılı Halfeti İlçe Merkez Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Cinsiyet Tablosu.....	56
Tablo 8 . Halfeti İlçe Merkezindeki Eğitim Kurumları ve Öğrencilerin İstatistikî Bilgileri	58
Tablo 9 . Halfeti İlçe Merkezindeki Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Dağılımı.....	59
Tablo 10 . 2013 Yılı Halfeti İlçe Şehir Merkezi Yaş Gruplarına Göre Nüfusun Okuma Yazma İstatistikleri (2013 TÜİK).....	60
Tablo 11. Halfeti İlçesindeki Sağlık Kuruluşları (Halfeti İlçe Sağlık Müdürlüğü,2014)	62
Tablo 12. Mahallelere Göre Aile Nüfus Büyüklüğü	63
Tablo 13. Mahalle Ayrımına Göre İlçe Merkezinin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu	64
Tablo 14. Halfeti İlçe Merkezinin Tarım Alanları ve Tarımla Uğraşan Nüfus Tablosu	65
Tablo 15 . Halfeti'ye Bağlı İdari Birimlerin Nüfus Miktarları	70
Tablo 16 . Halfeti İlçe Merkezinde Bulunan Resmi Kuruluşlar	71
Tablo 17. Halfeti İlçe Merkezi Tarımsal Faaliyetlerin İstatistikî Verileri	77
Tablo 18. Halfeti İlçesinin Çevre İl ve İlçelere Olan Uzaklığı	78
Tablo 19. Halfeti İlçesinin Bağlı Birimleleri Arasındaki Uzaklığı	79

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1. Tuzlu Antep Fıstığı	9
Foto 2. Hasadı Gelmiş Olan Antep Fıstığının Dalından Görünüm	12
Foto 3. Türkiye’de Sadece Halfeti’de yetişen ‘Siyahgül’	13
Foto 4. Tomurcuk Halinden Çıkmakta Olan Siyahgül Bitkisi’nden bir Görüntü	14
Foto 5. Farklı Görünümü ile Siyahgül Bitkisi.....	15
Foto 6. Dünyada Sadece Halfeti’de Yetiştirilen ‘Mezopotomya Sümbülü’	15
Foto 7. Zeytin Meyvesinden Bir Görünüm	17
Foto 8. Rumkale’nin Kuzeyden Görünümü	25
Foto 9. Rumkale’ye Kuzeybatıdan Bakış.....	27
Foto 10. Rumkale’nin Kuzeydoğudan Görünümü	28
Foto 11. Eski Halfeti’nin Güneyden Görünümü (2000 Yılından Önceki Hali).....	30
Foto 12. Eski Halfeti’nin Barajdan sonraki Güneyden Görünümü	31
Foto 13. Yeni Halfeti’nin Batıdan Görünümü (Doğuya Bakış).....	33
Foto 14. Halfeti İlçesinin Kuzey kesiminden Görünüm (Yapımı Süren Fıstık Hali İnşaata).....	38
Foto 15. Halfeti İlçesinde TOKİ tarafından Yapılan Bölge Kültürüne Uygun, 100 m ² ’lik Tek Katlı Haneden Görüntü.....	39
Foto 16. Yeni Halfeti İlçe Merkezinin Uydu Görüntüsü (Google Earth)	39
Foto 17. Sadece Belediye Çevresinde İzin Verilen Dört Katlı Binalar ve Tek Katlı Hanelerden Bir Görünüm.....	40
Foto 18. Halfeti İlçe Merkezinde Bulunan Eğitim Kurumlarından ;Yunus Emre Orta Okulu,İmam Hatip Lisesi ve Halfeti Anadolu Lisesi.....	73
Foto 19. Fırat kıyısında (Eski Halfeti) de bulunan spor merkezinden bir görüntü	75
Foto 20. Türkiye’nin En Uzun Askılı Tahta Köprüsü; Halfeti Gerdanlı.....	85
Foto 21. Baraj Gölünün Üzerine Kurulmuş Yüzer – Duba Restoran.....	86
Foto 22. Halfeti ‘de Faaliyette Olan Jet Ski Sporu.....	87
Foto 23. 55 Tekne Kapasiteli Marina.....	88
Foto 24. 2013 Yılında Cittaslow Üyeliğiyle Halfeti	89
Foto 25. 2013 Yılında Cittaslow Üyeliğiyle Halfeti	90
Foto 26. Bahar aylarında Rumkale.....	91

- Foto 27.** Rumkale İçerisinde,Kalenin Su İhtiyacını Karşılamanı Ve Fırat Seviyesinde Olan Tarihi Sarnıç, Nergis Çiçeği, Memluklar Tarafından Açılan Ve Karadan Kaleye Girişi Engelleyen 20x30 m Çapındaki Hendek, Rumkale Üzerinde Mağara Ve Kesme Nahat Taşlarla Yapılan Meskenler 94
- Foto 28.** Sular İçerisinde Kalan Halfeti Ulu Camii Mescidi 95
- Foto 29.** Sular Altında Kalması Nedeniyle Yerebatan Sarnıcı'na Benzetilen Mescit.... 96
- Foto 30.** Halfeti Ulu Camii..... 97
- Foto 31.** Sular İçerisinde Kalan Halfeti Savaşan Köyü Camii ve Minaresi 98
- Foto 32.** Zeugma Antik Kentteki Teras Villa Kalıntıları 100
- Foto 33.** Antik Zeugma Kalıntıları Baraj Sularına Boğulurken 102
- Foto 34.** Zeugmada Çıkan Çingene Kızı (Zamanla Gaziantep'in Simgesi 103
Haline Gelmiştir.) 103
- Foto 35.** Zeugma Kenti Harabeleri..... 104
- Foto 36.** Farklı Açılardan Savaşan Köyü 109
- Foto 37.** Halfeti Sular Altında 110
- Foto 38.** Halfeti'yi Ziyarete gelen Ziyaretçilerin Oluşturduğu Araç Yoğunluğu (Cumartesi-Pazar Günleri)..... 111
- Foto 39.** Eski Halfeti Şehir Merkezi..... 111
- Foto 40.** Havadan Halfeti (THK) , Baraj Gölü Üzerinden Halfeti , Eski çağlarda Rumkale'ye bağlı olan ve mağara yerleşmeli Eski Kasaba Köyü, Halfeti Ulu Camiinin Doğudan Görünümü..... 112
- Foto 41.** Çakıl Tepesinden Halfeti'ye Bir Bakış, Halfeti'yi Ziyarete Gelen Ziyaretçilerin Oluşturduğu Araç Yoğunluğu, Taşıyan Taşıtların Oluşturduğu Uzun Kuyruk, Halfeti Kaymakamlığınca İnşaa Edilen Sosyal Tesisler Kapsamındaki 36 Yataklı Tesis, Savaşan Köyü..... 113
- Foto 42.** Halfeti Gerdanlığı -Gece Aydınlatılması İle Halfeti Gerdanlığı'nın Görünümü (137 M Uzunluğu İle Türkiye'nin Tahtadan Yapılan En Uzun Asma Köprüsü Özelliğini Taşımaktadır.) 114
- Foto 43.** Halfeti Ulu Camii, Askı Restoranlar ve Gezinti Tekneleri..... 115
- Foto 44.** Cittaslow Halfeti 115
- Foto 45.** Halfeti Hükümet Konağı..... 116
- Foto 46.** Halfeti Belediyesi, PTT Acentesi ve İtfaiye Teşkilatı Binası 116

ÖNSÖZ

İnsanlık var olduğu sürece önemini yitirmeyecek olan Coğrafya Bilimi, insanların doğal ortam ile alakalı olduğu her durumu değerlendirmesi açısından geniş bir inceleme alanına sahiptir. İşte Coğrafyanın temel unsuru olan insanlar, arz olarak kabul ettiğimiz dünya üzerinde birçok faaliyette bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin başında beşeriyetin bir mekanda iskanı, ve bu mekanda yaşamını sürdürebilmesi için doğal ortam şartlarına adaptasyonu gelmektedir.

Fırat Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümünden mezun olduktan sonra Yüksek lisans eğitimine başladım. Almış olduğum eğitim sonunda **Halfeti İlçe Merkezinin Coğrafi Özellikleri** adlı yüksek lisans tezini hazırladım.

Bu çalışmada Şanlıurfa iline bağlı Halfeti ilçesinin doğal ortam özelliğinin yanında, ilçenin çehresinde meydana gelen değişimi, bu değişimin yerleşme üzerindeki etkisini ve ilçedeki ekonomik faaliyetler gibi değişen fonksiyon özelliklerini, zaman içerisinde değişen şartlara bağlı olarak; nüfusunda meydana gelen değişimleri izah etmeye çalıştım.

Her yerleşmede olduğu gibi Halfeti ilçe merkezi nüfusunda da değişimlerin olduğu muhakkaktır. Bu çalışmada, meydana gelen bu değişimi açıklarken Coğrafyanın temel prensiplerine bağlı kalmaya özen gösterdim.

Ancak belirtmeden edemeyeceğim bir husus bulunmaktadır; bu çalışmayı Mersin Polis Meslek Eğitim Merkezinde eğitim aldığım sürede sınırlı imkânlar dâhilinde sürdürdüm. Bu çalışmada benden yardımlarını esirgemeyen ve gerekli izni sunan Sınıf Komiserim **Ali ÖZÇAKMAK** 'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Bu çalışmamın hazırlanmasında bana yardım eden ve yönlendiren başta danışman hocam Sayın, **Doç. Dr. Zeki BOYRAZ**, başta olmak üzere tüm hocalarıma, çalışmada sabırları ve yardımlarından dolayı Halfeti Belediyesi Fen İşleri Müdürü **Mahmut GÖKÇEK** ' e ve üzerimde fazlaca hakkı bulunan babam **Müslüm BOSTANCI** ' ya teşekkürü borç bilir, çalışmadaki katkılarından dolayı rahmeti hocam; **Prof. Dr. M. Dursun ÇİTÇİ** ' ye Allah'tan rahmet dilerim.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1. Çalışma Sahasının Yeri ve Sınırları

Halfeti, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Orta Fırat Bölümünde Birecik Baraj gölünün doğu kıyısında Şanlıurfa İline bağlı, Gaziantep İli ile Şanlıurfa il sınırında yer alan şehir merkezidir. İl merkezine uzaklığı 120 Km'dir. Matematiksel konum olarak $37^{\circ} 14'$ kuzey enlemleri – $37^{\circ} 52'$ doğu boylamları arasında yer alan Halfeti; Şanlıurfa ilinin Kuzeybatısını oluşturmaktadır. Batıda Gaziantep iline bağlı Araban, Yavuzeli ve Nizip ilçeleri, kuzeyde Adıyaman iline bağlı Besni ilçesi, doğuda Bozova, güneyde ise Birecik ilçesi ile sınırı bulunmaktadır. Halfeti ilçe sınırı yüzölçümü olarak 646 Km^2 'dir. Ortalama yükseltisi 525 metredir.

1.2. Amaç ve Kullanılan Yöntemler

Araştırma Sahasının Seçilme Nedenleri;

Araştırma sahası tarihsel süreç içerisinde yerleşim yerinin birden fazla yer değiştirmiş olması, sahanın kırsal karakterli bir ilçe merkezi olması, doğal unsurlar açısından kendi içinde farklılıklar göstermesi; endemik türlerden ; Karagül bitkisi , Mezopotamya Sümbülü'nün varlığı , Çevresine göre farklı iklim özelliklerinin olması, kısa sürede fonksiyonel özelliklerinde değişme görülmesi ,2013 yılında Dünyada sadece nüfusu 50.000 az olan küçük beldelerin üye olabildiği Cittaslow'a (Sakinşehir-Yavaşşehir) üye olması ,daha önce coğrafi açıdan değerlendirilmemiş olması,son zamanlarda meydana gelen değişimlere bağlı olarak turizm açısından gözde mekanlar içerisinde olmasıdır.

Araştırma'nın amaçları;

Nüfusun mekânsal ve zamansal dağılımında meydana gelen değişiklikleri sebepleriyle birlikte ortaya koymak baraj yapımından etkilenen ilçe nüfusundaki hareketliliğin sebeplerini ve sonuçlarını açıklamak, ilçedeki mekânsal özelliklerinin ; demografik niteliğine ve niceliğine olan etkisini ortaya koymak üzere çalışmalar yürütülmüştür.

Harita 1. Halfeti İlçesinin Lokasyon Haritası

Araştırma Süreci Aşamaları;

Tez çalışmaları belirli bir plana bağlı kalınarak yürütülmüştür.

Araştırma sahasının ve çalışılacak konunun tespiti yapılarak çalışılacak sahanın sınırları belirlenmiştir. Saha ile ilgili yapılan çalışmaların literatür taraması yapılmıştır. 1/25.000 ölçekli topoğrafya haritasından sahanın fiziksel özellikleri belirlenmiştir. 1/100.000 ölçekli belediye imar haritasından faydalanılarak şehir içi arazi kullanım

haritası oluşturulmuştur. 1/ 25.000'lik topoğrafya haritasından faydalanarak Hidroğrafya, Morfoğrafya, Fiziki haritalar çizilmiştir.1/ 300. 000'lik MTA haritasından yararlanılarak bölgenin jeoloji haritası çizilmiştir.

Çalışma sahasına farklı zamanlarda arazi gözlem çalışmasında bulunuş, veri temini ile veriler yerinde analizi edilip sentezlenmiştir. Yapılan gözlemler ve anketler neticesinde elde edilen veriler görselleştirilmiş, karşılaştırma yöntemi, değerlendirme yöntemi, sentezleme yöntemi ile raporlaştırma işlemine geçilerek raporlaştırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

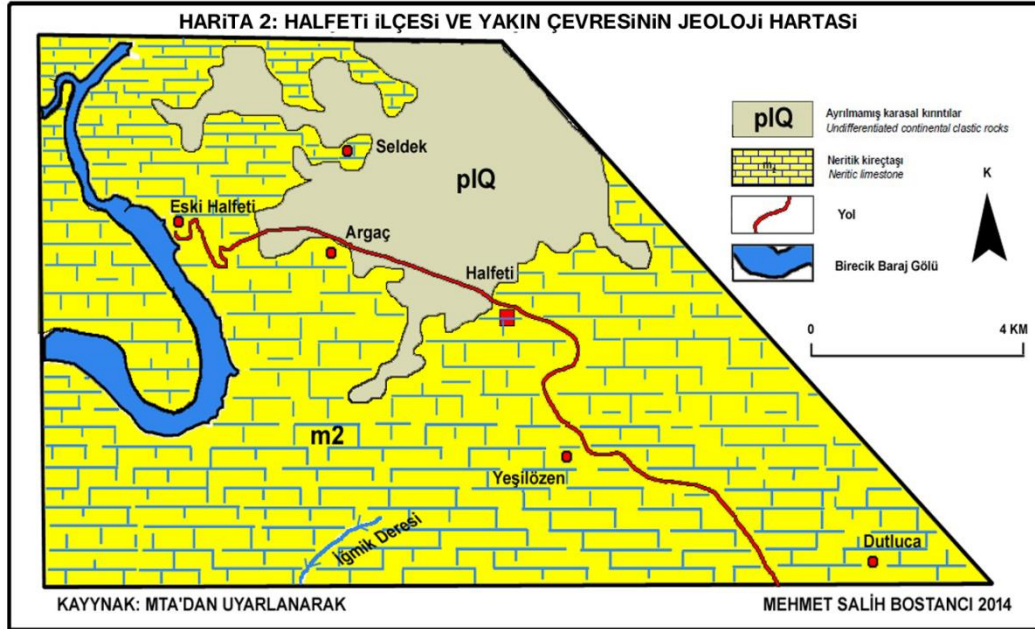
2. HALFETİ İLÇE MERKEZİNİN KURULUŞ YERİNİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

2.1. Jeolojik Özellikler

Çalışma sahası temel bakımından genç yapılı bir özelliğe sahiptir. Sahadaki araziler III. Dönem (Tersiyer) araziler ile IV. Dönem (Kuvaterner) araziler mevcudiyet gösterir. Bu dönemler sahanın genç yapıda olduğunun ispatı niteliğindedir.

Fırat Nehri'nden itibaren Yeni Halfeti Şehir Merkezinin kurulduğu alanda kadar Orta Miosen (Middle Miocene) yaşlı Neritik Kireçtaşı araziler bulunur. Bu alan aşınması kolay olan yapılardan ibaret olması nedeniyle dış etmenler tarafından kolayca aşınmaya uğramıştır. Aynı yapı İnşaat sektöründe mucur olarak kullanılan malzemenin kaynağı olması nedeniyle Eski Halfeti'nin kuzeyindeki yamaçta kum ocağı kurulmasına olanak sağlamıştır. (Maden Teknik Arama)

Halfeti şehir merkezinin kurulduğu alanda ise IV. Döneme ait Pliyo-Kuvaterner (Plio-Quaternary) yaşlı Ayrılmamış Karasal Kırıntılar bulunmaktadır. (MTA)(Harita:1)

Harita 2. Halfeti İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası

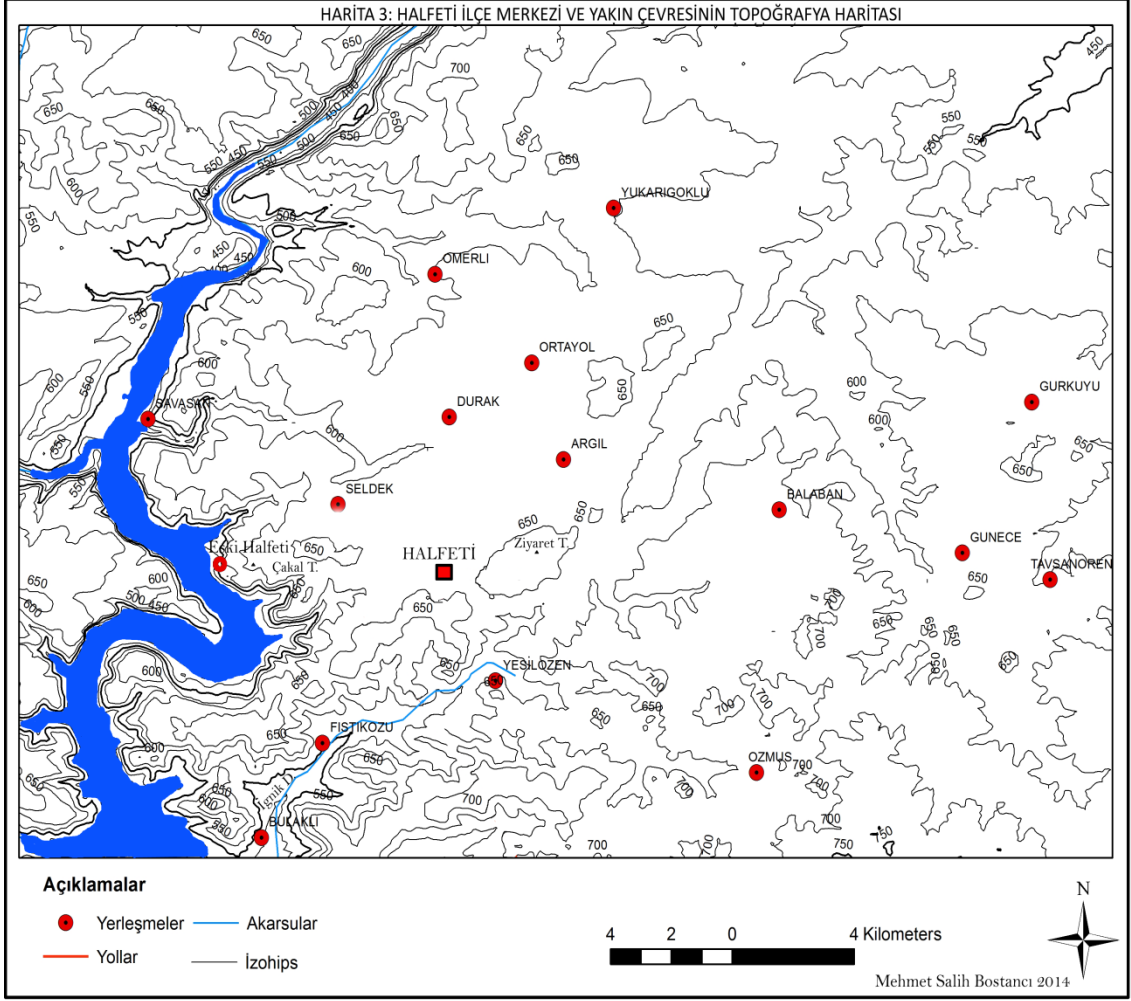
Çalışma sahamız deprem riski bakımından da oldukça güvenilirdir. Çalışma sahasının kuzeybatısında Yavuzeli (Gaziantep) sınırları içinde ,nehrin batı kesiminde kuzeydoğu- güneybatı istikametli bir aktif fay olsa da Halfeti şehir merkezi deprem riski bakımından 3. derece deprem bölgesindedir. (Deprem Araştırma Dairesi)

Sahamızda yapılan artezyen kuyu kazılarında yeraltı suyuna ortalama olarak 90-95 m derinliklerinde ulaşılmaktadır. (Halfeti Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü)

Arazinin kireçtaşlarından oluşması bölgede kum ocaklarının açılmasına olanak sağlamıştır. Eski Halfeti şehir merkezinin kuzey kesiminde bulunan kum ocağı bölgedeki inşaatlarda kullanılmak üzere ihtiyaçlara cevap vermektedir.

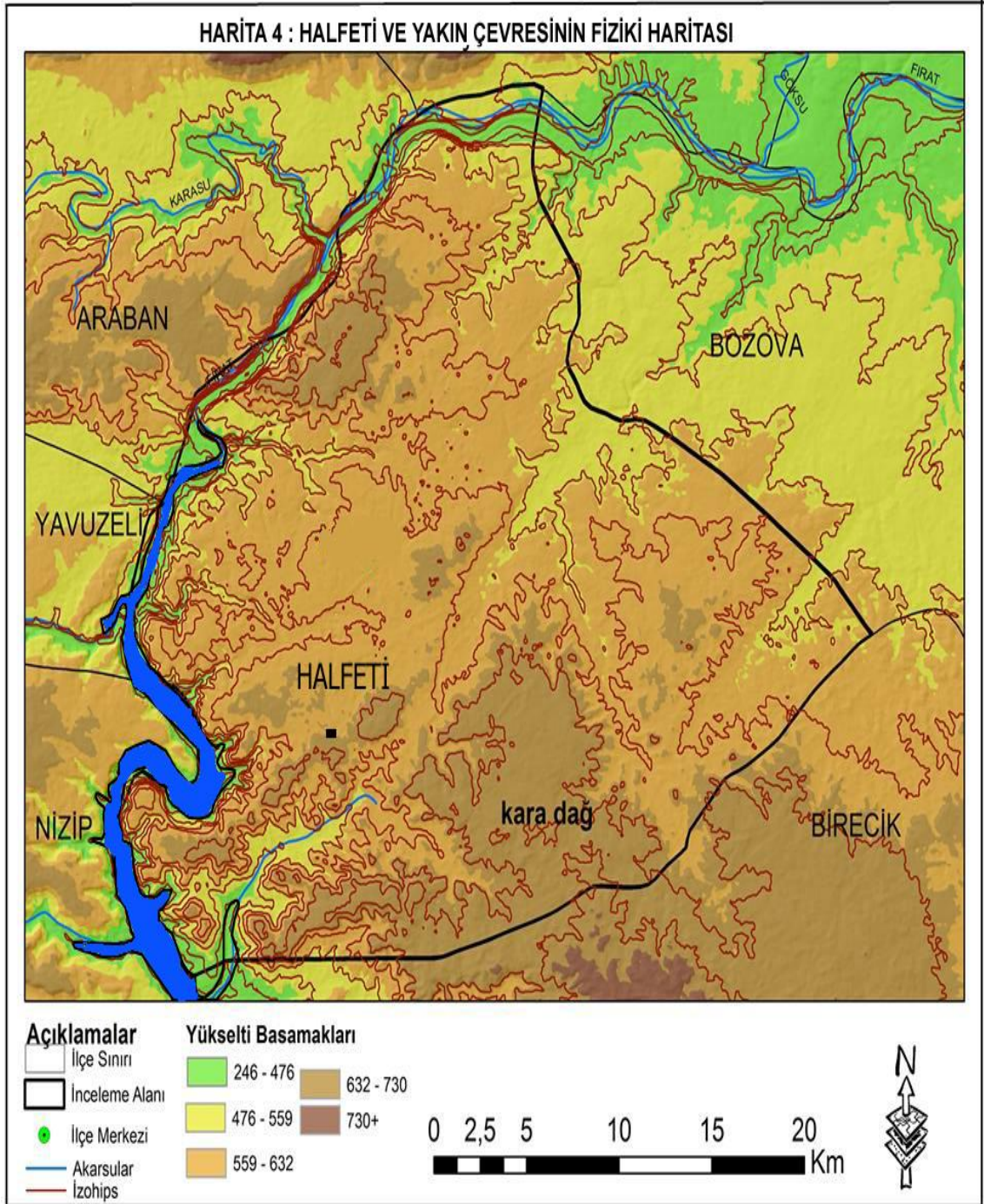
2.2. Jeomorfolojik Özellikler

Çalışma sahamızdaki Yeni Halfeti şehir merkezi, Şanlıurfa platosunun 600-700 metre yükselti basamakları arasındaki en batı kesimindeki alanda kurulmuştur. Çalışma sahamızın batı kesimleri Fırat Nehrinin aşındırma gücüne bağlı olarak aşındırılmıştır. Fırat Nehrinin ve bu nehre bağlı mevsimlik akarsuların, neden olduğu bu aşınımına bağlı olarak yer yer 170 metreleri bulan dik sarp yamaçları oluşmuştur. Bu dik yamaçlardan doğuya doğru gidildikçe yükseltinin hafifçe arttığını ve dalgalı topoğrafik alanın giderek sadeleştiği görülür.(Harita :3) Yaklaşık 10 km'lik düz alandan sonra sahanın doğu kesimleri İğmik (Havuzlu) Deresinin mevsimlik kolları tarafından parçalandığı tespit edilmiştir. Çalışma sahasının en yüksek noktası 693 metre yükseltisi ile Ziyaret Tepesidir.(Harita:3)

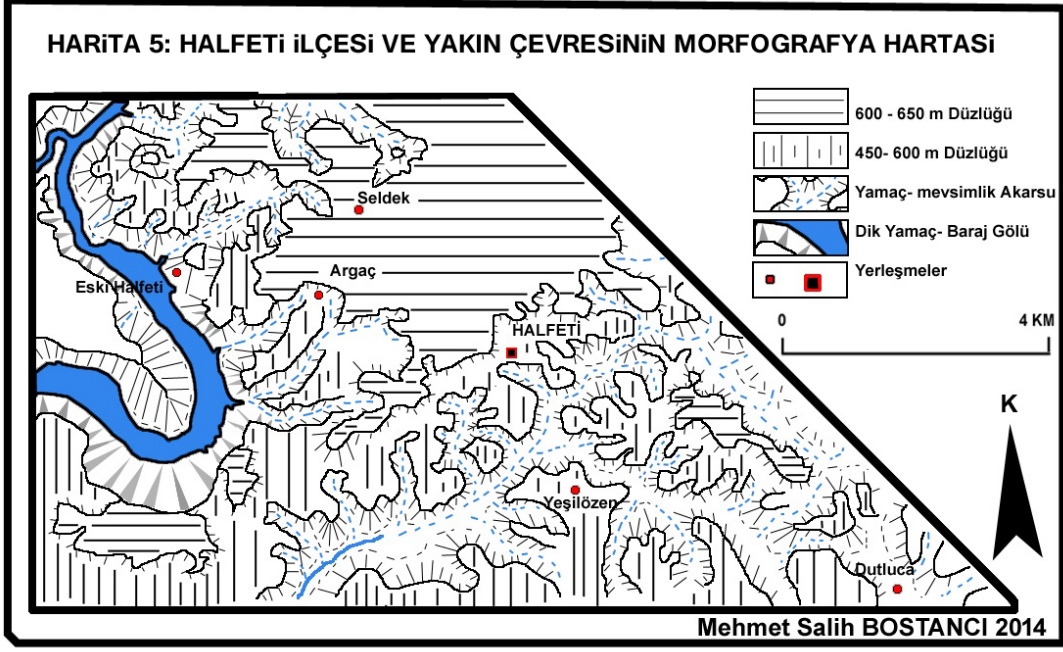

Harita 3. Halfeti İlçe Merkezi ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası

Çalışma sahamızda yükselti doğudan batıya doğru azalmaktadır. Sahamızın Fırat nehrine kıyısı olan batı kesimleri 430 m yükseltiye sahipken 170 metrelik bir yamaçtan sonra doğuya gidildikçe Argaç Mahallesinde 600 metre seviyelerine yükseldiği, bu alandan daha doğuda bulunan Halfeti ilçe merkezine doğru 650 metre seviyesine ulaşır. Bu seviyeden sonra İğmik Deresinin kolları tarafından yarılmış olan alana gelindiğinde Yeşilözen mevkiinde yükselti 550 metrelere düşer. Dutluca Mahalle mevkiisine doğru hafif bir artışla yükselti 600-650 metreleri alır. (Harita:4)

Harita 4. Halfeti ve Yakın Çevresinin Fiziki Haritası

Harita 5. Halfeti İlçesi ve Yakın Çevresinin Morfografya Haritası

2.3. Bitki Örtüsü Özellikleri

1906 Halep Salnamesine göre ; Halfeti ormanlık alanlarla ile çevrilidir. Ormanlık sahanın ne tür bitkiler barındırdığı pek belirtilmese de fiziki şartlar ve iklim şartlarına bakılarak bu ormanların genelden meşe ağaçlarından oluştuğu yorumunu yapabiliriz. Halfeti'nin çevresindeki bu ormanlar salname kayıtlarına göre her sene Birecik, Antep, Urfa'nın kömür ve odun ihracını karşılamaktaydı..(Eroğlu, C., ve diğ. 2012 s.139)

Şehir merkezinde yapılan incelemeler dâhilinde Fırat Nehri kıyısında yerleşmenin bulunduğu alanda insanların ihtiyaçları nedeniyle kültür bitkilerinin varlığı görülmektedir. İklimin çevreye göre daha elverişli olduğu alt kesimlerde erik, malta eriği, incir, kayısı gibi kültür bitkileri göze çarpmaktadır. Ancak bu bitkiler zikredildiği üzere doğal bitki örtüsü dışında, doğal ortamın vermiş olduğu imkanlar dahilinde yöre halkı tarafından yetiştirilen kültürel bitkilerdir. Bu bitki türleri diğer alanlara göre özel aşılama ve cinsleştirme tekniklerinden dolayı farklı özellik göstermektedir. Aşı tekniğini bulan kişilerce anılmaktadır. Hacı Hüsün Eriği, Hanifi Bey Mişmiş, Yüsüp Efendi Mandalini bunlardan en bilinenleridir. Araştırma sahamızda yapmış olduğumuz gözlemler dahilinde ilginç bir tespitte bulunulmuştur ; özellikle Eski Halfeti'de hemen hemen her evin bahçesinde İncir Ağacına rastlanılmıştır. Bu durumun sebeplerini

incelediğimizde İncir Ağacının yöre halkı tarafından bereket simgesi olarak görüldüğü söylenebilir.

Fırat Nehrine bakan aşırı dik sarp yamaçlarda dikliğe bağlı olarak bitki yetişmemektedir. Yerleşmelere yakın 600 m yükseltideki yamaçlarda kekik,adaçayı, geven , devedikeni vb. gibi bozkır bitki örtüsü özelliği taşıyan cılız otsu bitkiler görülür. Cılız bitki örtüsünün bir üst kademesinde ise Akdeniz bitki örtüsü özelliği gösteren ve doğal yetişmiş olan palamut meşeleri mevcuttur. 650 m yükseltisindeki plato sahasında ise yerşekillerinin sade bir özellik göstermesi nedeniyle, kültür bitkisi olan ve bölgede önemli bir geçim kaynağı özelliğine sahip Antep Fıstığı bahçeleri görülür. Bu tarlaların yanında son zamanlarda desteklenmesi yapılan zeytin ve bağ bitkileri de belirli alanlarda yetiştirilmektedir.

Hacı Hösün Eriği,Hanifi Bey Mişmişi,Yüsüp Efendi Mandalini gibi özel aşılardan barajdan önce Eski Halfeti'de yetiştirilen ender bitki türlerindedir.

Antep Fıstığı (Pistacia Vera)

Sakız ağacıgiller (Anacardiaceae) familyasından yenebilen kabuklu bir meyve ve bunun ağacına verilen addır. Bu ağaç adını en çok yetiştiği kentlerden olan Gaziantep 'ten alır. Antep fıstığı ağacında yetişir, yağlı, ince kabukludur. Tatlıcılıkta, ayrıca eczacılıkta öksürük şurubu yapımında kullanılır.

Foto 1. Tuzlu Antep Fıstığı

Antep fıstığının anavatanı Türkiye, İran ve Türkmenistan'dır. Dünya'da Antep fıstığının en çok yetiştiği ülkeler, sırasıyla İran, ABD ve Türkiye 'dir. Türkiye'de ise en çok Gaziantep (Nizip İlçesi), Şanlıurfa, Siirt, Kahramanmaraş, Adıyaman, Diyarbakır, illerinde yetişir. Antep Fıstığı (Pistacia Vera) ağaçlar üzerinde yetişen bir meyvedir.

Ağacı 3-10 metre kadar yüksekliktedir. Kökleri oldukça uzun ve derindedir. Çünkü; fıstık ağaçları kuvvetsiz topraklara dikildiklerinden aynı zamanda gübrenmediklerinden kendilerine lazım olan gıda ve suyu bulabilmek için köklerini tabii hallerinden çok daha fazla uzatırlar. Yapraklarının üst kısmı parlak, alt kısmı donuk renkli olup, geniş, mızraktan ovala kadar arz eder. Meyveler salkımlar üzerindedir. Bu salkımlar "Cumba" denir. Fıstık meyveleri 10-20 mm. uzunlukta ve 6-12 mm. Genişlikte, uzun ovalden küreye kadar değişik şekilli ve ekseriya yanlardan basıktır. Dış yumuşak olup umumiyetle kırmızı renktedir. İç kabuk ise sert ve meyvenin olgunlaşma zamanı bir kısmı ağaçta çitlar. (Kalelioğlu,E.,1960,s.225-228)

Türkiye'de Antep Fıstığının en önemli yabanileri; Sankız, Buttum ve Melengiçtir. Buttum ağaçları fıstık ağacından daha küçük olup, meyvesinde fıstıktan ufak ve hafiftir. Sakız ağaçları da fıstık ağaçlarından daha alçak, meyvesi de fıstıktan daha küçük ve yuvarlıktır. Melengicin ağacı ise oldukça küçük ağaççıklar şeklindedir. Meyvesi de diğer yabancı fıstık meyvelerinden daha küçük ve yuvarlıktır. Antep fıstığı birçok meyveli ağaçlardan daha fazla iklime bağlı ve iklim faktörlerine karşı daha müşkülpeşent ve daha hassastır. (Kalelioğlu,E.,1960,s.225-228)

Sıcaklık faktörü: sıcaklık faktörü bilhassa fıstıkların çiçeklenme ve dölleme zamanı olan nisan ve mayıs aylarında müessir rol oynar. Bu devrede yüksek ve alçak suhnetler (basıçlar) fıstık için tehlikelidir. Bu devrede sıcaklığın 25 °C yukarı, 3 °C den aşağı olmaması lazımdır. (Kalelioğlu,E.,1960,s.225-228)

İklim faktörü: Düşük sıcaklıklarda çiçeklenme ve dölleme olmadığı gibi, yüksek suhnetle de Antep Fıstığında salkım silkme şeklinde çiçek dökümlerine sebep olmaktadır. Çiçeklenme zamanı yüksek suhneyt olunca transprasyon (yaprakta buharlaşma) şiddetlenmektedir. Fıstıklar kıraç ve meyilli arazilerde bulduklarından , ağaç bu dengedeki su seviyesini kifayetsiz olan toraktan temin edememektedir. Dolayısıyla ozmotik kuvvetleri çiçek ve küçük meyvelere nazaran yüksek olan yapraklar, suyun noksan bulunduğu hallerde, çiçek ve küçük meyvelerin sularını çekebilmekte, kuraklığın tesiri bu organlarda yapraklardan daha evvel kendini hissettirmekte ve böylece meyve salkımları, salkımların dallarla birleştikleri yerlerde bir ayırma sathının meydana gelmesiyle dökülmektedir. Bilhassa sıfır ve sıfırın altında olan düşük sıcaklıklarda çiçekler üzerinde öldürücü tesirler yapar. İşte bu sebeplerden ilki çok sıcak ve çok soğuk bölgelerde fıstık ziraati yapmak mümkün değildir. (Kalelioğlu,E.,1960,s.225-228)

Nem ve yağış faktörü: Antep fıstığı çiçeklenme ve dölleme zamanı olan nisan ve mayıs aylarında fazla rutubetten ve çok kuru havalardan hoşlanmaz. Fazla rutubetli ortamlarda fıstık meyveleri olgunlaşamaz. Nisan ve mayıs aylarına ait nemin %65-50 olduğu sahalarda fıstık meyveleri çok iyi yetişir ve olgunlaşır. Yine bu devrede nisan ve mayıs aylarında sağanak halindeki ve devamlı yağmurlar tozlaşmayı geniş ölçüde azalttığı gibi, salkım seyrelmesi şeklinde çiçek ve meyve dökülmelerine sebep olmaktadır. (Kalelioğlu,E.,1960,s.225)

Rüzgar faktörü: Rüzgarlar fıstıkların çiçeklenme ve dölleme zamanında; yönü, şiddeti ve ev sahafı bakımından mühim rol oynar. Fıstıklarda erkek ve dişi çiçekler ayrı ayrı ağaçlarda bulunduğu için döllemeye rüzgarlar büyük hizmet ederler. Çiçeklenme zamanında hava sakin olursa tozlaşma olmaz, döllemeye sağlanamaz. Buna mukabil ağaçların çiçek açtığı bir zamanda fırtınamsı rüzgarlarda çiçekleri tahrip eder. Çok soğuk ve çok kuru rüzgarlarda yine çiçekler üzerinde menfi tesirler yapar. Netice olarak; nisan ve mayıs aylarında, fazla soğuklar, sağanak halinde yağmurlar, kuvvetli rüzgarlar, kavurucu sıcaklar olursa fıstık çiçekleri dökülür, döllemezler. (Kalelioğlu,E.,1960,s.227)

Topoğrafya Şartları: Fıstıklar taban suyunun yakın olduğu yerlerde kökleri çürüdüğünden yetişmezler. Fıstığın en çok sevdiği yerler çok dik olmayan yamaçlarla, tepelerin etekleri ve aynı zamanda havadar ve güney yamaçlardır. (Kalelioğlu,E.,1960,s.227)

Toprak Şartları: Fıstık diğer meyve ağaçlarının, çoğunun iyi yetişmediği veya verimsiz kaldığı topraklarda yetişip mahsul verdiğinden, toprak seçen bir ağaç sayılmaz. Kıraç yerlerde, kireçli taşlı arazilerde,kayalık tepelerde dahi derinlere dik kökler saldığından az çok bir gıda bularak yetişir ve hasılat verirler. Antep Fıstığının anavatanı 20.asrın başlangıcına kadar bilinmemekteydi. Çünkü bu mevzuda çalışmış birçok botanistler yabancı 'Pistaica Vera'nın mevcudiyetini bilmemekte. Suriye ve Mezopotamya'yı fıstığın anavatanı olarak düşünmektedirler. Fakat bugün fıstığın anavatanı ve kültür kaynağının Anadolu, İran ve Afganistan olduğu kesin olarak bilinmektedir. Türkiye'den başka Antep Fıstığı: İran, Afganistan, Suriye, Lübnan, Hindistan, Rusya'nın Kırım bölgesi, Yunanistan, İtalya, Fransa, İspanya, Cezayir, Tunus, Amerika'nın Kaliforniya bölgesinde ve Avustralya'nın güney batısında yetişir. Bu duruma göre Antep Fıstığının yetiştiği yerler Akdeniz ve çevresidir. Anadolu'nun tamamı Antep fıstığı yetişme sahasına girer. Anadolu halen Antep Fıstığının hem en

yüksek kaliteli meyvelerini yetiştirmekte ve hem de en geniş istihlal sahasına sahip bulunmaktadır. Ayrıca Anadolu'nun hemen hemen bütün bölgelerinde yayılmış bulunan milyonlarca sayıda çeşitli yabancı Antep Fıstığı türleri, Türkiye'de Antep Fıstığı ziraatının sür'atle inkişafına hizmet edebilecek çok kıymetli anaç metaryellerdir. (Kalelioğlu,E.,1960,s.228)

Foto 2. Hasadı Gelmiş Olan Antep Fıstığının Dalından Görünüm

Antep fıstığının 4 çeşidi vardır. Bunlardan "İran Fıstığı" denilen tür, en çok yetiştirilenidir. İran fıstığının meyveleri diğer hepsinden daha iridir. Ancak yağ oranı oldukça düşüktür.

Halfeti denilince akla gelen bir diğer bitki türü ise farklı konularda da belirteceğimiz üzere Halfeti ile özdeşleşmiş *Karagül* bitkisidir. Türkiye'de ve bölgede sadece Fırat kıyısında yetişmektedir. Bu bitkinin en önemli özelliği tomurcuk iken siyah renkte olmasıdır. Goncanın açılmasıyla gül rengini koyu kadifemsi- koyu kıvırmalı- renge bırakır ki, bu rengin siyaha yakın olması diğer güllerden ayırıcı farklı bir özelliktir. Diğer bir özelliği ise ilçeden başka bir yere götürülmesi durumunda renginin açılarak kırmızıya dönmesidir. Karagül'ü bu nedenle "Arapkızı" olarak da adlandıranlar olmuştur.

Halfeti'nin Siyah Gülü ("14. Louis" gülü);

Türkiye'de sadece Halfeti'de yetişen "Siyahgül"ün, Fransa'dan Türkiye'ye getirildiği ortaya çıkmıştır. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Turhan Baytop'un araştırması sonucunda, siyaha yakın koyu kırmızı renkli Halfeti Gülü'nün 1859 yılında Fransız gül yetiştiricisi Guillot tarafından üretilen "14. Louis" türü olduğu belirlenmiştir.

Foto 3. Türkiye’de Sadece Halfeti’de yetişen ‘Siyahgül’

Türkiye'de "Siyahgül" olarak bilinen tür üzerinde araştırma yapan Prof. Dr. Baytop, Halfeti'de yetiştirilen siyah güllerle ilgili bilgi ve fotoğrafları güller üzerine özel araştırmaları bulunan İngiliz botanikçi Martyn Rix'e gönderilmiştir. Rix, yaptığı incelemeler sonucunda, "Siyah Halfeti Gülü"nün, 1827-1893 yılları arasında yaşamış ünlü gül yetiştiricilerinden J. B. A. Guillot tarafından 1859 yılında Lyon'da üretilen "14. Louis" türü olduğunu tespit etmiştir.

Halfeti'de yetiştirilen Siyah Halfeti gülünün ne zaman ve nereden geldiği bilinmemektedir. Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden alınan bilgilere göre; Siyaha yakın koyu kırmızı renkli, yarı katmerli ve kokulu olan bu gül türü, ilk ve sonbaharda

çiçek açmaktadır. 1-1,5 metre yükseklikte bir çalı olan bu türün çiçekleri, 6-7 santimetre çapındadır. Gonca halindeyken siyah, daha sonra koyu kırmızı renge dönüşen türünün yanı sıra sürekli siyah kalan türleri de bulunmaktadır.

Foto 4. Tomurcuk Halinden Çıkmakta Olan Siyahgül Bitkisi'nden bir Görüntü

Dünyada sadece Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesinde yetiştiği belirtilen "Siyahgül"ün tescil edilmesi ve bu konuda festival düzenlenmesi için çalışma yürütülmektedir. Yöreyi ziyaret edenlerin ilgisini çeken Siyahgül, daha önceleri ilçenin birçok yerinde yetiştirilmekteydi. Artık daha çok vatandaşların bahçelerinde veya saksılarında yetiştirilmektedir. Gelen yerli ve yabancı turistlerin bu yöndeki taleplerinin de buralardan karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle yöre halkın önemli geçim kaynağı olduğu söylenir.

Özellikle bahar ayında yetişen siyah güller, kesilip başka yere götürüldüğünde renginde değişme özelliği gösterir. Tohum olarak başka bir bölgeye ekildiğinde de Halfeti'deki gibi siyah açmazken, sadece ilçe topraklarında siyah açtığı bilinmektedir.

Foto 5. Farklı Görünümü ile Siyahgöl Bitkisi

Siyahgöl ile ilgili belediye ilçede "Siyahgöl Festivali" düzenlemek için yürütülen çalışmalar de proje hazırlığındadır. Yerleşim yerlerinin bir kısmı sular altında kalınca tam bir turizm beldesi haline gelen Halfeti'de, turizm sezonunun yoğunlaştığı ilkbahar aylarında birçok kişi, evlerde yetiştirdiği siyah gülleri gelen turistlere satarak, aile bütçesine katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Mezopotamya Sümbülü (Liliaceae);

Mezopotamya Sümbülü Alman eczacı ve bitki toplayıcısı Paul Sintenis tarafından ilk kez 1888 yılında Halfeti'den toplandığını belirtilmektedir. 1977 yılında "Speta" isimli yabancı bir araştırmacı tarafından bilim dünyasına tanıtılmıştır.

Foto 6. Dünyada Sadece Halfeti'de Yetiştirilen 'Mezopotomya Sümbülü'

Yıllık soğanlık bir bitki olan ve genellikle Mart ayı sonlarına doğru çiçeklenen “Mezopotamya Sümbülü” , narin görünümlüğü yanında nadide bir bitkidir. “Dünyada yalnızca Şanlıurfa Halfeti’de yetişen çiçek türüdür. Tek lokaliteden bilinen bu bitki 116 yıl sonra yeniden keşfedilmiştir. Adını yetiştığı bölgeden alan ve bölgeye özgü bir bitki türü olan Mezopotamya Sümbülü, bugün yalnızca Halfeti’de lokal bir yayılış alanına sahip durumdadır. Anadolu tarihinde önemli bir yeri olan ve Divan Edebiyatı şairlerine bile konu olan bu bitki türünün mutlaka korunması gerekir.

Haran Üniversitesi Ziraat Fakültesinden alınan bilgilere göre; Hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte dünyada yalnızca Şanlıurfa’da, özellikle de Halfeti’de yetiştığı bilinir. Yıllık soğanlık bir bitki olan “Mezopotamya Sümbülü”, özellikle su kaynaklarına yakın alanlarda yetişiyor GAP kapsamındaki baraj ve göletlerin yanı başında olması ve aşırı otlama riski altındadır. 1888’de Halfeti’den toplanan bitki örneklerinin, İskoçya’nın Edinburg kentindeki Kraliyet Botanik Bahçesi’nde ve Rusya’nın Leningrad kentindeki Bitki Müzesi’nde sergilenmektedir. Çok az bir finansmanla ve Türkiye’nin önemli araştırma merkezlerinin desteğiyle bitki soğanlarını toplanabilir. Yapacak bir çalışmayla elde edilecek yeni tohumlarla, bu değerli çiçeği bölgede yaşatabilir, hatta adına festivaller bile düzenlenebilir.

Zeytin;

Zeytin, boylu bir çalı veya 10 metreye kadar boylanabilen, sık dallı, yayvan tepeli, herdem yeşil yapraklı bir ağaçtır.

Geniş, kıvrımlı, yamru bir gövdesi vardır. Ağaç yaşlandıkça, düzgün gri renkli gövde kabuğu giderek çatlar. Ağacın tacı (tepesi), yaklaşık olarak artan boy kadar her sene genişler. Uzun ömürlü bir ağaçtır, yaklaşık 2000 yıl kadar yaşayabilir. Verimli topraklarda taç açık ve asimetric, verimsiz topraklarda ise daha yoğun ve yuvarlaktır. Sürgünleri gri renkli, dikensiz ve hemen hemen üç köşelidir. Mızraksı, çok kısa saplı, deri gibi sert yaprakları sürgünlere karşılıklı çiftler halinde dizilmiştir. Yaprakları basit, tam kenarlı ve kenarlar alt yüze doğru hafif kıvrıktır. Yaprığın boyu 20–86 mm, genişliği de 5–17 mm’dir. Yaprakların ucunda sivri bir çıkıntı bulunur. Yaprığın üst yüzü koyu gri-yeşil ve tüysüz, alt yüzü mavimsi gümüşü renkte ve beyaz sık ipeksi tüylerle kaplıdır.

Baharın sonlarına doğru yaprakların koltuğunda seyrek salkımlar halinde açan, küçük beyazımsı-sarı renkli, kokulu çiçekleri vardır. Rüzgârların taşıdığı çiçek tozlarıyla döllenmiş çiçekler etli ve yağlı meyve verir. Meyve önce yeşil, olgunlaştıktan

sonra da parlak siyah bir renk alır. Etlı meyvenin içinde sert bir çekirdek vardır. Meyvenin etli kısmından ve çekirdeğinden elde edilen "yağı" bakımından çok değerli bir ağaçtır. Aynı zamanda ağacının çok heybetli ve estetik bir görünümü vardır. Odunu çürümeye karşı son derece dayanıklıdır.

Foto 7. Zeytin Meyvesinden Bir Görünüm

Dünya zeytin üretici ülkeleri arasında; ağaç varlığı açısından Türkiye 4'ncü, alan açısından da 6'ncı sırada yer alır. Böylece dünya zeytinyağı üretimine % 8 oranında katkıda bulunur, sofralık zeytin üretiminde de İspanya'dan sonra 2'nci, tüketimde ise linci sırada yer alır. Marmara Bölgesi'nin ağaç varlığı açısından Türkiye içindeki payı da % 10 olarak belirlenir. Ayvalık, Mudanya, Edremit Körfezi, Orhangazi, İznik, Gemlik ve Yalova gibi yerlerde yoğun olarak bulunur. Ege Bölgesi'nde Manisa ilinin Akhisar ilçesinde 12 milyon adet zeytin ağacı bulunur.

Zeytin; ayrıca fabrikalarda işlenerek zeytinyağına da dönüştürülür.

Türkiye, İspanya ve Yunanistan'da kişi başına yıllık zeytinyağı ve diğer bitkisel yağların, 1951 ve 1981 yıllarındaki tüketim miktarları ve yüzde değerleri ise Tablo 4'te verilmiştir. Türk insanının kişi başına yıllık yağ tüketimi 30 yıl içinde artış gösterirken, zeytinyağının bundaki payı % 40'dan 17'ye düşmüştür. İspanya hariç diğer ülkelerde oransal olarak zeytinyağı tüketimi azalmış olsa da kg olarak bir artış olmuştur.

Türkiye'de zeytin üretimi Ege, Marmara, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yapılmaktadır. Zeytin yetişen 35 ilin dörtte birinde ağaçlar Türkiye ortalamasının altında verime sahiptir.

Halfeti ilçe merkezinde Antep fıstığı tarımının yapılmadığı boş arazilere, 2002 yılından itibaren devlet desteğine bağlı olarak zeytin fidanı dikimi yapılmıştır. Daha önceleri bu bitkinin üretimi, tüketilmeye yönelik olarak yapıldığı bilinmektedir. Üretimin artmasıyla, fazla zeytinlerin, zeytin yağına dönüştürülmesi düşünülmüş ve Halfeti'de 2011 yılında Zeytinyağı işletme tesisi kurulmuştur. Bu tesis mevsimlik olarak çalışmakta ve sadece hasat zamanı hizmet vermektedir. (Arazi etüdüleri)

Tablo 1. Zeytin Üretiminde Başlı Çeken Ülkelerin Sıralama Tablosu

Sıra	Ülke	Yıllık Üretim (Ton)	Ekili Alan(Hektar)	Gelir (Q/Ha)
	Dünya	17.317.089	8.597.064	21,00
1	İspanya	6.160.100	2.400.000	26,00
2	İtalya	3.149.830	1.140.685	28,00
3	Yunanistan	2.400.000	765.000	32,00
4	Türkiye	1.800.000	594.000	31,00
5	Suriye	998.988	498.981	20,00
6	Tunus	500	1.500.000	3,00

Ayrıca Eski Halfeti'de hem siltasyonu önlemek hem de ilçenin yeşillendirilmesi adına GAP Bölgesi genelinde ağaçlandırma yapmak ve erozyonu önlemek amacıyla Ormancılık Projeleri çerçevesinde 2.800 adet çam fidesi alınmış, GAP İdaresi, halk ve Belediye tarafından fidan dikimi gerçekleştirilmiştir.

GAP İdaresi, bunun yanında Yeni Halfeti Şehir merkezinde yerleşim yerinde yeşil bir çevre oluşturmak üzere başlattığı ağaçlandırma çalışmalarına 10 000 adet çam fidanı ile katkı sağlamıştır.

2.4. İklim Özellikleri

Şanlıurfa yazları kurak ve sıcak, kışları yağışlı ve soğuk olan step iklime sahiptir. Özellikle Eski Halfeti yükseltisinin az olması ve su kütlesi olan baraj gölüne yakınlığı nedeniyle il geneline göre daha nemli ve daha ılıman bir iklim özelliği ile Bozulmuş Akdeniz İklimi özelliği sunmaktadır.

Halfeti iç kesimlere oranla ikliminin kış aylarında nispeten ılıman olduğu söylenir. (Gap Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 1998).

Meteoroloji genel müdürlüğü 1985-2005 yılları arası Halfeti rasat verileri incelendiğinde ;

Ortalama sıcaklığın 18,7 °C olduğunu, ortalama sıcaklığı Temmuz ve Ağustos ayında 32,4 C⁰ ile en fazla değere sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. En soğuk ayın sıcaklık ortalaması 2,3 °C değerle Ocak ayında görüldüğü, Maksimum sıcaklık ortalamasında en fazla değer 39,9 C⁰ ile Temmuz ayında olduğu, İlçenin maksimum sıcaklık ortalamasının 24,9 °C, nu söyleyebiliriz.(Tablo:2)

Tablo 2. Halfeti İlçe Merkezinin 1985-2005 Yılları Arası Sıcaklık Ortalamaları(Meteoroloji Genel Müdürlüğü-Şanlıurfa)

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	ortalama
Maksimum Sıcaklıkların Ortalaması(°C)	10.6	11.6	17.3	23.2	28.8	35.2	39.9	39.8	34.6	28.1	18.6	11.6	24.9
Minimum Sıcaklıkların Ortalaması (°C)	2.3	2.4	5.4	10.2	14.5	20.2	24.1	23.9	19.0	13.3	7.1	3.2	12.1
Ortalama Sıcaklık (°C)	6.3	6.9	11.3	16.8	22.0	28.3	32.4	32.4	27.3	20.7	12.4	7.2	18.7

Ortalama Nem oranı % 48,4 ‘tür. En nemli ay 67,4 ile Ocak ayı iken, % 28,2’lik değerle Temmuz ayında olduğu görülür. Minimum nem oranı en az % 1 ile Temmuz ve Eylül ayında olduğu tespit edilmiştir.

En yağışlı ayları Aralık, ocak, şubat ayları olduğu , yaz yağışlarının hiç olmadığı ayların Temmuz ,Ağustos ayları olması itibari ile Akdeniz İklimine yakın bir özellikte olduğunu işaret eder.Kar yağışlı gün sayısı günler en fazla Ocak, Şubat , Mart aylarında 1,1 ile 0,1 arasında değişmektedir.Sisli günlerinde yine bu aylarda olduğu ve ortalama aynı değerler gösterdiği söylenebilir.(MGM-Şanlıurfa)

Rüzgârın esme sayılarına bakıldığında; batı yönlü olarak esme sayısının en fazla olduğu söylenebilir. Haziran ayında 864 esme sayısı ile hâkim rüzgâr yönünün batıdan olduğunu söylemek mümkün olabilir.

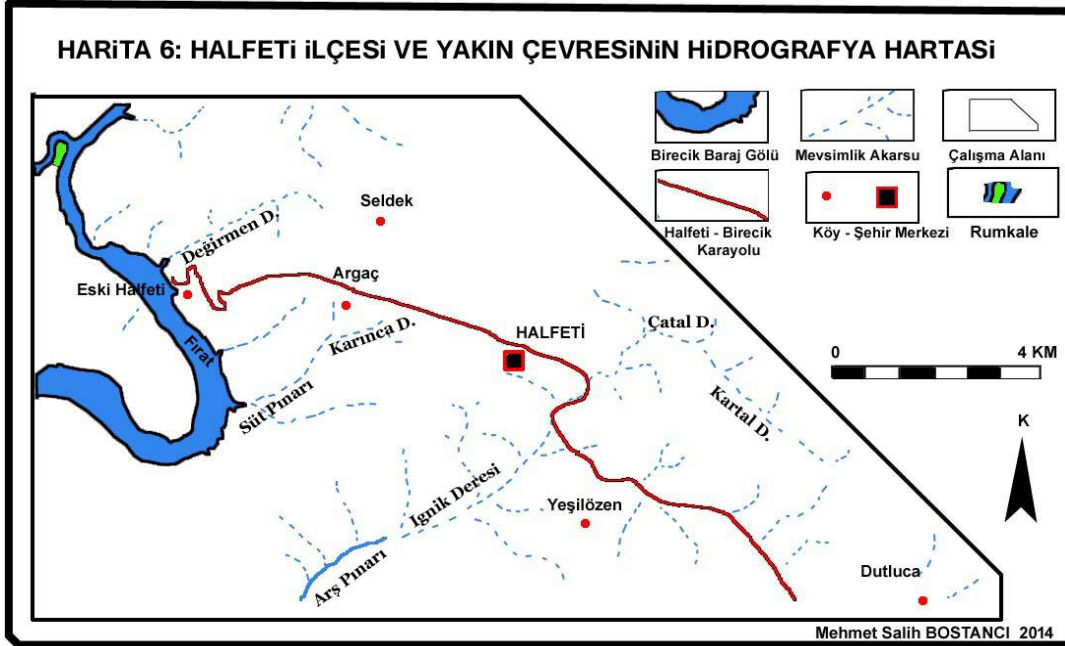
Eski Halfeti; Şanlıurfa İl geneline göre, gerek yükseltisinin göre az oluşu, gerek Fırat Nehrine olan yakınlığı ve özellikle baraj gölüne bağlı olarak su yüzeyinin fazlaşması nedeniyle daha ılıman bir iklim özelliği sunmaktadır.

2.5. Hidrografik Özellikler

Halfeti ilçe merkezinin en önemli hidrografik unsurunu Fırat Nehri oluşturur. Bunun yanında Bulaklı köyünden çıkarak Bulaklı, Kavaklıca, Birecik'in Ayrancasabasından geçerek Fırat'a karışan İğmik Deresi (Arş Pınarı), ilçe merkezindeki Başpınar, Çekem Mahallesinde bulunan Süt Pınarı ve Gözeli köyünde bulunan Göze Pınarı belli başlı akarsulardır . (Harita:6)

Fıstıközü köyünde bulunan kaynak suyu olan Arş Pınarı hem belirli hatlarla çevre köylerin içme su ihtiyacını karşılıyor hem de akış yönündeki sulu bahçelerde sulama ihtiyacını karşılamaktadır. Bunun yanında bulaklı köyünde üzerine çay bahçesi yapılması ile hafta sonları seyfiye amaçlı kullanılmaktadır.

Sahamızdaki diğer hidrografik birimler Fırat Nehrinin ve bahsi geçen bölgedeki akarsuların mevsimlik kollarını oluşturmaktadır.(Harita:6)

Harita 6. Halfeti İlçesi ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası

Fırat Nehri:

Batı Asya'nın ve Türkiye'nin en geniş drenaj sahasına sahip bir akarsu olan Fırat Nehri, Doğu Anadolu Bölgesinde üç bin metre yükseltiden doğar. Nehir iki ana kol (Murat-Karasu) ve onlarca yan koldan beslenir. En önemli kol olan Murat Nehri, Ağrı Dağı eteklerinden doğup, güneybatıya doğru yaklaşık 500 km aktıktan sonra, Kuzeyden gelen Karasu Nehri ile Keban Barajı'nın 10 km kuzeyinde birleşir. Fırat Nehrinin durumu yıl içinde farklılık gösterir. Ama ortalama yıllık akım 30 milyar m³ civarındadır. Bu potansiyelin %80'ini Keban Barajının kuzeyindeki yukarı havzada yer alır. Yıl içi akım kışın, yağışın kar şeklinde olmasından ötürü 200 m³ /sn hızında iken, bu akış hızı ilkbaharda yağmur ve kar erimeleri ile 2000 m³ /sn'ye ulaşır. Akım Temmuz'da hızla azalır ve Eylül-Ekim aylarında en az seviyeye iner. (Yıldırım,2006,s.33)

Eski Farsça'daki Ufratu ve Akad dilindeki Purattu 'dur.Eski Farsça'daki sözcüğün Avesta Farsça'sında geçen Huperethuua (geçmesi kolay) olduğu tahmin edilmektedir. Arapça tasasızlık, rahatlık anlamına gelen "ferahat" kelimesinden gelmektedir.

Fırat; Akadcada Pu-rat-tu, Sümercede Buranun olarak geçmektedir. Kelimenin Hint-Avrupa kökenli olmadığı, Akadca ve Sümerceden kaynaklandığı, Eski Farsça ve Farsça aracılığıyla diğer dillere geçtiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Eski Asur Dili Batı dillerinde Fırat nehri, Euphrates olarak geçer. Euphrates adı Yunanca'dan gelen bir sözcüktür. İsmi'nin asıl kaynağı konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Eski Farsça'daki Ufratu ve Akad dilindeki *Purattu* 'dur. Eski Farsça'daki sözcüğün Avesta Farsça'sında geçen huperethuua (geçmesi kolay) olduğu tahmin edilmektedir .Arapça tasasızlık, rahatlık anlamına gelen "ferahat" kelimesinden gelmektedir.

Fırat; Akadcada *Pu-rat-tu*, Sümercede *Buranun* olarak geçmektedir. Kelimenin Hint-Avrupa kökenli olmadığı, Akadca ve Sümerceden kaynaklandığı, Eski Farsça ve Farsça aracılığıyla diğer dillere geçtiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Eski asur dillerinde de fonetik olarak Fırat sözcüğüne yakın olan Pratru kelimesi de ilk gelene ait olan anlamında kullanılmıştır. Batı dillerinde Fırat nehri, Euphrates olarak geçer. Euphrates adı Yunanca'dan gelen bir sözcüktür. İsmi'nin asıl kaynağı konusunda çeşitli görüşler bulunmerinde de fonetik olarak Fırat sözcüğüne yakın olan pratru kelimesi de ilk gelene ait olan anlamında kullanılmıştır. .(URL1)

Başlangıç noktaları Ağrı Diyadin'den kaynaklı Murat Nehri ve Erzurum Dumludağ'da kaynaklı Karasu'dur.

Fırat Nehri, Erzincan, Tunceli, Elazığ, Malatya, Diyarbakır, Adıyaman ve Gaziantep il sınırını belirledikten sonra Suriye, daha sonra Irak topraklarına girmektedir. Irak'ta denize uzak olmayan bir noktada Dicle Nehri ile birleşerek Şatt'ül-Arab'ı oluşturur ve Basra Körfezi'ne dökülür. Nehrin en önemli kolları Murat Nehri, Karasu, Tohma Çayı, Peri, Çaltı ve Munzur Çayı'dır.

Toplam uzunluğu 2.800 km ile Türkiye sınırları içinde kalan bölümün uzunluğu ise 1263 km'dir. 720.000 km² su toplama havzasına sahiptir. Fırat Nehri'nin rejimi Türkiye'deki diğer akarsulara göre daha düzenlidir. Mart ile Haziran ayları arasında yavaş yavaş kabırır, Temmuz ile Ocak ayları arasında çekilmiş olmasına rağmen yine de bol su akışı olur. Nehir üzerine Türkiye'nin en büyük barajları inşa edilmiştir. Bu barajlardan Keban Barajı (Elazığ), Karakaya Barajı (Malatya-Elazığ), Atatürk Barajı (Adıyaman-Şanlıurfa), Birecik Barajı (Birecik) ve Karkamış Barajı (Kargamış) Barajları tamamlanmıştır. Ayrıca Fırat'ın suyu inşa edilen 2 adet Şanlıurfa tüneli de Harran Ovası ve çevresine yıllardan beri suya hasret topraklara suyu ulaştırmıştır.(URL1)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HALFETİ'NİN YERLEŞİM YERİ ÖZELLİKLERİ

Eski Halfeti ilçe merkezi Çatal Tepesinin Fırat nehrine bakan batı cephesi yamacında kurulmuştur.(harita:) Doğusunda ve güneyini Çatal Tepesinin dik yamaçları, kuzeyinde Değirmen Deresi Vadisi ve batısında Fırat Nehri'nin oluşturmuş olduğu sınır içerisinde kalması nedeniyle, toplu ve sınırlı bir yerleşim özelliği sunmaktadır. Eski Halfeti, Fırat sahili yeşil bir kıyı şeridi şeklindedir (Foto :13). Sahilden itibaren en geniş yerde 200 metreden sonra sarp kayalıklar başlar. İlçe merkezi bu kıyı şeridi üzerinde ve sarp kayalıkların arasında kurulmuştur. Bu topoğrafik unsurlar ve hidrografik sınırlamalar nedeniyle 3 km²'lik bir alanda toplu bir yerleşim görüntüsü sunan Halfeti, Nahat taşları (Kalkerli yapıda olan işlenmesi kolay olan ve havayla teması sonrası sertleşen taş) ile yapılmış ve kendisine has mimari özellikleri olan meskenleri ile iç içe sık dokulu bir yerleşim yeri özelliği göstermektedir. İlçe merkezinin 2000 yılı öncesi Fırat Nehrine kıyısı bulunan batı kesimindeki verimli alüvyal araziler, topoğrafik olarak düz alanı teşkil etmesi nedeniyle tarım arazisi olarak kullanılıyordu. Bu alanların varlığı ve çevreye göre daha verimli olması, ayrıca; ilçe merkezinin yine çevreye göre mikroklima iklim özelliği göstermesi nedeniyle birçok ürünün yetiştirilmesine olanak sağlamaktaydı. Bu avantaj ile ilçe merkezi çevre ilçelere göre tarımsal açıdan ön planda görülmekteydi. Bu nedenle yöre halkı bu avantajı yok saymayarak yerleşme yeri olarak Fırat kıyısından sonraki alüvyal saha değil, daha verimsiz eğimli yamaçları seçmiştir. Ancak söz konusu saha 2000 yılında yapımı biten ve su tutmaya başlayan Birecik barajının suları altında kalması nedeniyle tarımsal özelliğini yitirmiştir. İlçede değişen şartlara binaen 2000 yılında büyük göçler görülmüştür, ancak bu yılda büyük bir değişime ev sahipliği yapmış olan Halfeti, doğal mimarisi, baraj sularının oluşturmuş olduğu doğal güzellikle birleşmesiyle farklı bir boyut kazanmıştır. Bazı tarihi alanların ve dini meskenlerin sular içinde kalması nedeniyle insanların merakını cezp etmiş, kısa süre içerisinde bu özellik yerel halkın uğraşlarıyla birleşince ilçe kısa sürede turizm beldesi halini almış ve çeşitli projeler, desteklerle Eski Halfeti tekrardan insanların uğrak mekânı olmaya başlamıştır. 13.04.2013 tarihlerinde Finlandiya'nın Kiristenstand şehrinde düzenlenen Cittaslow Uluslararası Koordinasyon Komitesi toplantısında,

Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesi yerleşim yeri özelliği ile Türkiye'nin 9. Cittaslow'u (Sakin Şehri) ilan edilmiştir.

Yeni Halfeti ise Eski Halfeti'nin 2000 yılından sonra topraklarının 2/5 'ini (450 hektar) kaybetmesi ve yerel halkın geçim kaynağı olan tarım arazilerinin sular altında kalması nedeniyle şehir merkezi; eski yerleşmenin yaklaşık 8 km doğusunda plato sahasında bulunan Karaotlak köyünde kurulmuştur.

Yeni Halfeti, Şanlıurfa platosunda, Fırat vadisine 8 kilometrelik bir uzaklıkta, 2790 dekarlık bir yerleşme alanında kurulmuştur. Şu an da kurulmuş olduğu alan, daha önceleri çevre köylerin hayvanlarının otlatıldığı mezra konumundayken, 2000 yılı itibari ile yerleşmeye açılmıştır.

Yeni ilçe merkezinin batı kesimleri Antep fıstıklığı ve zeytin yetiştiriciliğinin yapıldığı düz bir sahayı teşkil ederken merkezin doğu, kuzeydoğu ve güneydoğu kesimleri mevsimlik akarsuların oluşturmuş olduğu vadilerle çevrilidir.

3.1. Halfeti Yerleşmesinin Tarihçesi

Halfeti yerleşmesinin tarihte bilinen ilk mekanı Rumkale'dir. Halfeti'nin eski bir tarihe sahip olduğu bilinmekle birlikte Romalılar öncesine ait bilgiler yetersizdir. Ancak yakınındaki yerleşim yerleri ile aynı tarihe sahip olduğu sanılmaktadır.

Buna göre, MÖ.2000'lerde Hititlerin ve Asurluların hâkimiyetine giren yöre M.Ö.855 yılında Asur kralı III. Salmanassar tarafından zapt edildiği zaman 'Şitamrat' olarak biliniyordu. Yunanlılar bu ismi değiştirerek merkeze 'Urima' adını vermişlerdir. Süryaniler ise Kal'a Rhomeyta ve Hesna the Romaye adlarını kullanmışlardır.(Honigmann ,1963. S.777)

Yöre, MÖ.612'de Babillerin sınırları içerisinde kalmıştır. Daha sonra Medler ve Persler yöreye egemen olmuş, Büyük İskender'in MÖ.332'de Anadolu'daki Pers hakimiyetine son vermesinden sonra Urfa yöresi ve Birecik ile birlikte Makedonya Krallığının egemenliği altına girmiştir. Büyük İskender'in ölümünden sonra Seleukoslar yöreye hakim olmuş, bölgei Osrhoene Krallığı egemenliğine girmiştir.

Halfeti'nin bilinen ilk tarihi Romalılar tarafından Ekamia adı ile kurulduğudur. Roma'nın 395'te ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma (Bizans) sınırları içerisinde kalmış, Bizanslılar ile Sasaniler arasında sık sık el değiştirmiştir. II. yüzyılda Bizanslıların eline geçince bu kez Romaion Koyla adını almıştır.

Yöre MS.640 yılında Arap istilasına uğramış, 661 yılında Emevilerin, 750'de Abbasilerin hakimiyeti altına girmiştir. Şehir Arapların eline geçtikten sonra Kal'at-ül Rum adı takılmıştır.

Malazgirt Savaşı'ndan (1071) sonra Selçuklular buraya kadar uzanmıştır (1087). Daha sonra Eyyubiler ve Selçuklular arasında zaman zaman el değiştirmiştir. Moğol istilasına uğrayan yöre, 1280 yılında Beysari komutasındaki Memluk ordusu Halfeti'yi kuşatmış, ele geçirememiş ancak yağmalamıştır. 1290 yılında Eşref komutasındaki Mısır ordusu Halfeti'yi yeniden ele geçirmiş ve Kal'at-ül Müslimin adını verilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi (1517) sırasında Osmanlı topraklarına katılmıştır. şimdi kullanılan Urungala ve Rumkale adlarını almıştır.(Yılmaz ,1999,s.2)

XIX. yüzyılda Rumkale kazası Eski Halfeti' ye taşınmış.(Yılmaz ,1999,s.2)1941 yılına kadar Gaziantep sınırlarına dâhil olan Halfeti 1941 yılında yapılan bölge ayırımında Fırat nehrinin Şanlıurfa-Gaziantep sınırı olarak kabul edilmesiyle Fırat Nehrinin doğusunda kaldığı için Şanlıurfa il sınırları içine ve Birecik ilçesine bağlanmıştır. Burada zamanla gelişmiş olan Halfeti cumhuriyetin ilanından sonra 1954 yılında ilçe merkezi olmuştur. 2000 yılında arazisinin büyük çoğunluğu Birecik Barajı suları altında kaldığından ilçenin yeni yerleşim alanı olarak Karaotlak köyü tespit edilip sürdürülen çalışmalar neticesinde ilçe merkezi yeni yeri olan Karaotlak mevkiine taşınmıştır.(Halfeti Kaymakamlığı)

Foto 8. Rumkale'nin Kuzeyden Görünümü

3.2. Halfeti Yerleşmesinin Tarihsel Gelişimi

Halfeti ilçesi değişen zaman şartlarına bağlı olarak yer değiştirmiştir. Geçmişten itibaren gelişmeleri; XIX. yy öncesi olan İlk kuruluş yeri, XIX. yy ile 2000 yılları arası gelişimi ve 2000 sonrasındaki ve günümüzdeki gelişimi olmak üzere üç farklı dönem içerisinde değerlendirebiliriz.

3.2.1. İlk Kuruluş Yeri (19.yy Öncesi Dönem)

Halfeti'nin ilk kuruluş yeri Rumkale Yerleşmesidir. XVI. yüzyılda dört mahalleden meydana gelen şehir, Fırat Nehri ile Merzuman deresinin birleştiği nokta olan plato alanını en uç kesiminde inşa edilmiştir. (Foto : 8)

Rumkale :

Rumkale, Osmanlı Anadolu'sunda bir taşra kasabasıdır. Rumkale adı, eski sahipleri tarafından "Rumeyta", "Urima" ve "Hromklay" gibi çeşitli telafuz şekilleriyle kullanılmıştır . 1100'lü yıllarda "Rumkal'a" adıyla kaynaklarda zikredilen şehir, Memlûklerce "Kal'at'ül-Müslimîn" ve "Kal'a-i Rûmiye" adıyla anılmıştır. Osmanlılar ele geçirdikten sonra şehrin eski adını muhafaza ederek "Rumkal'a" adıyla kurdukları sancağa merkez yapmışlardır. Ank, Araban ve Merzuman nahiyelerini içine alan bu sancak daha sonraları kaza olarak Birecik sancağına ilhâk edilmiştir.(Yılmaz,1999,s.1)

Rumkale şehrinin kuruluşu İlk çağlara ulaşmaktadır. Ancak adı, Haçlı kontu Baudoin' in 1116 yılında Ermeni Goğ-Vasil'den şehri teslim almasıyla duyulmuştur . Haçlılar tarafından 1148 yılında Ermeni katolikosu III' Grigor'a satılmış ve kale bu tarihten itibaren 1293 tarihinde Melik Eşref tarafından fetholuncaya kadar Ermeni katolikosluğu' nun merkezi olmuştur . Çevresi bütün Müslümanların denetimine geçmesine rağmen, yıllarca Ermenilere merkez olma özelliğini muhafaza etmiştir. (Yılmaz,1999,s.1)

Rumkale'de yaşayan Ermeni ve diğer Hıristiyan unsurlar, Moğolların yanında yer aldılar (1260). Rumkaleli Rabban Simeon gibi tabipler, Hülagu'nun hizmetine girerek sağladıkları nüfuslarını kendi şehir ve kiliselerinin menfaatlerine kullandılar. Memluk sultanı Kalavun zamanında Baysarî kumandasındaki Mısır ordusu, Rumkale'yi kuşatarak şehirde kıymete değer eşyayı Birecik'e götürdüyse de iç kaleyi alamadı. Rumkale, İlhanlıların müstahkem bir mevki ve onlarla işbirliği yapan Ermenilerin katolikosluk merkezi olarak kaldı . Memluklar, 1293 yılında Sultan el-Eşref Halil zamanında, ikinci defa Rumkale'yi kuşatıp şehri ve kaleyi ele geçirerek buradaki

Ermeni katolikosluğu na da son verdiler . El-Eşref, Rumkale'yı tamir ettirerek Kal'atü'l-Müslimîn adıyla hudut kalesi olarak teşkilâtlandırdı . Bölgeyi savaşlarda Memlûklara yardımcı olan Türkmen beylerinin idâresine verdi. Rumkale civarı yarım asır kadar Halep valisine bağlı olarak Türkmen beyleri tarafından idâre edildi. Daha sonra da Dulkadiroğulları nın eline geçti . Melik Eşref, zafer mektuplarında ve Halep kalesi kitabesinde, "Rumkale'nin fethiyle, bütün Doğu Anadolu ve Irak'ın kapılarının kendisine açıldığını" yazmış . "Allah'ın izniyle doğudan batıya kadar bütün ülkelerin sahibi olacağız" ifadesine yer vermiştir. (Yılmaz,1999,s.1)

Foto 9. Rumkale'ye Kuzeybatıdan Bakış

Timur Han, Rumkale'yı zorlu bir muhasaradan sonra Memlûklardan aldı(1400) . Berkûk' un vefâtı (1399) ve Timur Han'ın geri çekilmesi üzerine bölge, Türkmen beylerinin hakimiyet kavgalarına sahne oldu . 1404 yılında Rumkale'de bir Memluk nâibi oturuyor, Bölgede yaşayan Köpekoğullarının idâresindeki Avşar boyuna mensup Türkmenler de zaman zaman onlara yardımcı oluyor, bazan da Memluklarla savaşıyorlardı . Yerleştirilen güvercinlerle Doğu hudutlarından ta Mısır'a ulaşan Memluklu haberleşme ağında önemli bir nokta ve hudut kalesi olarak tahkim edilen Rumkale kalesi, zaman zaman iktidârı kaybeden Halep nâiblerinin sığınak yeri olmuştur . Bütün bu kargaşa ortamına rağmen Rumkale, şehri ziyaret eden İbni Arabşah ve Halil Zahirî gibi seyyah-yazarların övgülerine mazhar olmaktan da geri kalmamıştır. (Yılmaz,1999,s.1)

Yavuz Sultan Selim , 24 Ağustos 1516 günü Mercidabık'da Memlûk ordusunu yenerek Rumkale de dahil olmak üzere Haleb'e tabi bütün kale ve şehirleri Osmanlı

ülkesine kattı. Her birine hakimler ve kadılar tayin edilip Osmanlı nizamının uygulanması sağlandı . (Yılmaz,1999,s.1)

Foto 10. Rumkale'nin Kuzeydoğudan Görünümü

XVI. yüzyılda dört mahalleden meydana gelen şehir, bir yanı Fırat, bir tarafı Merzuman deresinin derin vadisiyle çevrili, yarımada gibi ileri çıkmış bir dağ parçası üzerinde yer alan kalenin batısında yer almaktadır. XVI. yüzyıl vakıf kayıtlarına göre, şehrin merkezinde Ulu Cami (Cami-i Kebir) yer almaktadır. XIV. yüzyıldan beri hizmet veren bir medrese bulunmaktadır. Medreseye vakfedilen dükkânların varlığından bir de çarşının mevcut olduğu anlaşılmaktadır. XVII. yüzyılda burayı ziyaret eden Evliya Çelebi, cami, han, hamam ve muhtasar bir çarşının varlığına şahit olmuştur. Kaleye doğru giderken kayalara oyulmuş evler, şehirde yerleşmenin çok eski olduğunu göstermektedir. Çok yumuşak olan kayalar, havayla temas edince sertleşmektedir. İnsanların bu kaya evlerle, her yıl yaşanan depremlere karşı tedbir aldıkları manzarasını vermektedir. Dik kayalar üzerinde beyazımtırak taşlardan yapılmış mazgallar ve burçlarla donatılmış surlarla çevrili bir kalesi vardır. Arka tarafındaki tepe ile olan bağlantısı derin hendeklerle kesilmiştir. Kale içinde yer alan evlere giden biricik yol birbiri ardı sıra altı kale kapısı ile kesilmektedir. XIX. yüzyıl başlarında kale içinde 40 ev sağlam kalmış, geri kalanlar ise moloz yığını haline gelmiştir. Bu evlerin tamamı bir tebeşiri oyarcasına işlenmiş kayalardan oluşmaktadır. XIX. yüzyılda kaza merkezinin

Halfeti'ye taşınması üzerine şehir nüfusu dağılmış, yerinde Kasaba adıyla anılan bir köy kalmıştır. Eski haritalarda "Eski Rumkale" adıyla anılan Kasaba köyü, yukarısında yer alan kayaların düşerek zarar vermesi üzerine iki kilometre kuzeyine taşınmıştır. Tamamen terk edilmiş olan Rumkale şehri, yeni haritalarda "Kasaba (Eski)" ibaresi ile gösterilmektedir. Bugün Gaziantep iline bağlı Yavuzeli ilçesinin sınırları dâhilinde yer almaktadır. (Yılmaz,1999,s.1)

Bir taşra kasabası olan Rumkale şehrinde, fetih sonrasında eğitim etkinliklerinin ivme kazandığı gözlenmektedir. Klasik Osmanlı eğitim kurumları olarak kabul edilen, küçükler için sıbyan mektepleri, gençler için medreseler ve yetişkinler için zaviyelerin Rumkale'de de işlerlik kazandığı anlaşılmaktadır. Rumkale'de bu kurumların kökü Memluklar'a kadar dayanmaktadır. (Yılmaz,1999,s.1)

Şehir, Memluklar tarafından fethedildikten sonra, cami ve mescitlerle donatılmıştır. Nitekim XIV. asrın sonlarında Timur'un bölgeye gelişi ile ilgili bilgi veren İbni Arabşâh, şehrin hayrat ve hasenâtının bolluğundan bahsetmektedir (29). Bugün harap bir vaziyette bulunan Rumkale'de, XVI. yüzyılda kale içinde bir ve şehir içinde üç cami, dört mescit ve bir medrese mevcuttur. Ayrıca bir han, bir hamam ve iki buka' ve bir zaviye bulunmaktadır. (Yılmaz,1999,s.1)

3.2.2. 19 yy – 2000 Yılları Arası Dönem

XIX. yüzyılda Rumkale kazası şimdiki Eski Halfeti' ye taşınmış. Burada zamanla gelişmiş ve cumhuriyet ilanından sonra 1954 yılında ilçe merkezi olmuştur.

Eski Halfeti ilçe merkezi Çatal Tepesinin Fırat nehrine bakan batı cephesi yamacında kurulmuştur. Doğusunda Çatal Tepesinin dik yamaçları, kuzeyinde Değirmen Deresi Vadisi güneyinde Çekem Tepesinin dik yamaçları ve batısında Fırat nehrinin oluşturmuş olduğu sınır içerisinde kalması nedeniyle toplu ve sınırlı bir yerleşim alanı dahilinde kurulmuştur. Bu topoğrafik unsurlar ve hidrografik sınırlamalar nedeniyle toplu bir yerleşim görüntüsü sunan Halfeti, Nahat taşları(Kolay şekillenen karstik kayaç) ile yapılmış, hiçbiri birbirinin Fırat Nehrine olan seyrini engellemeyecek şekilde yapılmıştır. XVI. yy'a dayanan kuş evleri mimarisi genelde serçe, kırlangıç, saka gibi kuşların kendilerini güvende hissettikleri, insan elinin ulaşamadığı, rüzgarın değmediği, güneşi gören tarafta usta bir incelikle yapılmış kendisine has mimari özellikleri olan meskenleri ile iç içe sık dokulu bir yerleşim yeri özelliği taşımaktadır.

Halfeti’de ki bu meskenler geçmişte insanların hayvanlara gösterdiği sevgisinin ispatı niteliğindedir.

Foto 11. Eski Halfeti’nin Güneyden Görünümü (2000 Yılından Önceki Hali)

1906 salname kayıtlarına göre Halfeti kasabasında; ‘’ 1 hükümet konağı, 1 telgrafhane, 1 cami, 1 rüştiye mektebi, 1 Sıbyan mektebi, 1 iptidai mektebi, 1 medrese, 600 hane, 65 dükkân, 1 fırın, 1 hamam, 1 debbaghane ve 2 kahvehane bulunmaktadır. Köyler de dâhil edildiğinde kasabada 50 değirmen, 945 bahçe, 2.192 bağ, 4 zeytin ma’sarası ve 3 kilise bulunur. (Eroğlu,C.,ve diğ. s.139)

Ayrıca bu kazada 29.299 koyun, 36.530 keçi, 260 deve, 445 kısrak, 2.109 merkep, 2.696 inek ve öküz bulunur (1326 tarihli Halep Vilayet Salnamesi verilerine göre.). Dağlarda ise çok sayıda keklik, ceylan, tavşan,tilki, çakal, sansar, kurt ve bazı bölgelerde de ayı ve kaplan bulunur. (Eroğlu,C.,ve diğ. s.139)

Genel olarak tüm köylerde 4.770 hane, 16.013 tarla, 620.000 dönüm ekili ve 582.000 dönüm ekili olmayan arazi bulunmaktadır. Ekili arazinin her dönümünden tahminen 40 okkadan (1 okka: 400 dirhem yada 1,282 gr) 100 okkaya kadar mahsul elde edilir.(Eroğlu,C.,ve diğ. s.139)

Kazanın ortasından ve derin bir mecradan geçen Fırat nehrinden yöre halkı tarafından çok fazla istifade edilmektedir. Merzaman nahiyesinde, bir kil madeni bulunmaktadır. Fırat nehri üzerinde iki gemi ve beş filika’nın yan yana alabileceği kadar bir iskele bulunmaktadır’’. (Eroğlu, C., ve diğ. s.139)

İlçe merkezinin 2000 yılı öncesi Fırat Nehrine kıyısı bulunan batı kesimindeki verimli alüvyal arazilerin olması ve topoğrafik olarak düz alanı teşkil etmesi nedeniyle tarım arazisi olarak kullanılıyordu. Bu alanların varlığı ve çevreye göre daha verimli olması, ayrıca ilçe merkezinin yine çevreye göre mikroklima iklim özelliği göstermesi nedeniyle birçok ürünün yetiştirilmesi ilçenin tarım fonksiyonuyla ön plana çıkmasını sağlıyordu. Ancak 2000 yılında yapımı biten ve su tutmaya başlayan Birecik barajının suları altında kalması nedeniyle tarımsal özelliğini yitiren ilçe 2000 yılında büyük göçler görülmüş , ancak 2000 yılında büyük bir değişime ev sahipliği yapmış olan Halfeti doğal mimarisi, baraj sularının oluşturmuş olduğu doğal güzellikle birleşmesiyle farklı bir boyut kazanmış. Bazı tarihi alanların ve dini meskenlerin sular içinde kalması nedeniyle insanların merakını cezp etmiş, kısa süre içerisinde bu özellik yerel halkın uğraşlarıyla birleşince ilçe kısa sürede turizm beldesi halini almış ve çeşitli projeler, desteklerle Eski Halfeti tekrardan insanların uğrak mekânı olmaya başlamıştır.

Eski Halfeti'nin 2000 yılından sonra topraklarının 2/5 'ini kaybetmiştir. Maksimum su kotu 385 m. olan Birecik Baraj gölü, Halfeti İlçe merkezinin Başbostan Mahallesi tümüyle, Çekem Mahallesi büyük ölçüde ve Şimaliye ile Rüştüye Mahallelerini ise kısmen su altında kalmıştır.

Foto 12. Eski Halfeti'nin Barajdan sonraki Güneyden Görünümü

Yapılan projede, Halfeti'nin sudan etkilenen bölümleri için alternatif yerleşim alanları belirlenmiştir. Bunlar arasında, mevcut ilçe merkezine 8 km. uzaklıkta bulunan Karaotlak mevki toplam 2790 dekar genişlikte ve yerleşime uygun tapulama dışı araziye sahip olması nedeniyle tercih edilmiştir. (URL2)

Yerleşim alanının bir bölümü barajın göl aynası altında kalacak olan Halfeti İlçe merkezinin hem mevcut yerleşik dokusu hem de mücavirindeki alanların kentsel yerleşim açısından uygun olup olmadığının belirlenmesi için konuyla ilgili kurumların uzmanlarından oluşan bir heyet 16.04.1998 tarihinde arazide inceleme yapmış ve bulgularını bir tutanakla tespit etmiştir. GAP İdaresi tutanakta belirtilen jeoteknik çalışmaların hızlı bir şekilde, ODTÜ'den bir akademisyen gözetiminde ve EİEİ'nin teknik desteğinde gerçekleştirilmesi için hazırlıkları sürdürmüş ve ilgili taraflardan uzmanların katılımıyla oluşturulan heyet 23 - 24 Eylül 1998 tarihlerinde yerinde bir ön inceleme yapmıştır. Çalışmalar, hazırlanan protokollerin ilgili taraflarca imzalanmasından sonra GAP İdaresi'nin finansmanı ile Elektrik İşleri Etüd İdaresi tarafından Ekim ayı içinde başlatılmış olup ODTÜ'den bir akademisyen gözetiminde ki çalışmalar tamamlanmıştır. (URL2)

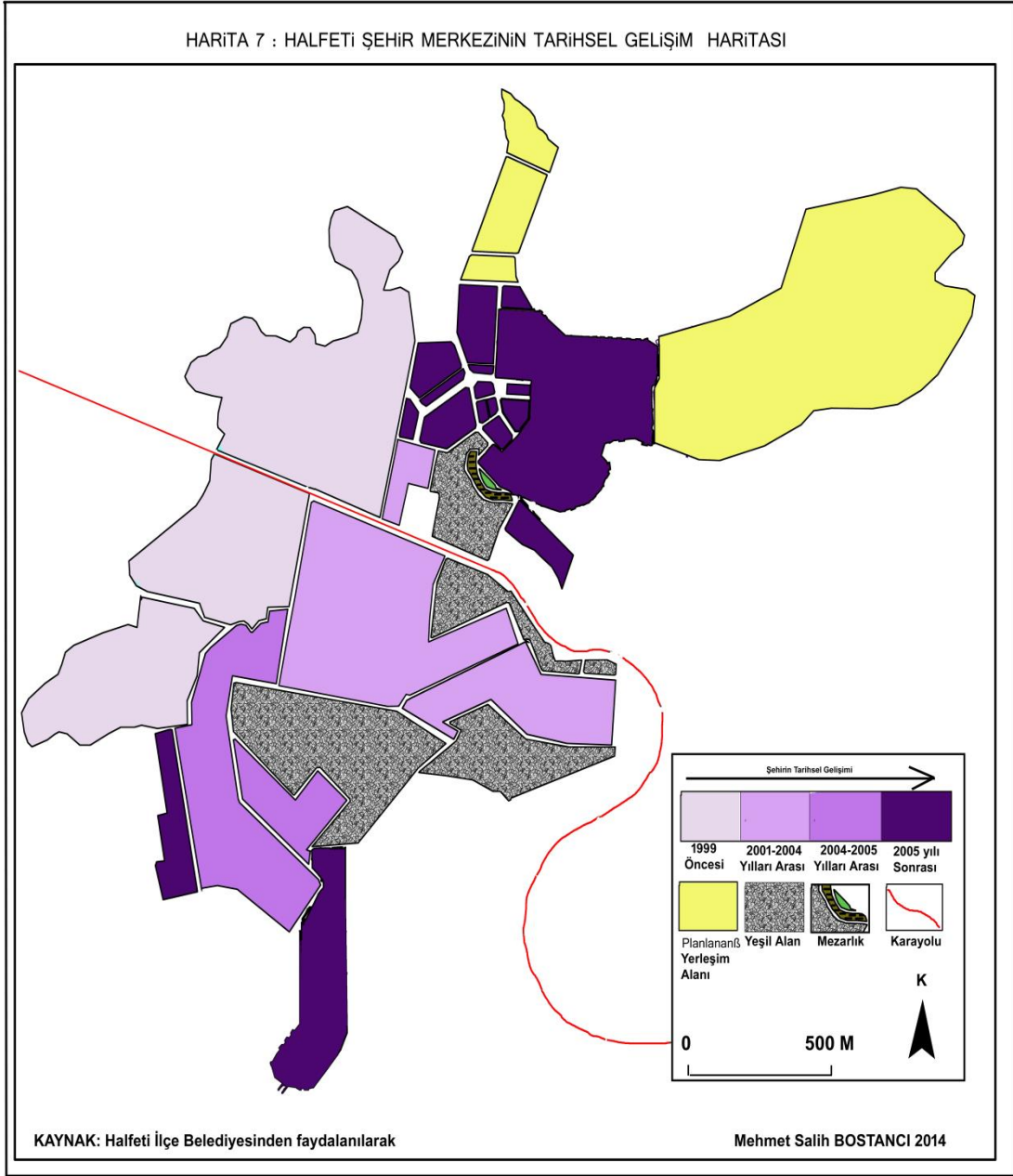
3.2.3. 2000 Yılı Sonrası Gelişimi ve Günümüzdeki Gelişmeler

Yeni Halfeti şehir merkezi Şanlıurfa platosunda, denize göre 650 m yüksekte 37° 14' kuzey enlemleri – 37° 52' enlem ve boylamları arasında Fırat nehrinin 8 km doğusunda sade bir yeryüzü şekline sahip plato sahasında kurulmuştur. Kuzeydoğu, güneydoğu ve doğu kesimleri mevsimlik akarsular tarafından oluşturulmuş vadilerle, batı kesimleri Antep fıstığı, zeytin ve üzüm tarımının yapıldığı düz bir sahaya çevrilidir.

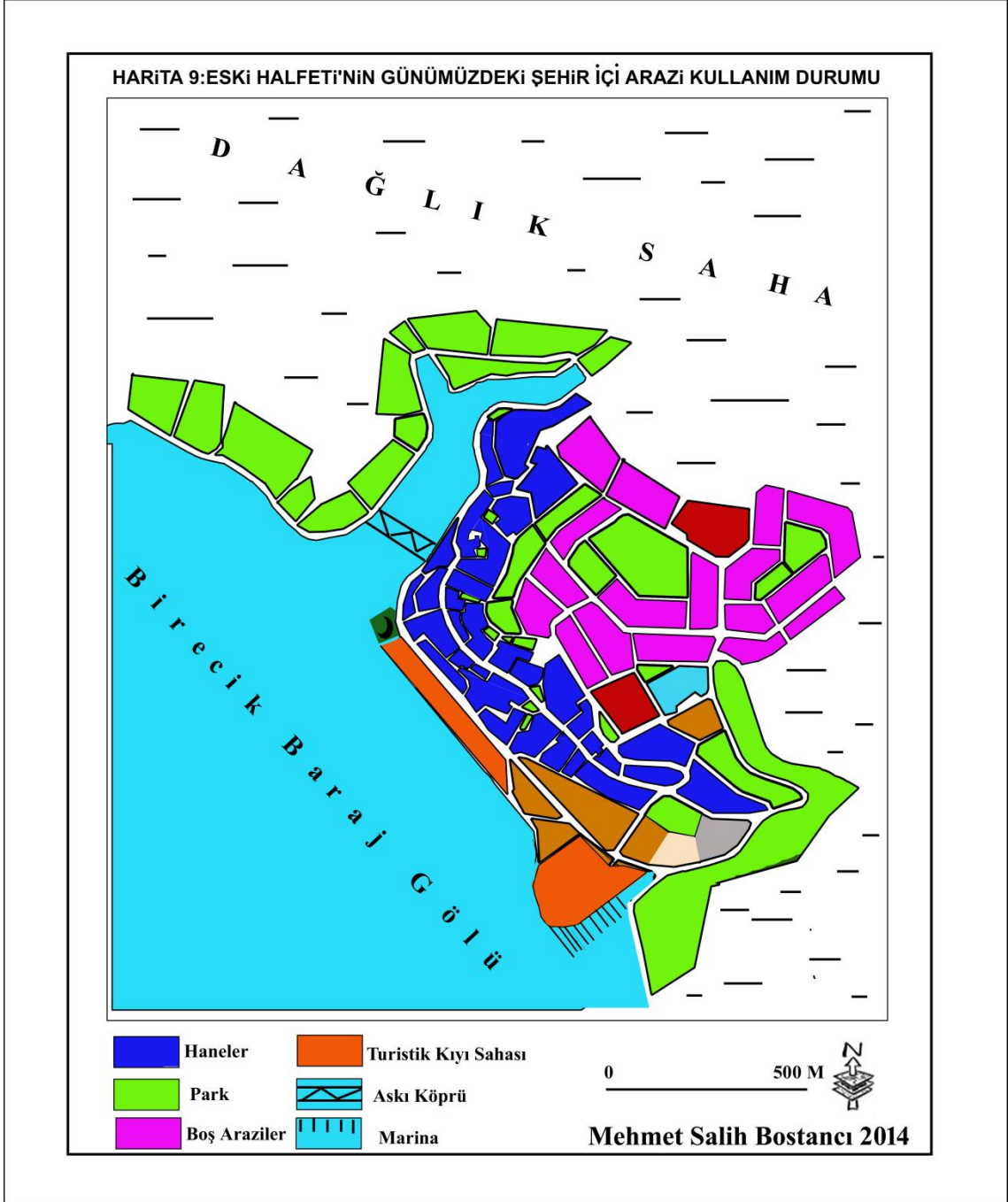

Foto 13. Yeni Halfeti'nin Batıdan Görünümü (Doğuya Bakış)

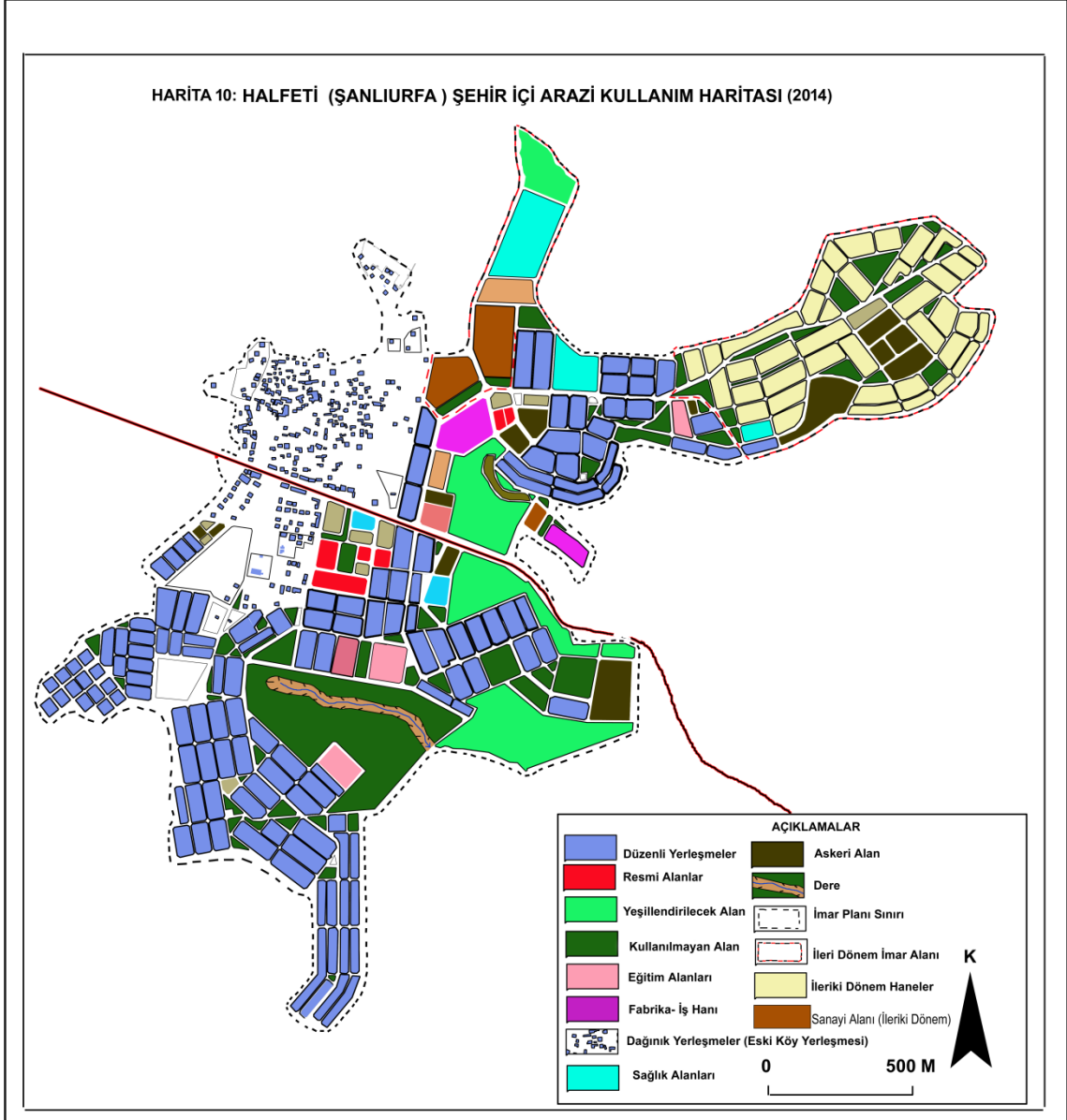
Yeni Halfeti'nin kurulmuş olduğu alan, önceleri Eski Halfeti'nin mezrası konumundayken, zamanla köy konumuna kavuşarak Karaotlak Köyü olarak anılmaya başlanmıştır. Birecik Barajı'nın 2000 yılında su tutmaya başlayacağı bilinmesi, Eski Halfeti'de yaşayan ve sudan etkilenecek olan insanlara yeni yerleşim alanı bulma adına yapılan çalışmalar sonucu Eski Halfeti'ye yaklaşık 8 km uzaklıkta, sade yereşekline sahip plato alanında üzerinde bulunan bu köy; 1999 yılında köy-kent projesi adı altında 2790 dekarlık bir sahada imar çalışmalarına başlanarak iskâna açılmış ve zamanla idari binaların buraya taşınmasıyla ilçe konumuna yükselmiştir.

Harita 7. Halfeti Şehir Merkezinin Tarihsel Gelişim Haritası

Harita 9. Eski Halfeti'nin Günümüzdeki Şehir İçi Arazi Kullanım Durumu

Harita 10. Halfeti (Şanlıurfa) Şehir İçi Arazi Kullanım Haritası (2014)

Foto 14. Halfeti İlçesinin Kuzey kesiminden Görünüm (Yapımı Süren Fıstık Hali İnşaatı)

Yapılan imar çalışmalarından sonra yeni Halfeti belirli zamanlarda gelişmelere bağlı kademeli olarak yerleşim alanını genişletmiş ve giderek şehirselleşen bir görünüm kazanmıştır.

“Yapılacak imar planına baz olmak üzere alanın halihazır imar haritasının alımı da Tarım Reformu Genel Müdürlüğünce (TRGM) GAP’ın akçalı ve lojistik desteğiyle emaneten yapılmış ve yakın geçmişte tamamlanarak 29.09.1998 tarih ve 23478 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca konut inşaatlarını gerçekleştirecek olan TOKİ’ye iletilmiştir. Ancak, Şanlıurfa Valiliği Karaotlak mevkiinde imar planı hazırlanması ve uygulaması ile konut inşaatları işini emaneten yapma isteği göstermiş ve bu doğrultuda çalışmalara başlamıştır.”(GAP Projesi)

İlk etapta Karaotlak köyüne eklenti olarak köy gelişim alanının doğusunda 1999 yılında köy-kent projesiyle konut yapımına başlanmış altı aylık kısa bir sürede 220 konut Afet Konutları (üç oda bir salon ve 100 m² lik) adı altında yapılarak 2001 yılında Birecik barajının etkisinde kalan eski Halfeti yerleşmesinde ikamet eden insanlara teslim edilmiştir. Bu konutların yanında 1 İlköğretim okulu, 3 katlı bir hastane ve çeşitli büyüklükte 30 dükkandan oluşan bina inşaatları tamamlanmıştır. Şu anki belediye binası etrafındaki bu imar alanı Siyahgöl mahallesi olarak adlandırılmıştır. (Harita: 7)

Foto 15. Halfeti İlçesinde TOKİ tarafından Yapılan Bölge Kültürüne Uygun, 100 m²'lik Tek Katlı Haneden Görüntü

Siyahgöl Mahallesinde yapılan bu 220 konutluk yerleşmenin güney batısında 2004-2005 yılları arasında 158 konut birinci etap olarak nitelendirilen afet konutları yapılmıştır. Toplu konut idaresi tarafından yapılan bu konutlar, Eski Halfeti de yaşayan ve göç etmek durumunda kalan insanların kültürüne ve yaşamına uygun tek tip, bahçeli ve tek katlı olarak yapılmıştır.(Foto:15)

Foto 16. Yeni Halfeti İlçe Merkezinin Uydu Görüntüsü (Google Earth)

Tek tip bahçeli evlerin diğeri bir özelliği mevcut bahçesinin su ihtiyacını karşılamak adına her evde bir artezyen kuyularının olmasıdır. Bu kuyular sadece sulama ihtiyacını karşılamaktadır. İçme suyu olarak kullanılmamaktadır.

İkinci etap toplu konut idaresi tarafından 363 konut olarak (yine tek tip tek katlı bahçeli) birinci etap konutların çevresinde yapılp ihtiyaç sahiplerine verilmiştir.

Daha sonraki yıllarda belediye binasının batısında bulunan köy yerleşim alanı yerinde 100 adet konutlar yapılarak hizmete sunulmuştur.

Foto 17. Sadece Belediye Çevresinde İzin Verilen Dört Katlı Binalar ve Tek Katlı Hanelerden Bir Görünüm

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. HALFETİ İLÇE MERKEZİNİN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

‘‘Sosyal bilimlerde güncelliğini asla yitirmeyen konulardan birisi ve belki de en önemlisi nüfustur. Nüfusun dağılışı, yoğunluğu, yaş ve cins yapısı, aktif ya da bağımlı olma oranı gibi pek çok özelliğinin yanı sıra, hareket kabiliyeti de, onu diğer pek çok konu arasında özel ve öncelikli kılmaktadır. Bir bölgede nüfusun az ya da çok oluşu, mekâna yoğun ya da seyrek dağılışı, kadın-erkek nüfusun birbirine oranla az ya da çok oluşu gibi nitelikler, o bölgenin doğal ve beşeri coğrafi özellikleri ile yakından ilgilidir. Bu yakın ilgi ve etkileşim sebebiyle, sosyologlar ve demograflar tarafından da incelenen nüfus konusu, tüm alt özellikleri ile beraber beşeri coğrafyanın da araştırma konusu olmaktadır’’.(Zaman S. Ve diğ. 2006.s.1)

Araştırma sahamızı oluşturan Halfeti ilçe merkezi günümüze gelinceye kadar nüfus ve idari açıdan pek çok önemli değişikliklere maruz kalmıştır.

XIX yüzyılına kadar Rum- Kala kazasına bağılı iken XIX. yüzyıldan sonra bu kaza merkezinin Eski Halfeti’ye taşınması nedeniyle nüfusunda artış olduğu tahmin edilmektedir. Bu dönemden sonra 1941 yılında Şanlıurfa ili Birecik kazasına bağılı belde haline gelen merkez 1954 yılında ilçe merkezi olmuştur. İşte bu idari alandaki gelişmeler nüfus üzerinde çeşitli değişikliklere neden olmuştur.

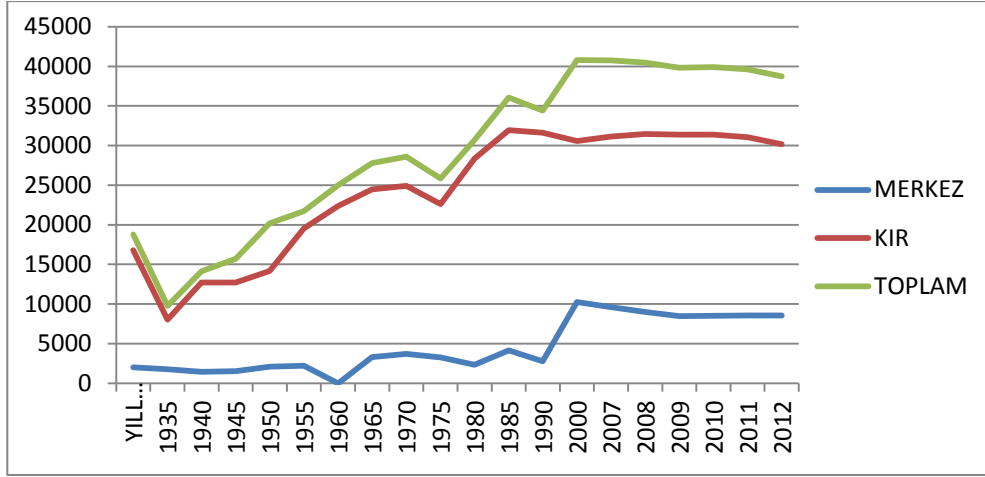
Cumhuriyet’in ilanından sonra Halfeti’nin nüfus gelişimine bakıldığında dönemler arası bir dalgalanma olduğu görülür. İlçe nüfusu hakkında 1935 yılından itibaren bilgiler mevcuttur.

1935 yılında 1989 kişi olan Halfeti ilçe merkezi nüfusunda 1950 yılına kadar bir önceki sayıma göre azalma görülmüştür.

1950 sayım yılından sonra 1975 yılına kadar olan dönemde nüfusta artış görülmüştür. 1975 yılında 3689 kişi olan nüfus tekrar düşüşe geçmiş, 1990 yılında nüfus miktarında yarıya yakın bir artışla nüfus tekrar artmış ve 1985 yılında 2333 olan nüfus 1990’ da 4128 ‘ e yükselmiştir.

Tablo 3. Halfeti İlçesinin Yıllara Göre Nüfus Miktarları Tablosu

ŞEHİR				KIR			TOPLAM		
YILLAR	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1935	982	1007	1989	8499	8276	16775	9481	9283	18764
1940	844	909	1753	4026	3988	8014	4870	4870	9767
1945	686	735	1421	6400	6384	12784	7086	7119	14205
1950			1512			14173			15685
1955	1000	1105	2105	9167	8921	18088	10167	10026	20193
1960	1052	1144	2196	9669	9877	19546	10721	11021	21742
1965	1374	1248	2622	11085	11282	22367	12459	12530	24989
1970	1737	1578	3315	11905	12571	24476	13642	14149	27791
1975	1785	1904	3689	12576	12343	24919	14361	14247	28608
1980	1658	1600	3258	10847	11747	22594	12505	13347	25852
1985	1125	1208	2333	13610	14557	28367	14735	15765	30700
1990	2072	2056	4128	15430	16500	31930	17502	18556	36058
2000	1436	1330	2766	15022	16614	31636	16458	17944	34402
2007	5506	4732	10238	14705	15857	30562	20211	20589	40800
2008	5043	4566	9609	15170	15968	31138	20213	20534	40747
2009	4652	4333	8985	15362	16117	31479	20014	20450	40464
2010	4222	4235	8457	15241	16137	31378	19463	20372	39835
2011	4191	4331	8522	15260	16111	31371	19451	20442	39893
2012	4220	4316	8536	15086	15987	31073	19306	20303	39609
2013	4246	4309	8555	14584	15598	30182	18830	19907	38737

Grafik 1. Halfeti İlçesinin Nüfus Seyri

1990-2000 yılları arasındaki 10 yılda nüfusun doğal olarak artması beklenirken barajın etkisine bağlı çevre il ve ilçelere göç vermesi ve yeni yerleşim yerinin tam olarak ihtiyaçlara cevap vermemesi nedeniyle görülen bu göç olayları Halfeti nüfusunu 1/3 oranında azalmasına neden olarak 2766 kişiye düşürmüştür. İlçe merkezinin nüfusu 7 yıl sonra yapılan 2007 sayımında 2006 yılında ilçe merkezine 5 köyün (Argaç, Seldek, Yeşilözen, Dutluca, Karaotlak köyleri) mahalle olarak bağlanmasıyla ve Yeni Halfeti ‘ de 2004-2005 yılında Toplu Konut İdaresi tarafından 158 adet afet konutlarının yapılıp ihtiyaç sahiplerine teslim edilmesine bağlı olarak göç alması, nüfusun % 270 oranında artışla 10238 kişiye ulaşmasına sebep olmuştur. Bu artışla cumhuriyet ilanından sonraki dönemde ulaşabildiği en fazla nüfusa ulaşılmıştır.

Bu dönemden sonra ilçe merkezi nüfusu ufak çaplı dalgalanmalarla tekrar düşüşe geçmiş, 31 Aralık 2014 ADNKS sonuçlarına göre 8604 kişi olarak belirlenmiştir.

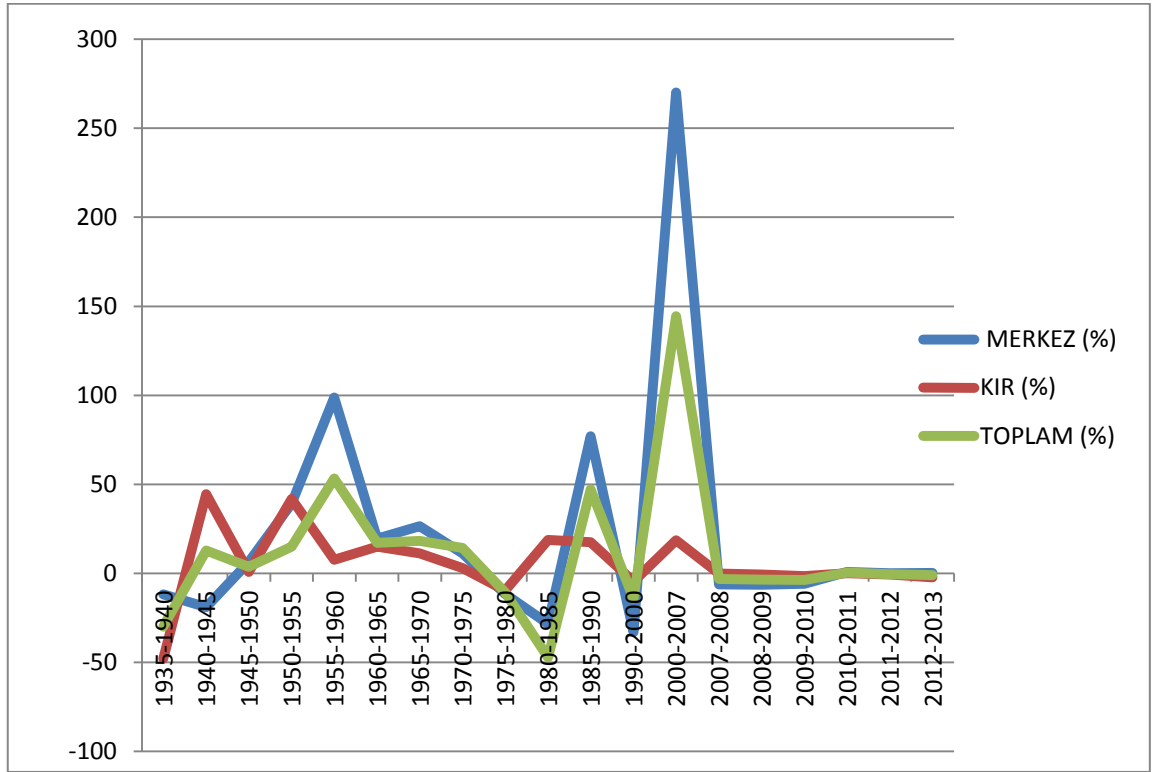
4.1. Nüfus Miktarı ve Nüfusun Değişimi

Daha önce de belirtildiği gibi Halfeti Şehir merkezi, bugüne gelinceye kadar nüfus ve idari açıdan pek çok önemli değişikliklere maruz kalmıştır.

4.1.1. 1927-1945 Dönemi

Sayım yılları arası dönem Halfeti nüfusunun sürekli azaldığı dönemdir. Bu dönem nüfusun belirli miktarda düştüğü görülmektedir. Cumhuriyetin ilanı sonrası ilçe

merkezi nüfusu 1935 yılından itibaren bilinmektedir. 1935 yılında ilçe merkezinin nüfusu 1989 kişi olarak tespit edilmiştir.

Grafik 2. Halfeti İlçe Nüfusunun Sayım Yılları Arasında Nüfus Artış Oran Grafiği

1935 yılından sonraki dönem olan 1940 yılına kadar merkez nüfusu 236 azalarak 1753 kişi olmuştur. Bu dönemdeki nüfus artış hızı % -25,2'dir. Bu dönemdeki nüfus artış oranı ise % -11,8' dir.

1940-1945 yılındaki sayımlarda 332 kişilik bir azalmayla 1940-1945 dönemleri arası % -41,9'luk bir nüfus artış hızına sahip olan merkez nüfusu % -18,9'luk nüfus artış oranıyla 1421 kişiye düşmüştür.

4.1.2. 1945-1975 dönemi

1945-1950 yılında ilçe merkezinde bir önceki sayıma göre 91 kişilik nüfus artışıyla 1512 kişiye ulaşarak hafif bir nüfus artış görülmüştür. Bu yılda % 6,4'lük artış oranı ve % 12,4 nüfus artış oranına sahiplik edip yılda 18 kişilik bir artış tespit edilmişti.

1950-1955 yılındaki sayımlarda veriler ışığında merkez nüfusunun bir önceki sayım yılına göre 593 kişilik artışa bağlı olarak nüfus artış hızı ‰ 66,1 olup, ‰ 39,2 nüfus artış oranıyla senelik 118,6 kişi nüfus artışına bağlı 2105 olduğu saptanmıştır.

1960 yılında yapılan sayım sonuçlarına göre ilçe merkezinin nüfusu, bir önceki sayım yılı olan 1955 yılına göre ‰4,3'lük nüfus artış oranıyla, ‰ 8,4 ve dönem arası 91 kişilik nüfus artış miktarıyla 2196 kişidir. 1955-1960 yılları arasındaki yıllık artış miktarı, yılda 18 kişi ve 0,8'lik aritmetik artış hızına sahiptir.

1965 yılı nüfusunda şehir merkezi nüfusunun 1960 yılı nüfusuna göre ‰ 19,4 nüfus artış oranı ‰ 35,4 lük nüfus artış hızı, yıllık 85,2'lik ortalama artış miktarı ve sayım dönemleri arası 426 kişilik bir artışla 2622 olduğu belirlenmiştir.

1965-1970 tarihli sayımda çalışma sahasının nüfusu ‰ 46,9 nüfus artış hızı, ‰ 26,4 nüfus artış oranı ve 138,6 yıllık ortalama artış miktarı ile ve bir önceki sayıma göre arasında 693 kişilik artışla, 3315 kişi olarak belirlenmiştir.

1970-1975 yılı sayımında ‰ 21,3 nüfus artış hızı, ‰11.2 nüfus artış oranıyla, yıllık 74.8 ortalama artış miktarı ve sayım dönemi arasında 374 kişilik nüfus artış miktarı ile şehir merkezi nüfus 3689 kişiye ulaşmıştır.

4.1.3. 1975-2000 Dönemi

Bu dönemde Halfeti şehir merkezi nüfus inişli çıkışlı bir grafikte dalgalanma özelliği gösterir. Bunun nedeni özellikle 1980'li yıllarda Baraj etkisinin hissedilmesine bağlı göçler olabilir.

1975-1980 yılı sayımlarına göre şehir merkezi nüfusu bir önceki sayım yılına göre ‰-24.8 nüfus artış hızı, ‰-11.6 nüfus artış oranı ve yıllık -86.2'lik ortalama artış miktarı, -431 kişilik nüfus artış miktarıyla nüfusta bir azalma meydana gelerek 3258 kişiye düşmüştür.

1980-1985 sayımında ‰ -66,7 nüfus artış hızı, ‰ 28,3 nüfus artış oranı ve yıllık -185 ortalama artış miktarı, sayım dönemi arasındaki süre zarfında -925 kişilik nüfus artış miktarı ile şehir merkezi nüfusunda önemli bir azalma gözlenerek 2333 kişiye düşmüştür.

1990 sayımında bir önceki sayım yılı olan 1985 yılları arasında ‰ 114,1 nüfus artış hızı, ‰76.9 nüfus artış oranı ve yıllık 359 kişilik ortalama artış miktarı ile 5 yıllık bir dönem zarfında 1795 kişilik artışla merkezi nüfusta önemli bir artış görülmüştür ve

nüfus 4128'e yükselmiştir. Bu artış miktarı tüm sayım dönemleri içinde gerçekleşmiş olan en büyük ikinci miktardır.

2000 yılı sayımında ‰ -40 nüfus artış hızı % 329 nüfus artış oranı ile yıllık -136,2 ortalama artış miktarı, 1362 kişilik bir azalma ile şehir merkezi nüfusu önemli derecede azalmıştır. Bu azalma ile Halfeti ilçe merkezi nüfusunu cumhuriyetin ilanını sonrası tüm sayımları arasındaki en sert düşüş olarak kayıtlara geçerek 2766 ya düşmüştür.

4.1.4. 2000 Sonrası Dönem

2007 yılında, gerek Halfeti şehrinde yaşayan halka yeni Halfeti de 2004-2005 yılları arası toplu konut idaresi tarafından yapılan 158 adet afet konutları I. Etap olarak teslim edilmesiyle gerek idari yapılanmanın Yukarı Halfeti'de kurulmasına bağlı geri dönüşlere bağlı olarak ilçe merkezinin nüfus miktarında artış görülmüştür. Bu artışın önemli nedenlerden biri de 2006 yılında 5 köyün (Argaç, Dutluca, Karaotlak, Seldek, Yeşilözen) merkezi mahalle olarak şehir merkezine şehir merkezine bağlanmasıdır. Bu sayım yılındaki ‰ 186,9 nüfus artış hızı, %270 nüfus artış oranı, 1067 yıllık ortalama artış miktarıyla sayım dönemi arasında cumhuriyet tarihinin 7472 lik rekor artışıyla varabileceği en yüksek artış istatistiğine ulaşarak merkezi nüfus 10238 olmuştur.

2008 yılı sayım değerlerine göre ‰ -63,4 nüfus artış hızı, % 6.1 olarak nüfus artış oranı ile -629 yıllık ortalama nüfus artış miktarıyla merkezi nüfus 9609 kişiye düşmüştür.

2009 yılı sayım değerlerine göre ‰ 67,1 artış hızı, %6,4 nüfus artış oranı ile yıllık ortalama -629 artış miktarı ile nüfusta bir azalma olmuş ve nüfus 8985 kişiye düşmüştür.

2009-2010 yılı sayımına göre -528 kişilik yıllık ortalama artışla, ‰ -60,5 nüfus artış hızı, %-5,8 nüfus artış oranı ile merkez nüfus 8457 ye düşmüştür.

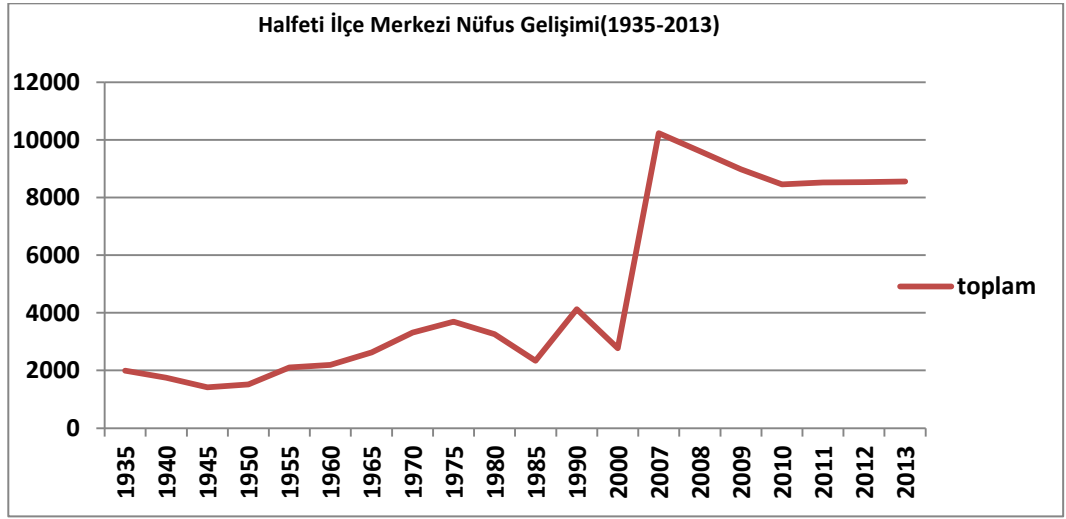
2011 yılı sayımında Halfeti şehir merkezi nüfus yıllık 65 kişi ortalama artışıyla, ‰ 7,6'lık nüfus artış hızı, ‰.7 nüfus artış oranına sahip olması nedeniyle nispi miktarda artmış ve 8522 kişiye yükselmiştir.

2012 sayımında merkez nüfusu , ‰ 1,6 nüfus artış hızı, ‰.1 ile nispi bir nüfus artışıyla yıllık 14 kişilik bir artışa sahip olarak kısmi derecede artarak 8536 kişiye yükselmiştir.

2013 yılı itibari ile ilçe merkezi nüfusu 19 kişilik bir artışla % 2,2'lık nüfus artış hızına sahiptir.(Tablo:4)

Tablo 4. Halfeti İlçe Merkezinin Yıllara Göre Nüfus Değişim Tablosu

Yıllar	Nüfus Miktarı (Kişi)	Arası Nüfus Artışı (Kişi)	Dönemler	Nüfus Artış Hızı (%)	Nüfus artış oranı (%)	Yıllık Ortalama Artış Miktarı	Aritmetik Artış Hızı
1935	1989
1940	1753	-236	1935-1940	-25,26	-11,87	-47,2	-2,37
1945	1421	-332	1940-1945	-41,99	-18,94	-66,4	-3,79
1950	1512	91	1945-1950	12,41	6,4	18,2	1,28
1955	2105	593	1950-1955	66,18	39,22	118,6	7,84
1960	2196	91	1955-1960	8,46	4,32	18,2	0,86
1965	2622	426	1960-1965	35,46	19,4	85,2	3,88
1970	3315	693	1965-1970	46,9	26,43	138,6	5,29
1975	3689	374	1970-1975	21,38	11,28	74,8	2,26
1980	3258	-431	1975-1980	-24,85	-11,68	-86,2	-2,34
1985	2333	-925	1980-1985	-66,79	-28,39	-185	-5,68
1990	4128	1795	1985-1990	114,13	76,94	359	15,39
2000	2766	-1362	1990-2000	-40,04	-32,99	-136,2	-3,3
2007	10238	7472	2000-2007	186,96	270,14	1067	38,59
2008	9609	-629	2007-2008	-63,41	-6,14	-629	-6,14
2009	8985	-624	2008-2009	-67,14	-6,49	-624	-6,49
2010	8457	-528	2009-2010	-60,56	-5,88	-528	-5,88
2011	8522	65	2010-2011	7,66	0,77	65	0,77
2012	8536	14	2011-2012	1,64	0,16	14	0,16
2013	8555	19	2012-2013	2,22	0,22	19	0,22
2014	8604	49	2013-2014	5,71	0,57	49	0,57

Grafik 3. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun 1935-2013 Yılları Arası Seyri

4.2. Nüfus Hareketleri

4.2.1. Doğum- Ölümler

2013 verileri ışığında Halfeti ilçe merkezinde bir önceki sayım yılı arasında 218 doğum görülmüştür. 2012 yılı toplam nüfusun 8536 olduğu bilinmektedir. Bu nüfusta görülen 218 kişilik doğum 2013 dönemi arasındaki doğum oranının % 2,5 olduğunu göstermektedir.

4.2.2. Göçler

Halfeti’de göçe katılan nüfus miktarı tam olarak bilinmemektedir, ancak Halfeti ilçe merkezi nüfusu, değişen doğal ve beşeri koşullara göre yer değiştirmiştir. Göçler tarihsel süreçte 19 yy. sonlarında şehrin yer değiştirmesiyle başladığı görülür. Bu tarihten sonra hem beşeri, hem doğal unsur olarak tabir ettiğimiz Baraj yapımına bağlı olarak tarım arazileri ve yerleşmelerini kaybeden nüfus tekrardan göç etmek durumunda kalmıştır.

Bu mekânsal değişikliklerin yanında 1960’lı yıllarda başlayan ve 1970’li yıllarda artan yurtdışına göçler Halfeti’de hayli kendini göstermiştir. Halfeti’de hemen hemen her aileden biri yurtdışına çıkmış ve kalıcı olduktan sonra ailesini yanına almıştır.

Halfeti ilçe merkezi nüfusunun önemli özelliklerinden biri ise çalışma çağındaki nüfusun özellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti başta olmak üzere Almanya, Fransa gibi Avrupa ülkelerine yapmış olduğu göçlerdir. Bu göçlerin nicelikleri bilinmemekle

birlikte esas itibari ile bölgede sanayi tesisi gibi kuruluşların olmaması, tarımda modern yöntemlerin kullanılmasına bağlı işgücüne olan ihtiyacın azalması, tarım alanlarının yetersizliği, tarım hane büyüklüklerinin artması gibi etmenlerin neden olduğu bilinmektedir.

Ayrıca çalışma çağındaki erkek nüfusun yine yukarıda belirttiğimiz nedenlere bağlı olarak çevre il ve ilçelere göç ettiğini söylememiz doğru olacaktır. Bu göçler yaz mevsiminde turistik beldeler olan Akdeniz ve Ege şehirlerine doğru olduğu, yapılan anket neticesinde anlaşılmıştır. Kış mevsiminde ise özellikle inşaat sektöründe çalışmak üzere göç edildiği bilinmektedir. Mahalle ayrımında nüfusun cins yapısına baktığımızda Rüştüye Mahallesi hariç tüm mahallelerde kadın oranının fazla olması bu ifadeyi doğrular niteliktedir.(Tablo:5)

4.3. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Herhangi bir yerin nüfusu ele alınırken dikkatle incelenmesi gereken değişkenlerden birisi de nüfusun cinsiyet oranı ve yaş yapısıdır. Belli bir nüfus kitlesinde, 100 veya 1000 kadın başına düşen erkek sayısı olarak nitelendirilmektedir. (Doğanay,1997,s164)

2013 sayım verilerine göre Halfeti şehir merkezi nüfusu 8555'tir. Bu nüfusun 4309'u kadın, 4246'sı erkektir. Bu bilgiler ışığında Halfeti şehir merkezi nüfusunun %50,4 kadın, % 49,6'sı erkek nüfusu oluşturmaktadır. Bu da bizlere kadın- erkek nüfusunun birbirine çok yakın değerlerde olduğunu gösterir ki bu durumun sebepleri arasında dönem şartlarına bağlı olarak, fazla olması beklenen erkek nüfusunun ekonomik nedenli göç etmeleri olabilir.

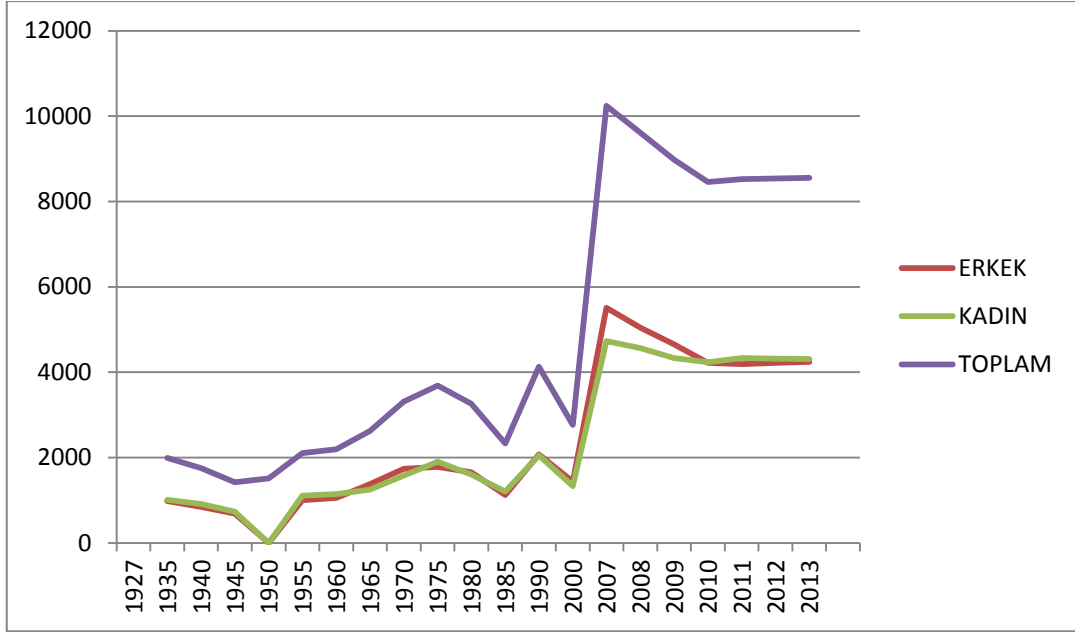
Araştırma alanımızda nüfusun cins yapısının seyrine baktığımızda, 1965 dönemine kadar erkek nüfusunun kadın nüfusundan az olduğu görülmektedir (Tablo:5). Erkek nüfus oranı 1965 - 2009 yılları sayım yılları arasındaki dönemlerde fazla olduğunu ifade etmek mümkündür. 2009 yılından son sayım yılı olan 2013 yılına kadar ki sayımlarda kadın nüfus oranı erkek nüfus oranından fazla olduğu görülür.

Halfeti şehir merkezinin cins oranları sayım dönemleri arasında farklılık gösterse de cins oranları arasındaki fark pek fazla değildir.1935 yılında % 50,6 ile kadın nüfusu erkek nüfusundan fazladır. Bu yılda cins oranı dediğimiz her 100 kadın başına düşen erkek miktarı 97,5'tir. 1940 yılında kadın nüfus oranı bir önceki döneme göre % 1,2'lik artışla oranını % 51,8'e yükselmiştir. bu dönemde cins oranı 92,80'dir. 1945 yılında

kadın nüfus üstünlüğü devam etmektedir. % 51,7 oranıyla bir önceki döneme göre pek bir değişim olmasa da cins oranı %93,70 ile 735 kişidir.1950 yılı sayımlarında kadın erkek ayırımına göre sayım yapılmadığı için veriler mevcut değildir. 1955 yılı sayımında 1105 olan kadın nüfusu % 52,5'lik oranıyla erkek oranından fazladır. Bu yılda cins oranı % 90,40'tır. 1960 yılında kadın nüfusunun üstünlüğü devam etmektedir. Kadın nüfus oranı % 52,5'tir. Bu sayım yılından itibaren kadın nüfusunda düşüşler görülmektedir.1965 yılında % 52 erkek nüfusu, 110'luk cins oranıyla öne geçmiştir. 1970 yılında 1737 olan erkek nüfusu % 52,3 oranıyla kadın nüfusundan fazladır. Bu dönemde cins oranı 110'dur. 1980 yılında 1600 olan kadın nüfusu 1658 olan erkek nüfusuna göre düşük olduğu görülmektedir. Bu yılda erkek Nüfus oranı %50,8 iken cins oranı 104'dur.

Tablo 5 . Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun Yıllara Göre Cins Oranı Tablosu

YILLAR	ERKEK	Oran %	KADIN	Oran %	TOPLAM	Cins oranı
1927	-	-	-	-	-	-
1935	982	49,4	1007	50,6	1989	98
1940	844	48,2	909	51,8	1753	92
1945	686	48,3	735	51,7	1421	94
1950	*	*	*	*	1512	*
1955	1000	47,5	1105	52,5	2105	90
1960	1052	47,9	1144	52,1	2196	92
1965	1374	52,4	1248	47,6	2622	110
1970	1737	52,3	1578	47,7	3315	110
1975	1785	48,3	1904	51,7	3689	94
1980	1658	50,8	1600	49,2	3258	104
1985	1125	48,2	1208	51,8	2333	93
1990	2072	50,1	2056	49,9	4128	100
2000	1436	51,9	1330	48,1	2766	107
2007	5506	53,7	4732	46,3	10238	116
2008	5043	52,4	4566	47,6	9609	110
2009	4652	51,7	4333	49,3	8985	107
2010	4222	49,9	4235	50,1	8457	100
2011	4191	49,1	4331	50,9	8522	100
2012	4220	49,4	4316	50,6	8536	100
2013	4246	49,6	4309	50,4	8555	99

Grafik 4 . Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun 1935-2000 Yılları Arası Kadın-Erkek Nüfusu Seyri(1935-2013)

1985 yılında şehir merkezinde meydana geldiği düşünülen göçler nedeniyle nüfusta azalmalar görülmüştür. Bu azalma da erkek nüfusunda daha fazla olması nedeniyle kadın nüfus oranı %51,8 ile erkek nüfusundan fazladır. Bu dönemdeki cins oranı 94'dur. 1990 yılına bakacak olursak bu dönemden sonra 2009 yılına kadar erkek nüfus oranı kadın nüfus oranından büyük olduğu görülür. 1990 yılında erkek nüfusunda nispi bir artış olduğunu görmemiz mümkündür. %50,1'lik çok az bir farkla cins oranı 100 'dür. 2000 yılında 1436 olan erkek nüfusu % 51,9'luk oranıyla, 1330 olan kadın nüfusundan fazladır. Bu sayımda ki cins oranı 107'dir. 2007 yılında yapılan sayım sonuçlarına göre erkek nüfus % 53,7 oranı ve 116 cins oranı ile kadın nüfusundan fazladır ve bu oran ile 2007 yılı erkek nüfusu, tüm sayım yıllarındaki en büyük orana sahip olmuştur. 2008 yılı sayımında % 52,4 erkek oranı ve 110 cins oranı ile kadın nüfusundan fazla iken, erkek nüfusu oranında düşüş görülse de 2009 yılında % 51,7 erkek nüfus oranı 107 cins oranı ile yine kadın nüfusundan fazladır.

2010 yılında erkek oranı düşerek kadın oranı artmıştır. % 50,1 kadın nüfus oranı ve 100'lük cins oranı erkek oranının düşük olduğunu gösterir.2011 yılında hafif bir artışla %50,9 olan kadın nüfusu, 2012 yılında % 50,6 kadın oranı, 2013 yılında %50,4'luk oranıyla sayım yıllarında kadın nüfusu erkek nüfusundan fazla olmuştur. Bu durum 2010 yılından sonra kadın nüfusunun artışta olduğunu göstermektedir.

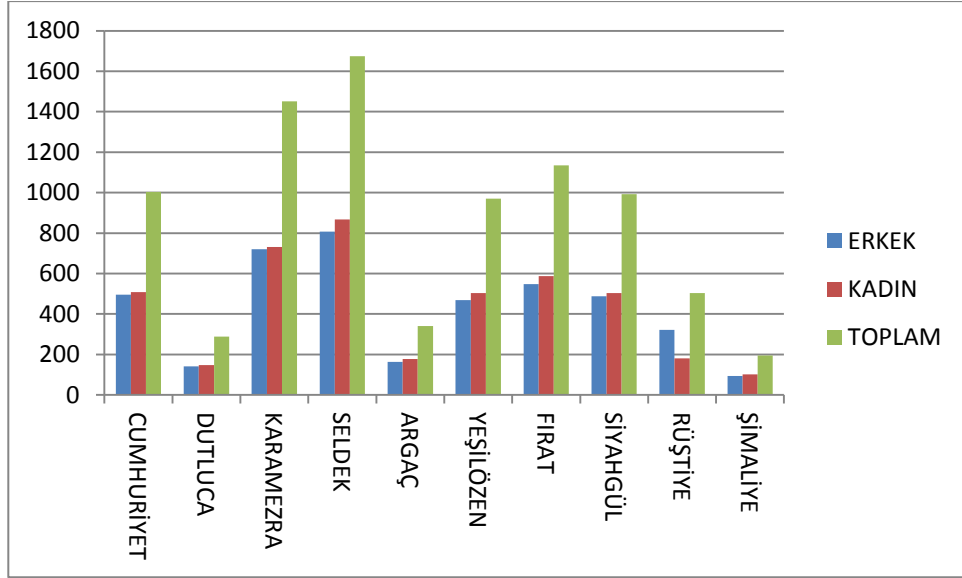
Mahallelere göre nüfusun cins yapısına bakılacak olursa Rüştüye Mahallesi haricinde tüm mahallelerde kadın nüfusu daha fazla olduğu dikkat çekicidir.

Cumhuriyet Mahallesi 509 kişiyle kadın nüfusu, 495 olan erkek nüfusundan, Dutluca Mahallesi 147 kadın nüfusuna karşılık 141 erkek nüfusundan, Karaotlak Mahallesi 731 kadın nüfusu , 720 erkek nüfusundan, Seldek 867 olan kadın nüfusu, 808 olan erkek nüfusundan, Argaç Mahallesi 177 olan kadın nüfusu, 164 olan erkek nüfusundan, Yeşilözen 503 kadın nüfusu 468 olan erkek nüfusundan, Fırat Mahallesi 588 kadın nüfusuyla 547 olan erkek nüfusundan ,Siyahgöl Mahallesinde 504 olan kadın nüfusuyla 488 olan erkek nüfusundan daha fazladır.

Rüştüye Mahallesinde ise 322 olan erkek nüfusu 181 olan kadın nüfusuna göre daha fazladır. Turizm sektörüyle ön planda olan Rüştüye Mahallesinde turizm sektöründe daha çok erkek nüfusunun çalışması nedeniyle bu özellikte olduğunu söyleye biliriz.(Tablo: 6)

Tablo 6. 2013 Yılı Halfeti Merkez Mahalleleri Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı Tablosu

2013 YILI HALFETİ MERKEZ MAHALLELERİ ERKEK-KADIN NÜFUS DAĞILIMI			
KÖY ADI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
CUMHURİYET	495	509	1004
DUTLUCA	141	147	288
KARAOTLAK	720	731	1451
SELDEK	808	867	1675
ARGAÇ	164	177	341
YEŞİLÖZEN	468	503	971
FIRAT	547	588	1135
SİYAHGÖL	488	504	992
RÜŞTİYE	322	181	503
ŞİMALİYE	93	102	195
TOPLAM MERKEZ	4246	4309	8555

Grafik 5 . 2013 Yılı Halfeti Merkez Mahalleleri Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı Grafiği.(Tuik.2013)

“Nüfusun cinsiyet yapısı yanında, yaş grupları ve her yaş grubuna dağılmış nüfus miktarının bilinmesi, özellikle nüfusun zaman içindeki değişimi ve bu süreçteki demografik olayların belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca ülke, bölge, il ve hatta yöre çalışmalarında belirlenecek yaş yapısı, sadece ileri bir tarihteki nüfusun tahmin edilmesinde değil, aynı zamanda eğitim gibi yöreye yönelik hizmet yatırımlarının plânlanması açısından da büyük yarar sağlayacaktır. “(Koca,2000,s.116). Bu nedenle, il nüfusunun yaş yapısı, dar ve geniş aralıklı gruplandırmaya göre incelenerek nüfusun, bu özelliği açısından mevcut durum ele alınması çalışması gerekmektedir.” (Zaman.S ve Diğ.2007,s.273)

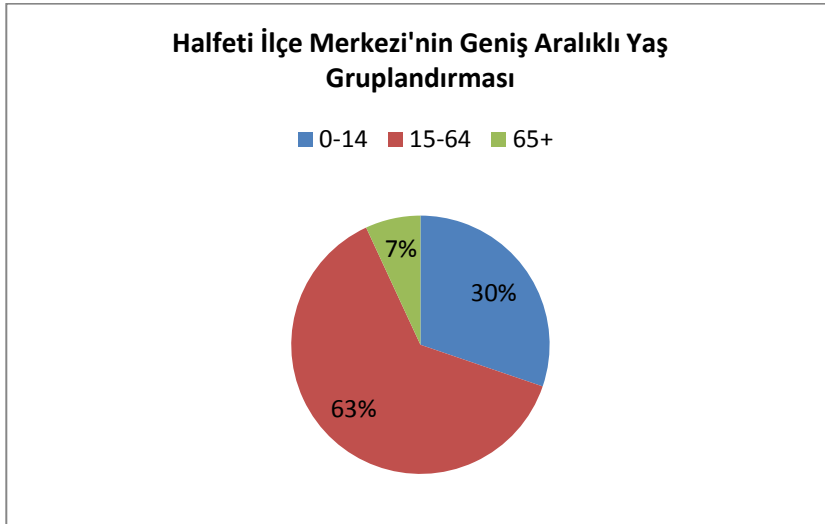
2012 Türkiye İstatistik Kurumu verileri incelendiğinde, sahamızda bulunan nüfusumuzun geniş aralıklı yaş guruplarına göre %30'unun 0-14 yaş grubunda yer aldığı görülür. Bu nüfusun yaklaşık % 49,2'sini erkek, %50,8'sini kadın nüfus oluşturmaktadır.

Bir nüfus kitlesinde çalışma çağı nüfusunun, toplam nüfus içerisindeki sayı ve oranı ne kadar yüksekse ,böyle bir yerin ekonomisi, o ölçüde büyük bir çalışma çağı nüfus kitlesine sahip demektir. İstihdam şartları da uygunsa, bu gibi yerlerde nüfusun bağımlılık, yani kendileri çalışmayıp üretileni tüketen kitle oranı da o ölçüde azdır.(Doğanay, 1997,s.167) sahamızdaki 15-64 yaşları arasında kalan yani çalışma çağındaki nüfusu toplam nüfusun yaklaşık %62,8 'ünü oluştururken bu nüfusun % 41

'ini erkek, % 59 'unu kadın nüfus oluşturmaktadır. Bu veriler bize Halfeti ilçe merkezinin çalışma çağındaki nüfusun oranının , diğer yaş guruplarına göre, daha fazla olduğunu, ilçenin dinamik-üretken bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

İlçenin 65 ve üzeri yaştakilerin oranı ise yaklaşık % 7 civarında iken bu nüfusun yaklaşık % 41,4'u erkek, % 58,6 'sı ise kadındır. (Tablo:7)

Yapılan hesaplamalar dahilinde geniş aralıklı yaş gurupları ayırımında tüm dönemlerde kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu görülür. Bu fazlalık 0-14 yaş gurubunda belirtildiği üzere %50,8 iken ,15-64 yaş gurubunda % 59 , 65 yaş ve üzeri yaşlarda ise %58,6'dır. Çalışma çağındaki erkek nüfusunun azlığının nedeni; bu çağıdaki erkek nüfusunun , gerek Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti başta olmak üzere yurt dışı ülkelerinde ,gerek ise şehir dışında çalışması olabilir.

Grafik 6. Halfeti İlçe Merkezinin Geniş Aralıklı Yaş Gruplandırılması

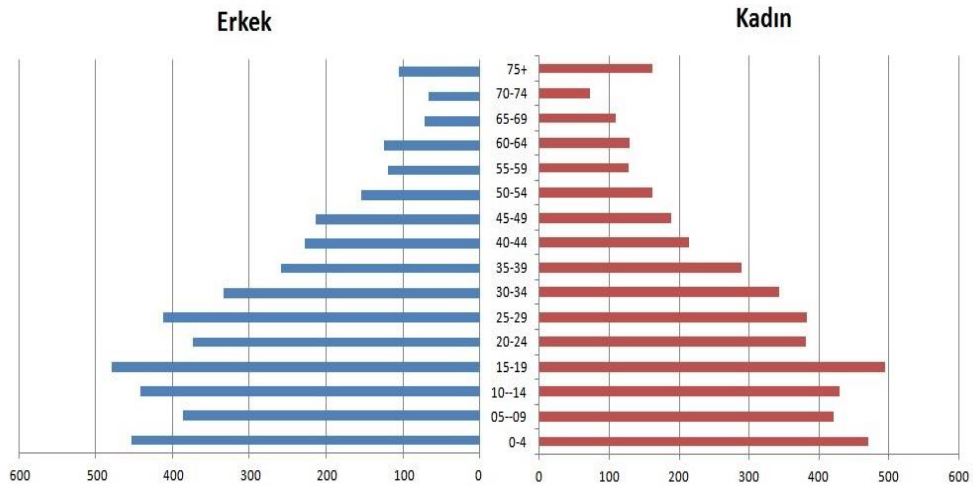
Araştırma alanımızda 2012 TÜİK verilerine göre bağımlı nüfus miktarı 3189 kişi iken, çalışma çağı grubunda yer alanların sayısı ise 5405 olarak görülmektedir. Bu verilere göre hesapladığımızda nüfusun bağımlılık oranı % 59 civarında çıkmaktadır. Yani çalışan her 100 kişi kendileri dışında 59 kişiyi daha geçindirmek zorundadır. Türkiye genelindeki yaş bağımlılık oranının ise % 11'dir. Yaş bağımlılık oranı, çalışma çağındaki her 100 kişiye düşen yaşlı sayısıdır. Türkiye'de 2013 yılında 100 çalışanın bakması gereken kişi sayısı 11'dir. (TÜİK Haber Bülteni.Sayı :16057). civarında olduğu görülür. Ancak araştırma alanımızdaki nüfusun tarımsal bir karakter gösterdiği

düşünülecek olursa, böyle bir toplumda bağımlılık oranının aslında çok daha düşük çıkacağı muhakkaktır.

Araştırma alanımızda 2012 yılı verilerine ait nüfus piramidini incelediğimizde, nüfusun yaklaşık % 50,3 'üne tekabül eden 4328 kişinin 0-24 yaşları arasında yer aldığı görülür (Grafik:8). Genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki yarından fazlalığı nüfusun oldukça genç bir yaş yapısına sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Doğanay'ın ifadesi ile gelişen toplumlarda, ekonomik kalkınma ile ters orantılı olarak nüfus artış hızının düşmesi, adeta demografik bir yasa gibidir (Doğanay,1997,s:161). Dolayısıyla bölgemizdeki başta eğitim olmak üzere gelişen sosyo-ekonomik koşullar doğum oranlarının azalmasına neden olmuştur. Halfeti'de son dönemlerde doğum oranında özellikle , eğitim ve sosyal gelişmeye bağlı düşüş görülse de piramidin tabanında son yıllarda doğum oranının arttığı görülür.

Halfeti İlçe Merkezinin Nüfus Piramidi (2012)

Grafik 7. 2012 Yılı Halfeti İlçe Merkezinin Nüfus Piramidi

Nüfus piramidinin üst kısımlarına baktığımızda ise özellikle 70-75 yaş gurubundan sonra 75 yaş ve üstü nüfusun, önceki birkaç yaş grubundan fazla olduğu görülür. 162 Kişi ile 75 yaş üstü kadın nüfusunun bu gruptaki erkek nüfustan fazla olmasıdır.

20-24 yaş grubundaki kadın-erkek nüfusunun bir önceki ve sonrası nüfusa göre az olduğu belirtilmesi gereklidir.

25-29 yaş gurubunda 412 erkek ve 382 kadın nüfusu ile geniş bir alana sahip nüfusun 70-75 gurubuna kadar daraldığı görülür.

Tablo 7. 2012 Yılı Halfeti İlçe Merkez Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Cinsiyet Tablosu

<u>Yaş Aralığı</u>	<u>Erkek</u>	<u>% E</u>	<u>Kadın</u>	<u>% K</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>	<u>%ERKEK</u>	<u>%KADIN</u>	<u>CİNS ORANI</u>
0-4	453	49	470	51	923	11	(0-14 Aralığı) 2601 Kişi	30,2	49,2	50,8	97
05--09	386	47	421	53	807	9,3					
10--14	442	50,7	429	49,3	871	10					
15-19	479	49,2	494	50,8	973	11	(15-64 Aralığı) 5405	62,8	41	59	69
20-24	373	49,4	381	51,6	754	8,7					
25-29	412	51,8	382	48,2	794	9,2					
30-34	333	49,2	343	50,8	676	7,8					
35-39	259	47,2	289	52,8	548	6,3					
40-44	228	51,5	214	48,5	442	5,1					
45-49	213	52,9	189	47,1	402	4,6					
50-54	154	48,8	161	51,2	315	3,6					
55-59	120	48,3	128	51,7	248	2,8					
60-64	124	49	129	51	253	2,9					
65-69	72	39,7	109	60,3	181	2,1	(65-75+ Aralığı) 588	6,9	41,4	58,6	71
70-74	67	47,8	73	42,2	140	1,6					
75+	105	39,3	162	60,7	267	3,1					
TOPLAMM	4220	491	4374	508	8594	100					

4.4. Eğitim Durumu

İlçe merkezinde 2012 itibariyle 680 kişinin okuma yazma bilmediği, 6369 kişinin okuma yazma bildiği ve bunları yanında 281 kişinin bilinmediği görülür. 2012 yılı itibari ile 8536 olan ilçe merkezi nüfusunun okuma yazma çağında olan nüfusu 7330 dur. Bu Nüfusun % 9'unun okuma yazma bilmediği, % 88'unun okuma yazma bildiği,% 3 'ünün durumunun bilinmediğini ifade edebiliriz. (Tablo:10)

Araştırma alanımızda 2014 yılı itibarı ile toplamda bir adet Anaokul, 5 adet ilköğretim okulu, bir adet İmam-Hatip Lisesi ve bir adet Anadolu Lisesi olmak üzere 2 adet lise bulunmaktadır. Anaokulda 53'ü kız, 48'i erkek öğrenci olmak üzere toplam 101 öğrenci eğitim görmektedir. İlkokullarda 637'si erkek, 682'si kız olmak üzere toplam 1319 öğrenci bulunur. İlçe merkezinde bulunan ortaokulda 122 kız, 146 erkek

olmak üzere 268 öğrenci mevcuttur. İlçede bulunan toplam 2 adet lisede ise 477'ı erkek, 383'ü kız olmak üzere toplam 860 öğrenci bulunmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken hususların başında ilkokulda okuyan kız öğrenci sayılarının ,erkeklere oranla fazla iken lise düzeyinde erkek öğrencilerin oranı daha fazla olmasıdır. Bunun sebebi elbette ki bölgede hâkim olan kız çocuklarını ileriki zamanlarda okutulmaması anlayışıdır. Buna karşılık ilçedeki ilköğretim okullarında toplam 68 öğretmen, anaokulda 6, ortaokulda 12 öğretmen görev yaparken, bu sayı liselerin toplamında 76'dır. Bu rakamlara göre ilçedeki anaokullarında öğretmen başına 17 öğrenci düşerken, ilkokulda öğretmen başına düşen öğrenci 20, ortaokulda öğretmen başına 22 öğrenci ve liselerde öğretmen başına 11 öğrenci düşmektedir. İlçe merkezi genelinde yer alan toplam 5 ilköğretim okulunda 40 derslik mevcuttur. Buna göre toplam derslik başına düşen öğrenci sayısı 33'tür. Toplam 101 öğrencinin bulunduğu anaokulunda derslik sayısı 4 olduğundan derslik başına düşen öğrenci sayısı 25'tir. Derslik sayısının 10 olduğu ortaokulda ise toplam öğrenci sayısı 268 olduğundan derslik başına 26 öğrenci düşerken derslik sayısı 28 olan liselerin genelinde toplamda 860 öğrenci olduğu için derslik başına düşen öğrenci sayısı 30'dur. İlçe merkezi toplamındaki öğrenci sayısının 2548 olması ve merkez genelindeki okulların derslik sayıları 82 olması nedeniyle Halfeti ilçe merkezinde bulunan okulların genelinde derslik başına 31 öğrenci düşmektedir. Bu durumda ilçe merkezinde bulunan okullarda derslik başına düşen öğrenci sayılarına göre ; anaokulları ve ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci ortalamasının genel ortalamasının altında bir oranda , liselerde ortalamaya daha yakı bir oranda , ilkokullardaki ortalamasının ise genel ortalamasının üstünde olduğu görülür.(Tablo:8)

İlkokullar içerisinde en fazla öğrenciye toplamda 538 öğrencisiyle Yeşilözen ilköğretim okulu gelmektedir. (Tablo:) Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından fazla olması diğeri Yeşilözen mahallesindeki toplam erkek nüfusunun (%53'ü), ve kadın nüfusunun (%56' sı) yarısından fazlası ilköğretim kurumda öğrenim görmesidir. Bu da gösteriyor ki Yeşilözen Mahallesi nüfusunun okul çağındaki nüfusu mahalle nüfus ortalamasının üstündedir.

Tablo 8 . Halfeti İlçe Merkezindeki Eğitim Kurumları ve Öğrencilerin İstatistikî Bilgileri

Okul Adı	Kız	Erkek	Toplam	Öğretmen	Derslik	Derslik	Öğretmen
Kuruluş Tarihi	Öğrenci Sayısı	Öğrenci Sayısı		Sayısı	Sayısı	Başına Öğrenci Sayısı	Başına Düşen Öğrenci Sayısı
HALFETİ ANAOKULU 2005	53	48	101	6	4	25,5	16,8
ATATÜRK İLKOKULU 2000	168	154	322	15	16	20,1	21,4
YUNUS EMRE ORTAOKULU 2013	122	146	268	12	10	26,8	22,3
İMAM HATİP LİSESİ 2013	137	227	364	45	10	36,4	9
HALFETİ ANADOLU LİSESİ 2013	246	250	496	31	18	27,5	16
ARGAÇ BSİ 1975	22	11	33	2	2	16,5	16,5
DUTLUCA BSİ 1978	13	18	31	2	2	15,5	15,5
YEŞİLÖZEN İ.Ö.O 1999	286	252	538	30	12	44,8	17,9
ADİL BUCAK İ.Ö.O (SELDEK) 2004	193	202	395	19	8	49,3	20,7
Toplam	1240	1308	2548	162	82	31	15,7
Kaynak: Halfeti İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden faydalanılarak.							

Tablo 9 4. Halfeti İlçe Merkezindeki Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Dağılımı

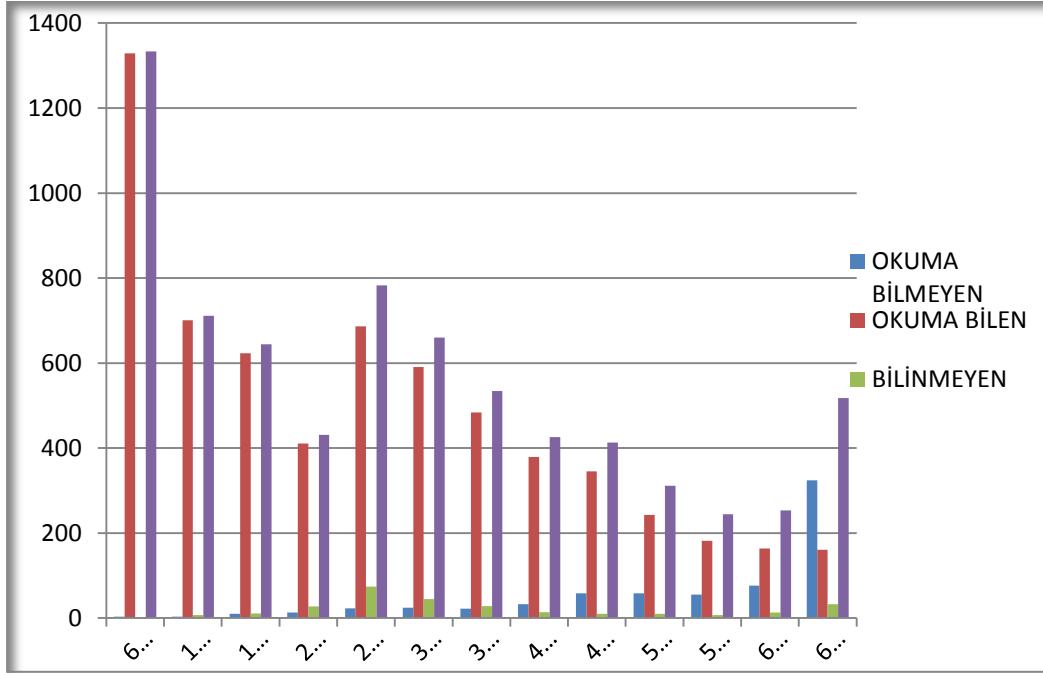
Eğitim Kademeleri	Kız Öğrenci Sayıları	Erkek öğrenci Sayıları	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Miktarı	Derslik Başına Düşen Öğrenci Miktarı
Anaokulu	53	48	101	16,8	25,2
İlkokul	682	637	1319	19,3	32,9
Ortaokul	383	477	268	22,3	26,8
Lise	122	146	860	11,3	30,7
Toplamda	1240	1308	2548	15,7	31

Ayrıca ilçe merkezine Harran Üniversitesine bağlı bir turizme dayalı bir meslek yüksek okulu yapım çalışmaları mevcuttur. Gerekli tespit ve etütlerin ardından bölgedeki turizm potansiyeline uygun yüksekokulunun yapılması için Haran üniversitesi rektörlüğü, İlçe Kaymakamlığı ve çok sayıda iş adamları desteklerini ve çalışmalarını sürdürmektedir.

2013 Tük verilerine göre Halfeti şehir merkezi nüfusu 8555'tir. İlçe milli eğitim müdürlüğünden alınan bilgiler dâhilinde ilçe merkezinde lise düzeyine kadar hali hazırda 2548 kişi eğitim görmektedir. Bu bilgiler ışığında Halfeti ilçe merkezi nüfusunun % 29,7'si hal itibari ile eğitim görmektedir.

Tablo 10 . 2013 Yılı Halfeti İlçe Şehir Merkezi Yaş Gruplarına Göre Nüfusun Okuma Yazma İstatistikleri (2013 TÜİK)

2013 YILI HALFETİ İLÇE MERKEZİ YAŞ GURUPLARINA NÜFUSUN GÖRE OKUMA YAZMA ORANLARI							
YAŞ GURUPLARI	OKUMA BİLMEYEN		OKUMA BİLEN		BİLİNMEYEN		TOPLAM
6-13'	3		1329		1		1333
14-17'	3		701		7		711
18-21'	10		623		11		644
22-24'	13		411		27		431
25-29	23		686		74		783
30-34	24		591		45		660
35-39	22		484		28		534
40-44	33		379		14		426
45-49	58		345		10		413
50-54	58		243		10		311
55-59	55		182		7		244
60-64	76		164		13		253
65+	324		161		33		518
TOPLAM	680	(% 9)	6369	(% 88)	281	(% 3)	7330

Grafik 8. 2013 Yılı Halfeti İlçe Merkezi Yaş Gruplarına Göre Nüfusun Okuma Yazma İstatistikleri Grafiği (2013 TÜİK)

4.5. Nüfusun Genel Sağlık Özelliği

Halfeti ilçesinde 3 sağlık Ocağı, 1 bir hastane ve bir toplum Sağlık Merkezi bulunmaktadır. Sağlık ocağında toplam 17 adet doktor görev yapmakta, bunların 5 tanesi Yeni Halfeti Devlet Hastanesinde, 5 tanesi Yeni Halfeti Sağlık Ocağında, 4 tanesi Argıl Sağlık Ocağında ve 3 tanesi Yukarıgöklü Sağlık Ocağında görev yapmaktadır. Bunun dışında ilçe merkezindeki sağlık ocaklarında toplam 12 hemşire, 45 sağlık memuru görev yapmaktadır.

Halfeti şehir merkezinde ise bir sağlık ocağı, bir Toplum Sağlık merkezi ve bir devlet hastanesi bulunmaktadır. Sağlık ocağında 5 doktor, devlet hastanesinde 2 dış, 1 pratisyen, 1 çocuk ve 1 dahiliye doktoru olmak üzere 5 doktor bulunmaktadır. İlçe nüfusunun 2014 yılı nüfusunun 38345 olduğu ve ilçe genelinde 17 doktor bulunduğu bilinmesi üzere ,doktor başına 2555 hasta düşmektedir. Bundan da anlaşılmaktadır ki hem ilçe merkezinin, hem ilçe genelinin nüfusuna sunulan sağlık hizmetlerinin seviyesi, sağlık kuruluşlarının ve sağlık personelinin sayıları yetersizdir. Ancak yinede bu durum çok ciddi problemler doğurmamaktadır. Çünkü ilçe merkezinin sağlık imkânları daha gelişmiş olan Birecik şehir merkezine ve Argıl ve Yukarıgöklü sağlık merkezine yakın olması ve ulaşım kolaylığı, sağlık hizmetlerinin önemli bir bölümünün

şehir merkezinde karşılanmasına imkân sağlamaktadır. Sağlık ocakları ise daha ziyade acil durumlar, basit hastalıklar, toplum sağlığı ve aşı gibi hizmetleri yürütmeleri açısından önem taşımaktadır.

Tablo 11. Halfeti İlçesindeki Sağlık Kuruluşları (Halfeti İlçe Sağlık Müdürlüğü,2014)

Sağlık Kurumu	Doktor	Sağlık Çalışanı
Devlet Hastanesi	5	45
Yeni Halfeti Sağlık Ocağı	5	5
Argıl Sağlık Ocağı	4	4
Yukarıgöklü Sağlık Ocağı	3	3
Toplam	17	57

Ayrıca Yeni Halfeti Şehir merkezinde devlet hastanesinin güney kenarında 17 Mart 2014 temeli atılan 30 yatakhaneli bir hastane Yapım çalışması da devam etmektedir.

4.6. Aile Nüfus Sayısı Büyüklüğü

Halfeti ilçe merkezi aile nüfus büyüklüğüne bakılacak olunursa toplamda 8555 kişinin ikamet ettiği ilçe merkezinde, ilçe belediyesinin vermiş olduğu bilgiler dâhilinde toplam 2675 hane mevcut bulunmaktadır. Toplam nüfusun toplam hane sayısına bölünmesiyle elde edilen aile nüfus büyüklüğü ortalama olarak bir hanede kaç kişinin barındığını ifade etmektedir. Bu istatistiki veriler dâhilinde Halfeti ilçe merkezinin aile nüfus büyüklüğü 3,1 olduğu hesap edilmiştir.

Cumhuriyet mahallesinde 1004 kişinin ve 200 hanenin olması nedeniyle bu mahallenin aile nüfus büyüklüğü 5 'tir. Dutluca Mahallesinde 288 kişi yaşamaktadır ve burada 60 hane mevcuttur buna bağlı olarak 4,8'lik bir aile nüfus büyüklüğüne sahiptir. Karaotlak Mahallesinde 600 hanede 1451 kişi yaşamaktadır hane büyüklüğü 2,4 olduğu söylenebilir. Seldek Mahallesinde 1675 kişi, 500 hane mevcudiyeti ile 3,3, Argaç Mahallesinde 341 kişi 115 hane ile 3 , Yeşilözen Mahallesinde 971 kişi 300 hanede 3, Fırat Mahallesinde 1135 kişi 400 hane 2,8 , Siyahgöl Mahallesinde 992 kişi 350 hanede yaşadığından 2,8 ,Şimaliye Mahallesinde 195 kişi 70 hane ile 2,7 büyüklüğe

sahiptir. Rüştiye Mahallesinde 120 civarında hane olmasına rağmen 80 hane kullanımda olduğu için bu mahallede 503 kişi, 80 hane olarak oranladığımızda ortalama hane büyüklüğü 6,2 olduğu söylenebilir. Bu oranla Rüştiye Mahallesi en fazla aile nüfus büyüklüğüne sahip mahalle konumundadır. (Tablo:12)

Tablo 12. Mahallelere Göre Aile Nüfus Büyüklüğü

	KİŞİ	HANE SAYISI	AİLE NÜFUS SAYISI BÜYÜKLÜĞÜ
CUMHURİYET	1004	200	5
DUTLUCA	288	60	4,8
KARAO TLAK	1451	600	2,4
SELDEK	1675	500	3,3
ARGAÇ	341	115	3
YEŞİLÖZEN	971	300	3
FIRAT	1135	400	2,8
SİYAHGÜL	992	350	2,8
ŞİMALİYE	195	70	2,7
RÜŞTİYE	503	80	6,2

4.7. Nüfus Yoğunluğu ve Dağılışı:

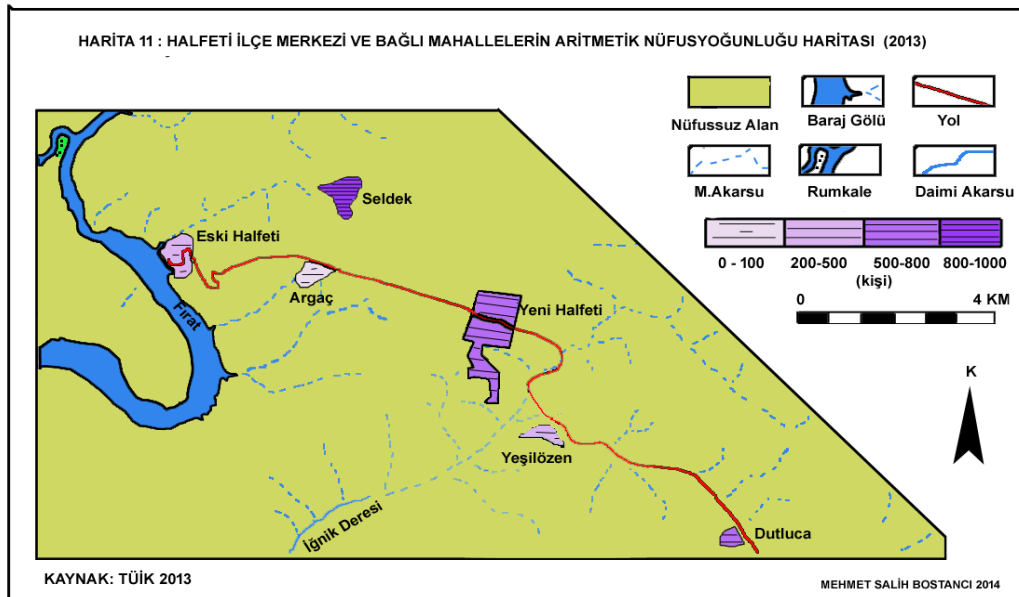
4.7.1. Nüfusun yoğunluğu

2014 ADNKS ye göre ilçe merkezinde 8604 kişi yaşamaktadır. Çalışma sahamız 80 Km²'lik bir alanı teşkil ettiğinden Sahamızın aritmetik nüfus yoğunluğu 107 kişidir. Yani Halfeti ilçe merkezinde Km²'ye 107 kişi düşmektedir ki bu oran Türkiye'nin 2014 yılı aritmetik nüfus yoğunluğu olan 101 kişiye çok yakın olmakla birlikte ulusal ortalamanın az üstünde bir değerdir.

Tablo 5. Mahalle Ayrımına Göre İlçe Merkezinin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu

MAHALLE	ARİTMETİK NÜFUS YOĞUNLUĞU (KM2)
DUTLUCA	778
HALFETİ ŞEHİR MERKEZİ	894
ESKİ HALFETİ (RÜŞTİYE - ŞİMALİYE)	418
YEŞİLÖZEN	485
SELDEK	1005
ARGAÇ	170

Nüfus - Mahalle ayrımında fizyolojik nüfus yoğunluğuna bakacak olunursa en yoğun mahallesin Seldek Mahallesi olduğu dikkatleri çeker.

Harita 11. Halfeti İlçe Merkezi ve Bağlı Mahallelerin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2013)

Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu

Çalışma sahamızda toplam nüfus 8604 olduğu, tarım alanlarının ise toplam 7.5 km² olması nedeniyle fizyolojik nüfus yoğunluğu Km²'ye 1147 kişidir.

Tarımsal Nüfus Yoğunluğu

Halfeti ilçe tarım müdürlüğünden alınan veriler dahilinde; tarımla uğraşan nüfusun 240 kişi olması ve toplam tarım alanının 7,5 Km² olması nedeniyle tarımsal nüfus yoğunluğu Km²'ye 32 kişi olduğunu söylememiz mümkündür. Ancak bölgenin kırsal bir yapı özelliği göstermesi nedeniyle bu oranın daha fazla olacağı kanısını taşımaktayız.(Tablo: 14)

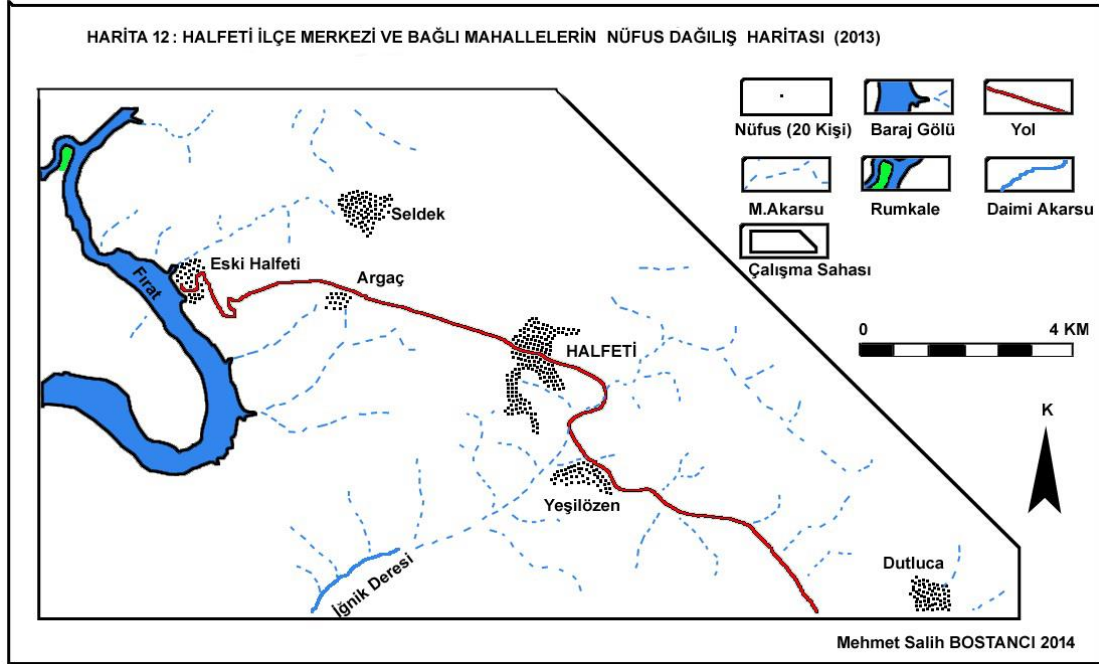
Tablo 6. Halfeti İlçe Merkezinin Tarım Alanları ve Tarımla Uğraşan Nüfus Tablosu

Yerleşim	Ürün	Tarım Alanı (da)	Uğraşan Kişi sayısı	Tarımsal Nüfus Yoğunluğu	Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu
Eski Halfeti	Antep Fıstığı	4250	92	32	1140
	Zeytin	150	4		
Yeni Halfeti	Antep Fıstığı	2963	74		
Yeni Halfeti	Zeytin	50	5		
Yeni Halfeti	Bağcılık	100	16		
Yeni Halfeti	Hayvancılık		49		
Toplam		7,5 Km ²	240		

4.7.2. Nüfusun Dağılışı

Halfeti ilçe merkezinde Nüfus temel anlamda yerleşmelere paralel olarak bağlı mahallelerde dağılışı özelliği gösterir. Mahalleler arasında mesafeler olsa da her mahalle kendi içerisinde toplu bir yerleşim özelliği sunmaktadır. Buna bağlı olarak yerleşmelerin bulunduğu alanda nüfusun varlığından söz etmeliyiz. Halfeti şehir merkezinde Karagül, Fırat, Karaotlak mahalleleri , Eski Halfeti' de Şimaliye ve Rüştüye

Mahalleleri , Seldek Mahallesi, Argaç Mahallesi , Dutluca ve Cumhuriyet mahalleleri nüfusun dağılışı gösterdiği alandır. Bu alanlar dışında kalan kesimde tarımsal faaliyet amaçlı araziler veya sarp kayalıklar olduğundan bu alanlarda nüfus barınmamaktadır.(Harita : 12)

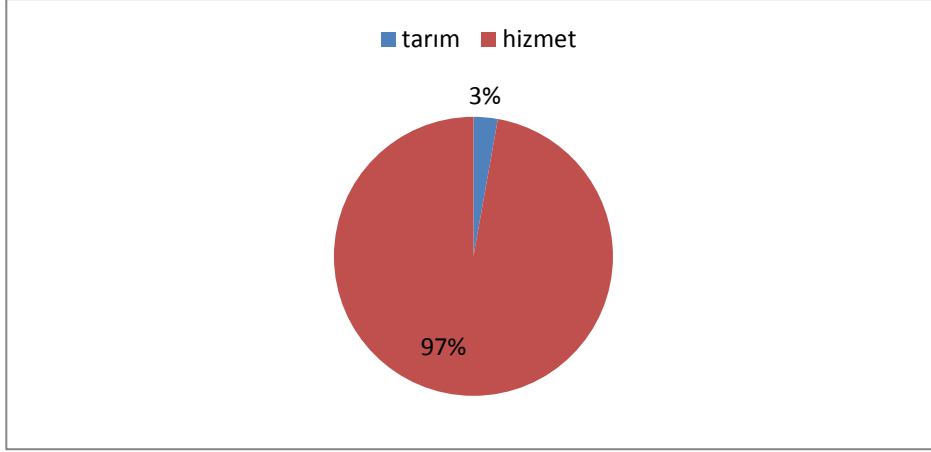

Harita 12. Halfeti İlçe Merkezi ve Bağlı Mahallerin Nüfus Dağılışı Haritası (2012)

4.8. Nüfusun İstihdam Özelliği

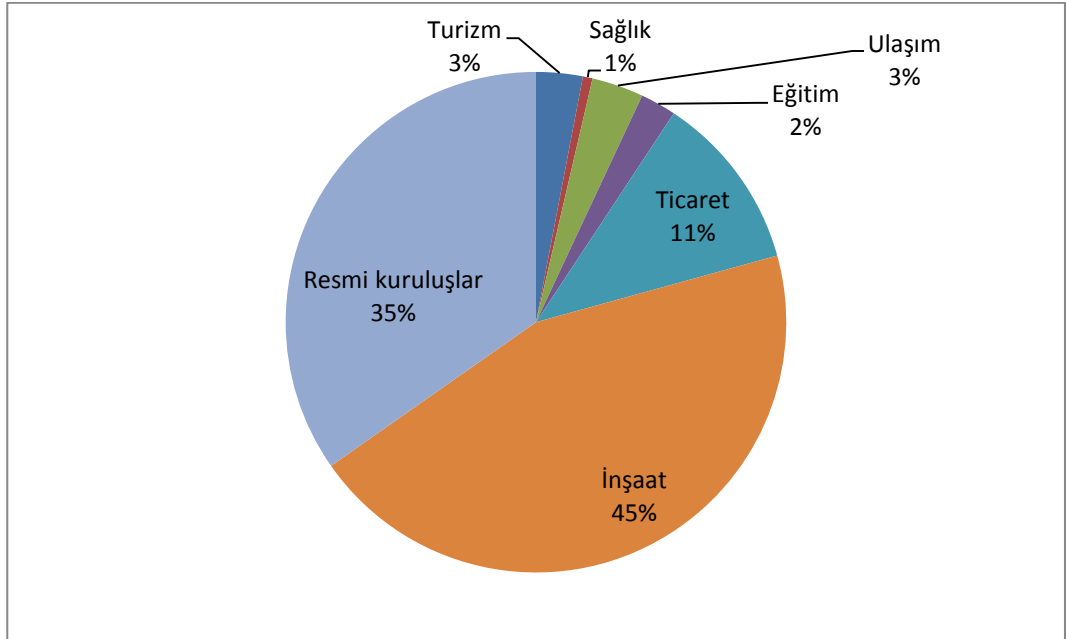
Çalışma sahamız sanayi faaliyetleri açısından oldukça yoksundur. Halfeti ilçe merkezinde bir zeytinyağı fabrikası ve iki kum ocağı haricinde fabrika bulunmamaktadır. Merkezde Antep Fıstığı üretimi fazla olmasına rağmen (250 ton/yıl) işletme tesisleri bulunmamaktadır. İlçe merkezinde bulunan zeytin yağı fabrikası sezonluk faaliyet göstermektedir.

Şehir merkezinde nüfusun % 3'ü (240 kişi) tarım sektöründe çalışmaktadır. (Halfeti İlçe Tarım Müdürlüğü) Ancak kırsal özellik gösteren ilçe merkezinde bu sayının daha fazla olacağını belirtmek gerekir.

Grafik 9. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusunun Sektörlere Dağılımı

Hizmet sektöründe ; 250 kişi turizm , 52 sağlık , 278 ulaşım , 192 eğitim, 950 ticaret, 3705 İnşaat alanında istidam halindedir. Geriye kalan nüfusun ise idari ve resmi alanlarda olduğunu söylemek söylenebilir.

Grafik 10. Halfeti İlçe Merkezi Nüfusun Hizmet Kollarına Göre Dağılışı Grafiği (Tahmini)

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.HALFETİ İLÇE MERKEZİNİN FONKSİYON ÖZELLİKLERİ

5.1. Fonksiyon Kavramı

Fonksiyon kavramı iş, görev, ödev vb. gibi anlamlar taşımaktadır.

“Fonksiyon sözcüğü, ilk defa F.Ratzel (1891) tarafından bir ruh bilimi olarak kullanılmış olup daha sonra diğer bilimlerde ve coğrafyada kullanılabilen bir kavram olmuştur. Özellikle “Yerleşme Coğrafyası” veya dar anlamda bu bilim alanının yeni bir inceleme alanı olan ‘Şehir Coğrafyasında’ fonksiyon kavramları ile hizmetler ve bağlantılar anlaşılmaktadır. Bunların birincisi yapıları diğerleri ise etki alanlarıdır.” (Doğanay,1997, s. 38 39)

“Fonksiyon kavramı “ Zaman içinde akıp giden faaliyetler yahut ,yapılan iş” anlamına da gelmektedir”.(Karaboran, 1989 S.87)

Yerleşmenin sahip olduğu fonksiyonlar “ sahadaki hayat tarzı “ ve ekonomik yaşantının da bir göstergesidir.

5.2. İdari Fonksiyon

Bir yerleşmenin merkezi bir özellik kazanmasında hiç şüphesiz idari fonksiyonun önemli bir yeri vardır. Günümüzde ilçe merkezi dendiği zaman idari bakımdan kendine bağlı birçok kırsal yerleşmenin idari merkezi akla gelmektedir. Diğer etki alanları ilçe sınırlarını çeşitli durumlar dahilinde aşarken idari fonksiyonun etki alanları ilçe sınırlarını aşmamakta ve ilçe merkezinde yer alan çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri idari fonksiyonun uygulayıcı olarak yerleşmenin genel manzarasının değerlendirilmesinde önemli bir yere sahip olmaktadır. (Karaboran H: 1989. s90)

Halfeti yerleşmesinin ilk temelleri M.Ö 2000 yılından önce şimdiki Gaziatep il sınırları içerisinde yer alan tarihi Rumkale’ de atılmıştır. Tarihi süreçlerde birçok devletin egemenliğine giren Halfeti M.Ö 855 yılında Asur Krallığının egemenliğine girdiğinde Şitamrat olarak anılıyordu. Yunanların eline geçtiğinde Urima , Müslümanların eline geçtiğinde ise Kat’at –ül Rum , II. yy da Bizanslıların eline geçtiğinde ise Romaion Kolya adını almıştır.

MÖ.2000'lerde Hititlerin ve Asurluların hâkimiyetine giren yöre MÖ.612'de Babillerin sınırları içerisinde kalmıştır. Daha sonra Medler ve Persler yöreye egemen olmuş, Büyük İskender'in MÖ.332'de Anadolu'daki Pers hakimiyetine son vermesinden sonra Urfa yöresi ve Birecik ile Makedonya Krallığının egemenliği altına girmiştir. Büyük İskender'in ölümünden sonra Seleukoslar yöreye hakim olmuş, bunu Osrhoene Krallığı izlemiştir.

Halfeti'nin bilinen ilk tarihi Romalılar tarafından Ekamia adı ile kurulduğudur. Roma'nın 395'te ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma (Bizans) sınırları içerisinde kalmış, Bizanslılar ile Sasaniler arasında sık sık el değiştirmiştir. Bizanslılar döneminde Romaion Koyla adı ile anılmıştır. Yöre MS.640 yılında Arap istilasına uğramış, 661 yılında Emevilerin, 750'de Abbasilerin hakimiyeti altına girmiştir.

Malazgirt Savaşı'ndan (1071) sonra Selçuklular buraya kadar uzanmıştır (1087). Daha sonra Eyyubiler ve Selçuklular arasında zaman zaman el değiştirmiştir. Moğol istilasına uğramıştır, 1280 yılında Beysari komutasındaki Memluk ordusu Halfeti'yi kuşatmış, ele geçirememiş ancak yağmalamıştır. 1290 yılında Eşref komutasındaki Mısır ordusu Halfeti'yi yeniden ele geçirmiş ve Kal'at-ül Müslimin adını verilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi (1517) sırasında Osmanlı topraklarına katılmıştır. şimdi kullanılan Urumgala ve Rumkale adlarını almıştır.

XIX. yüzyılda Rumkale kazası Eski Halfeti' ye taşınmış. 1941 yılına kadar Gaziantep sınırlarına dahil olan Halfeti 1941 yılında yapılan bölge ayırımında Fırat nehrinin Şanlıurfa-Gaziantep sınırı olarak kabul edilmesiyle Fırat nehrinin doğusunda kaldığı için Şanlıurfa iline ve Birecik ilçesine bağlanmıştır. Burada zamanla gelişmiş olan Halfeti 1954 yılında ilçe merkezi olmuştur. 2000 yılında şimdiki Eski Halfeti olarak bilinen alandan Arazisinin büyük çoğunluğu Birecik Barajı suları altında kaldığından ilçenin yeni yerleşim alanı olarak Karaotlak köyü tespit edilip sürdürülen çalışmalar neticesinde ilçe merkezi yeni yeri olan Karaotlak mevkiine (platoluk yüzeye) taşınmıştır.

Tablo 15 7. Halfeti'ye Bağlı İdari Birimlerin Nüfus Miktarları

YERLEŞİM YERİ	Eski Adı	Nüfus Miktarı	YERLEŞİM YERİ	Eski Adı	YERLEŞİM YERİ
Altınova		575	Hilalli		768
Argaç	Tifnik	341	Kalkan		1.162
Argıl		2.565	Karaotlak		1.451
Aşağı Göklü	Gogan	2.102	Kavaklıca	Tilaze	29
Balaban	Naaş	556	Kayalar		471
Beyburcu		162	Kurugöl		1.288
Bozyazı		966	Macunlu	Macın	515
Bulaklı	Tatayna	246	Ortayol	Arah	852
Cumhuriyet		1.004	Ömerli		559
Çakallı		495	Özmüş		889
Çebekoğlu		160	Rüştiye		503
Dergili		1.422	Salmanlı		1.056
Durak	Aram	533	Savaşan	Belesür	121
Dutluca	Tutruk	288	Saylakkaya	Cibin	763
Erikli	Gok	187	Seldek		1.675
Fırat		1.135	Sırataşlar		831
Fıstıközü	Tisayna	631	Siyahgöl		992
Gözeli	Aynni	904	Sütveren		933
Gülaçan		729	Şimaliye		195
Günece		418	Tavşanören		317
Gürkuyu		1.446	Yeşilözen	Tisha	971
Gürlüce		136	Yukarıgöklü	Gogan	5.395

(Not: 2014 yılı 6360,6447,5393 sayılı büyükşehir yasasına göre köylerin Mahalle olarak kabulünden dolayı Halfeti ilçesine bağlı köyler mahalle olarak gösterilmiştir.)

1906 Osmanlı Halep salnamesine göre Halep'e kasaba olarak bağlı olan Halfeti , Rumkale olarak adlandırılıyordu. Genel olarak tüm köylerle toplamda 4.770 hane idari olarak Halfeti'ye bağlıydı.

Cumhuriyet tarihinden sonra : 1935 yılında 50, 1940'ta 16, 1945'te 27, 1950'de 25, 1955'de 35, 1960'da 34 köye , 2010 yılında 35 köye idari anlamda idari merkezlik yapmaktadır.

2013 yılında yürürlüğe giren 6360-6447-8393 sayılı kanun gereği İdari Bölünüşlüğünde köyler mahalle olarak kabul edilmesiyle Halfeti bugün merkeze bağlı 2 kasaba (Yukarı Göklü, Argıl) ile 31 köyle bu alanlara bağlı toplamda 49 mahalleyle, 646 km² bir alana idari merkezlik yapmaktadır.

Halfeti sahip olduğu idari fonksiyondan dolayı bir çok resmi kuruluşu bünyesinde bulundurmaktadır. Bu resmi kuruluşlar Halfeti’de yaşayan nüfusun tamamı ve bağlı bulunan 2 kasaba , 49 mahalle yerleşmesinin resmi ve idari işlerinin tamamı Halfeti’de yapılmaktadır. Bu özelliği idari olarak merkez niteliği kazandırmaktadır. Bu resmi ve idari kuruluşlar çalışma hayatı sağlık hizmetleri, ulaşım, haberleşme, bankacılık, askerlik hizmetleri ve emniyet hizmetleri ve ekonomik birçok kamu hizmetlerinde Halfeti’nin idari fonksiyonunun gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Tablo 16 8. Halfeti İlçe Merkezinde Bulunan Resmi Kuruluşlar

Kaymakamlık	Devlet Hastanesi Baş Hekimliği
Belediye	Ziraat Bankası
Mal Müdürlüğü	İlçe Emniyet Müdürlüğü
Adliye	Ziraat Odası
İlçe Gençlik Ve Şube Müdürlüğü	Ticaret Odası
İlçe Özel İdaresi	Özel İdare Müdürlüğü
Nüfus Müdürlüğü	İcra Müdürlüğü
İlçe Müftülüğü	İlçe Tarım Müdürlüğü
Tapu Sicil Müdürlüğü	İlçe Sağlık Müdürlüğü
İlçe Jandarma Komutanlığı	Noter
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Milli Emlak Şefliği
Tedaş Şefliği	Ptt Şefliği
Türk Telekom Müdürlüğü	Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı
Tarımsal Kalkınma Ajansı	Seçim Müdürlüğü

Kaynak: Halfeti Kaymakamlığı

5.3. Kültür fonksiyonu

“Kültürel fonksiyon bir yerleşmenin kültür faaliyetlerinin birikimidir.”(Karaboran, 1989, s. 90) “Kültür fonksiyonları çeşitlidir. Bu

fonksiyonların içerisinde başlıca eğitim kurumları , dini kurumlar, kültür ve sanat etkinlikleri yerel radyo ve gazeteler sayılabilir'’. (Boyras, 1996, s.74)

Halfeti kısa süre önce yerleşme alanının değişimine bağı olarak kendini yeni yeni toparlayan ilçe merkezidir. Ulaşım ağlarına ters düşmesi ve maruz kaldığı göçler gibi nedenlerden dolayı daima kendi dokusunu korumuş bir özellik taşımaktadır. Bu nedenlerden ilçe merkezimizin kültürel fonksiyonlar altında inceleye bileceğimiz faaliyetler oldukça sınırlıdır.

Halfeti'de 2014 yılı itibarı ile toplamda; 1 adet Anaokul, 5 adet ilköğretim okulu, bir adet İmam-Hatip Lisesi ve bir adet Anadolu Lisesi olmak üzere 2 adet lise bulunmaktadır. Anaokulda 53'ü kız, 48'i erkek öğrenci olmak üzere toplam 101 öğrenci eğitim görmektedir. İlkokullarda 637'si erkek, 682'si kız olmak üzere toplam 1319 öğrenci bulunur. İlçe merkezinde bulunan ortaokulda 122 kız, 146 erkek olmak üzere 268 öğrenci mevcuttur. İlçede bulunan toplam 2 adet lisede ise 477'ı erkek, 383'u kız olmak üzere toplam 860 öğrenci bulunmaktadır. Halfeti ilçe merkezi sınırları içerisinde an itibarı ile en eski eğitim birimi 1975 yılında kurulmuş olan Argaç İlköğretim Okuludur. Eski Halfeti ilçe merkezinde yer alan Altın Irmak İlköğretim Okulu yapılan barajın suları altında kaldığı kaynaklarda mevcuttur. İlçe merkezinde sekiz yıllık kesintisiz eğitim ve lise eğitimi sorunsuz sağlanmaktadır. Ayrıca ilçeye Haran Üniversitesi çatısı altında turizm yüksek okulu yapılması için gerekli görüşmeler resmi makamlar ve gönüllü işadamları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunların yanında ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki Halk Eğitim kurslarında değişik branşlarda eğitimler sürdürülmektedir.

Foto 18. Halfeti İlçe Merkezinde Bulunan Eğitim Kurumlarından ;Yunus Emre Orta Okulu,İmam Hatip Lisesi ve Halfeti Anadolu Lisesi

Halfeti’de diğer bir kültür tesisi de camilerdir. İlçe merkezinde 4 tane camii bulunmaktadır. Merkezlik yapma bakımından Halfeti deki camiiler kültürel fonksiyon merkezliği üstlenmemiştir. Çünkü bağlı bulunan kırsal yerleşmelerde camiiler dini fonksiyonlarını sürdürmektedirler.

5.4. Sosyal Fonksiyonu

Sosyal tesisler yalnızca yerleşme merkezindeki nüfusa hizmet için değil aynı zamanda yakın çevreye hizmet götürmek mecburiyetindedir. Bilindiği gibi Şehir doktorları, eczaneleri, ve hastaneleri ile bütün çevresinde belli bir bölgenin sıhhi merkezidir. (Karaboran, 1989, s.90)

Çalışma sahamızda başlıca sosyal tesisler sağlık alanında kurulmuş olan Sağlık Ocakları , Devlet hastaneleri, eczaneler sosyal seyfiye alanları gelmektedir. Halfeti’de sağlık foksiyonu açısından gerekli bilgileri nüfus bölümünde değerlendirmiştik.(Tablo :)

Sosyal fonksiyonun sağlık tesislerinin yanında gençlere yönelik sosyal aktiviteler düzenlenmesi adına Fırat Nehri kıyısında ilçe kaymakamlığına bağlı sosyal tesis mevcuttur. Bu tesis genellikle ulusal bayramlarda ve belirli dönemlerde ilçe ve bağlı köylerden gençlerinin yüzme, kano vs. sporlarını gerçekleştirme fırsatı vermektedir.

Kaymakamlık tarafından görüşmelerin sağlıklı olması için merkezde çok amaçlı 130 kişilik toplantı salonu yapılmış ve gerekli zamanlarda gerekli konuların ilgili taraflara iletilmesi bu salonda gerçekleşmektedir.

Gençlerin farklı alanlarda zamanını öldürmelerinin önüne geçmek için gençlik merkezleri yapılarak gençlerin vakitlerini olumlu Şekilde değerlendirmeleri sağlanmıştır.

Foto 19. Fırat kıyısında (Eski Halfeti) de bulunan spor merkezinden bir görüntü

5.5. Ekonomik Fonksiyonu

Cumhuriyet öncesi Halfeti' de hakim geçim kaynağı olarak şimdiki Suriye kentleriyle ile değış-tokuş üzerine yapılan küçük çaplı ticarete dayalı olduğu söylenir. Sınırların belirlenmesi üzerine kaçakçılığa dönüşen bu işlemler bölge halkının temel geçim kaynağını oluşturuyordu. Devlet denetimi gelişmesi ile kaçakçılık önemini kaybetmiştir. Halfeti bölgesinin ekonomisinde tarım yer almaya başlamış, verimli arazilerin ve sulama imkanların varlığı, iklimin de elverişliğı ile bir çok ürünü (daha çok sebze- meyve) aynı anda yetiştiren bölge insanları ; yetiştirdikleri bu ürünleri (erik, şeftali,mandalina,incir,nar, ceviz vs) daha kurak kesimlerde ki köy ve ilçelere (Besni, Bozova vs.) satmaya başlamış aynı zamanda o alanlardan tahıl karşılığı takaslarda bulunmuşlardır. Bu da bizlere bölge coğrafyasının insanlara sunmuş olduğu imkanlar dahilinde tarımsal faaliyetlerin ve bu faaliyete bağlı ticaretin geliştiğini gösterir. Bunların yanında Eski Halfeti 'de bulunan 11 değirmen, 5 ekmek fırını ilçe merkezinin kırsal kesime oranla daha uğrak bir mekan olma özelliğı kazanmasının sağlamıştır.

Ayakkabıcılık, kendiricilik gibi ufak el sanatlarında merkezde gelişmesine bağlı olarak ilçe merkezi yavaş yavaş ekonomik anlamda merkezi özellik kazanmıştır.

2000 yılına kadar Halfeti insanın temel geçimi tarım faaliyetleri üzerineydi ancak bunun yanında özellikle ülke dışına verilen iş göçlerine bağlı olarak dışarı kaynaklı bir geçinme söz konusuydu. Bu tarihten sonra eldeki toprakların sular altında kalması nedeniyle, ilçenin tarımsal özelliğinde gerileme görülmüştür. Toprakları karşılığı olan paraları internet cafe, çay Bahçeciliği, cafe, atari salonu, bilardo salonu gibi esnafılık üzerinde değerlendirmek isteyen yöre halkı tecrübeli olmadığı bu alandan kısa süre sonra dönmek zorunda kalmıştır. İşte, barajdan hemen sonrası kısa bir ekonomik bulanım yaşayan yöre halkı elindeki paraları, farklı bir alanda yani gezinti tekneleri olarak turizmde değerlendirmiş böylece ilçede turizm sektörü üzerinde bir gelişme görülmüştür.

Gerek tarihi yapısı, mimarisi, gerek doğal özelliği ile 2000 yılında Eski Halfeti'nin doğal çehresinin de değişmesine bağlı olarak büyük bir ilgi alanı olan merkezde turizm özelliği ön plana çıkararak hakim ekonomik faaliyet olmaya başlamıştır.

Genel anlamda bölgenin ekonomik gelirlerini değerlendirecek olursak tarihi süreçlerde sırasıyla ; kaçakçılık,tarım,turizm faaliyetleri görülmüştür. Günümüzde plato sahasında yörenin önemli bir geçim kaynağı olan Antep Fıstığı ve zeytin tarımı yapılmaktadır. Hayvancılık ticari boyut kazanmamakla birlikte sadece aile ihtiyaçlarına yönelik yapılmaktadır. Bunların yanında ilçede sanayiden bahsetmek imkânsızdır. Küçük tamir ve bakım atölyeleri haricinde, ilçede sanayi adına herhangi bir faaliyet görülmemiştir. Günümüzde ile Halfeti'de temel ekonomik faaliyet türü zikredilecek olunursa bu da turizmdir.

5.5.1. Tarım Fonksiyonu

1906 Halep Salnamesine göre Halfeti ve bağlı olan köylerde buğday, arpa, mercimek, nohut, küşne, akdarı, kelekdarı, fasulye, bakla, susam, fıstık, üzüm, incir, şeftali, zerdali, elma, portakal, nar, dut, kavun, karpuz, salatalık, soğan ve bunun gibi mahsuller elde edilirdi. (Eroğlu,2012,s.139)

Ancak günümüz itibari ile sulak alanların sular altında kalması nedeniyle ; incir, şeftali, zerdali, elma, portakal, nar, dut gibi çok yıllık ve suyu seven bitkiler ve bostanlar kısmı ölçüde yetiştirilmektedir.

Halfeti şehir merkezinde tarımı en yaygın yapılan ürün, yaklaşık 7 bin dekarlık alanda üretilen Antep Fıstığıdır. Bunu yanında zeytincilik ve bağcılık da yapılmaktadır. Hayvancılık geleneksel yöntemlerle ve ailenin ihtiyaçlarını sağlamak üzere yapılmaktadır.

Tablo 17. Halfeti İlçe Merkezi Tarımsal Faaliyetlerin İstatistik Verileri

Eski Halfeti Ürün Adı	Üretim Alanı(da)	Üretim Miktarı(kg)	Tahmini Ağaç Sayısı(adet)	İşletme Sayısı
Antep Fıstığı	4.250	150.000	90.000	92
Zeytin	150	45.000	4.500	4
Bağcılık	Üretim yok	-	-	-
Sebzecilik	Üretim yok	-	-	-
Karagül	Üretim yok	-	-	-

Yeni Halfeti Ürün Adı	Üretim Alanı(da)	Üretim Miktarı(kg)	Tahmini Ağaç Sayısı(adet)	İşletme Sayısı
Antep Fıstığı	2.963	100.000	75.000	74
Zeytin	50	10.000	1.500	5
Bağcılık	100	5.000	1.500	16
Sebzecilik	Üretim yok	-	-	-
Karagül	Üretim yok	-	-	-
Hayvancılık	Sayısı		Elde Edilen Ürün	İşletme Sayısı
Büyükbaş	100		-	40
Keçi	50		-	4
Koyun	150		-	5
Balıkçılık	Yetiştiriciliği yok		-	
Arıcılık	-		-	-
Kümes	-		-	-

5.5.2. Ulaşım Fonksiyonu

Ulaşım denilince en az iki merkez arasında ;karayolu,havayolu, denizyolu, demiryolu ile kurulan bağ anlaşılır.

Halfeti ilçe merkezi denize sınırı olmadığı için doğrudan denizyolu ile bağlantı sağlanamamaktadır. Merkeze en yakın liman olan İskenderun limanına uzaklığı 305 km'dir (ortalama 3 saat 38 dk). Gaziantep- Yavuzeli üzerinden Kasaba Köyüne ulaşan bir insan

kiralık teknelerle Halfeti'ye baraj gölü üzerinden su yolu ile ulaşabilir. Özellikle batıdan gelen ziyaretçiler Gaziantep üzerinden Yavuzeli (Gaziantep) ilçesine buradan, Beğendik Köyüne bağlantılı olarak Kasaba Köyüne ulaşıp Rumkale'yi ziyaret ettikten sonra tekneler vasıtası ile önce Savaşan Köyünü daha sonra Halfeti'ye ulaşabilirler. Böylelikle 30 km'lik bir kısaltma ve 40 dakikalık zaman tasarrufu ile Halfeti'ye ulaşılmış olunur.

Demiryolu ağlarına da ters düşen ilçe, en yakın demiryolu bağlantısını Nizip (Gaziantep) ilçesiyle sağlamaktadır. Halfeti'nin en yakın demiryoluna uzaklığı 63 km'dir (1 saat).

Havayolu ulaşımı, açısından; en yakın havaalanı Şanlıurfa (Merkez) ve Gaziantep (Merkez) de yer almaktadır. Gaziantep havalimanı 89 km ve 1 saat 55 dakika uzaklıkta iken Şanlıurfa hava limanı 138 km 2 saat 15 dakika uzaklıktadır.

Ulaşım türleri içerisinde Halfeti'ye ulaşım ağırlıklı olarak karayolu ile yapılmaktadır. Çevre il ve ilçelerle bağlantılı yolların ıslahı ile bağlantı hızı geçen yıllara göre artmış olan Halfeti; dış dünyasına Halfeti –Birecik ve Halfeti- Bozova yollarından açılır. Batı ile bağlantı kurabilmesi için güneyde Birecik Köprüsü'nü (Gaziantep-Şanlıurfa), kuzeyde ise Karababa Köprüsü' nü (Şanlıurfa - Adıyaman) kullanması gerekmektedir.

Tablo 18. Halfeti İlçesinin Çevre İl ve İlçelere Olan Uzaklığı

Çevre İl Ve İlçeler	Uzaklık (Km)	Süre	Ulaşım Sağlanacak Yol
Şanlıurfa	122	2 saat	0-52 ve E90 Karayolu
Birecik	36	30 dk	Halfeti – Birecik Karayolu
Bozova	64	1 saat 40 dk	D-875
Gaziantep	98	1 saat 30 dk	Halfeti – Birecik Karayolu ve E90
Nizip	58	1 saat 10 dk	Halfeti – Birecik Karayolu ve E90
Adıyaman	110	2 saat 27 dk	D-875
Besni	118	2 saat 28 dk	D-875
İskenderun	305	3 saat 25 dak.	0-52 ve E90 ile 0-53 ve E91 D 817

Tablo 199. Halfeti İlçesinin Bağlı Birimleleri Arasındaki Uzaklığı

Merkez	Alt Birimler	Uzaklığı	Yolculuk süresi (Dakika)
Halfeti	Altınova	17	27
Halfeti	Argaç (Merkezi mah.)	9	15
Halfeti	Argıl (Kasabası)	7	13
Halfeti	Aşağı Göklü	19	30
Halfeti	Balaban	12	20
Halfeti	Beyburcu	32	53
Halfeti	Bozyazı	20	33
Halfeti	Bulaklı	16	25
Halfeti	Çakallı	24	40
Halfeti	Çebekoğlu	22	37
Halfeti	Dergili	21	35
Halfeti	Durak	6	11
Halfeti	Dutluca (Merkezi mah.)	10	16
Halfeti	Erikli	13	21
Halfeti	Fıstıközü	13	21
Halfeti	Gözeli	14	22
Halfeti	Gülaçan	30	50
Halfeti	Günece	20	33
Halfeti	Gürkuyu	23	38
Halfeti	Gürlüce	14	22
Halfeti	Hilalli	19	30
Halfeti	Kalkan	20	33
Halfeti	Kavaklıca	19	32
Halfeti	Kayalar	20	33
Halfeti	Kurugöl	18	30
Halfeti	Macunlu	30	50
Halfeti	Ortayol	9	15
Halfeti	Ömerli	13	21
Halfeti	Özmuş	10	17
Halfeti	Salmanlı	22	36
Halfeti	Savaşan	14	22
Halfeti	Saylakkaya	9	15
Halfeti	Seldek (Merkezi mah)	9	15
Halfeti	Sıraşlar	25	40
Halfeti	Sütveren	13	21
Halfeti	Tavşanören	23	38
Halfeti	Yeşilözen (Merkezi mah.)	5	10
Halfeti	Yukarıgöklü (Kasaba)	15	23

5.5.3. Sanayi Fonksiyonu

Halfeti tarihi boyunca sanayi alanında anılmamış bir merkezdir. Hakim yollara olan zıtlığı, yörede yetişen hakim ürünlerin sanayi hammaddesi olmaması, topoğrafik yapısı vs. gibi nedenlere bağlı olarak sahamızda sanayi faaliyeti gelişmemiştir. İlk dönemlerde en önemli sanayi faaliyeti olarak değirmenleri göstersek dahi (48 değirmen) , gelişen ve değişen sanayi faaliyetlerini göz önünde bulundurduğumuzda bu faaliyet günümüzde arka planda kalmaktadır.

Yeni Halfeti’de günümüzde sanayi tesis anlamında, sadece mevsimlik olarak, hasat zamanında çalışan bir zeytin yağı fabrikası mevcuttur. Bu fabrika Halfeti- Birecik karayolunun kuzey kesiminde yer almaktadır.(Harita:7) Bölgede tarımsal anlamda en fazla ekonomik getirisi olan Antep Fıstığı’nın dahi işletim tesisi yoktur. Hem bu tesislerin hem de diğer tesislerin ilçede olmamasını, bizler ancak ve ancak gelişen ulaşım imkânlarına ve çekim gücü daha fazla olan Birecik (Şanlıurfa) ve Nizip(Gaziantep) ilçelerinin yakınlığına bağlayabiliriz.

Bunların yanında her ne kadar ilçede büyük sanayi tesisleri mevcut değilse bile , küçük marangoz ve demir atölyelerin varlığı mevcuttur. Genel itibari ile Halfeti – Birecik karayolu üzerindeki merkezi iş sahasında toplanan az sayıdaki atölyeler ilçe ve bağlı köylerin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.(Harita: 13)

5.5.4. Ticaret Fonksiyonu

Halfeti’de ticaret namına söz edilecek konuların başında tarım ürünlerinin dış illere pazarlanması gelmektedir. Yöre halkı yetiştirmiş olduğu tarımsal ürünlerden en önemlisi olan Antep Fıstığını Birecik, Nizip, Gaziantep’de bulunan fıstık hallerinde satışa sunmaktadır. (2014 yılı itibari ile ilçede fıstık hali yapımı devam etmektedir.) bağcılık sonucu elde edilen ürünlerden olan pekmez, bastık, pekstil vb. ürünlerin ihtiyaç fazlası ve zeytin, ilçenin satımını yaptığı tarımsal ürünlerdir.

Tarımsal ürünler haricinde Halfeti, genellikle dışa bağımlı bir ilçe merkezidir. Sanayi faaliyetleri kısıtlı olması nedeniyle ilçe, gerek duyduğu malzemeleri en yakın merkez olan Birecik’ten temin etmektedir.

Halfeti’de bulunan ticarethanelere bakacak olursak geneli günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik olan market (9 adet), fırın (3 adet), bakkal (3adet) gibi ticarethanelerin ve günlük yeme-içme ve eğlence alanlarından lokantaların (13 adet) yoğun olduğunu görürüz. Bunların yanında genellikle inşaat sektörüne yönelik sıhhi

tesisat dükkanları (7 adet),elektrik tesisat (3 adet), araç bakım dükkanları (13 adet) mevcudiyet gösterir.

Aşağı Halfeti'nin turizm faktörü ön plana çıkması nedeniyle duba restoranların (9 adet), hediyelik eşya dükkanlarının ve barınma ihtiyacını karşılayan butik otellerin (3 adet) olduğunu söyleyebiliriz.

Bir merkezin tam anlamıyla gelişmiş olduğunu bizler bir çok durumdan anlayabiliriz. Bunlardan bazıları ; sanayi , ulaşım, tarım, ticaret ürünleri vs. ama bu alışılmışlığın dışında bir merkezin gelişmişliğini daha detaylı bir bakış ile ifade etmek gerekirse; yakın merkezlerde olup da ele alınan sahada olmayan işletme ve kurumlardan öğrenebiliriz. Bunlardan bazıları ;

Bankacılık : sahada bulunan bankaların; farklı firmalar olup olmadığı,türleri (özel-devlet), sayıları, bankaların günlük para aktarım miktarı , farklı bankalar olsalar bile bu bankalara ait bankamatiklerin sayıları – birbirlerine yakınlığı önemlidir. Bir alanda sadece devlet bankalarının olması, bankamatiklerin az olması , farklı firmaların olmaması, bankamatiklerin birbirinden uzak olması gibi durumlar o alanın yapı itibari ile küçük bir yerleşim alanı olduğunu gösteren bir ifade olabilir. Halfeti'deki bankacılık faaliyetlerine baktığımızda; genel itibari ile bölgede yaşayan insanlar tarımla uğraştığı için devlet bankası olan Ziraat Bankası kurulmuştur. Bu bankanın da kuruluş gayesinin devlet desteği almak isteyenlere hizmet verdiği düşünülmektedir. Farklı özel banka firmalarının olmaması, bu faaliyet açısından bölgesin geri kaldığını, banka müdürlüklerinin bölgede bu potansiyeli görmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum da hem bölgedeki hizmet verilecek toplam nüfusun azlığı, hem de bu hizmetten faydalanacak olan kesimin az olmasından kaynaklanmaktadır.

Kargoculuk; bir alanda bir veya birden fazla farklı kargo şirketlerinin şubelerinin olması, bu şirketlere düşen günlük-aylık-yıllık kargo sayısı bizlere o alanın ;ticareti, ekonomisi, büyüklüğü hakkında bilgi verebilir. Eğer bir merkezde kargo şubeleri yok ve bu ihtiyacını farklı merkezlerde bulunan şubelerle gideriyorsa, yahut tam anlamıyla bir kargo şirketi bir merkeze şube açmıyorsa o merkez hakkında büyüklük – küçüklük bakımından bir tasvirten; küçük sıfatını kullanmamız daha doğru olabilir. Halfeti, kargoculuk faaliyetlerinden yoksun bir ilçe merkezidir. Kargo trafiği bakımından yoğun görülmediği için, bölgede herhangi bir kargo şirketi hizmet vermemektedir. Bölge halkının bu faaliyet üzerindeki ihtiyacını yakın ilçeler olan; Birecik ve Nizip ilçeleri karşılamaktadır. Buradan da anlıyoruz ki; toplam nüfusun ve

hizmet bekleyen nüfusun az olması kargoculuk faaliyetlerinin kısıtlı olmasına, bu durum ise bir alanın büyüklük- küçüklüğünü üzerinde yorum yapılmasını sağlamaktadır.

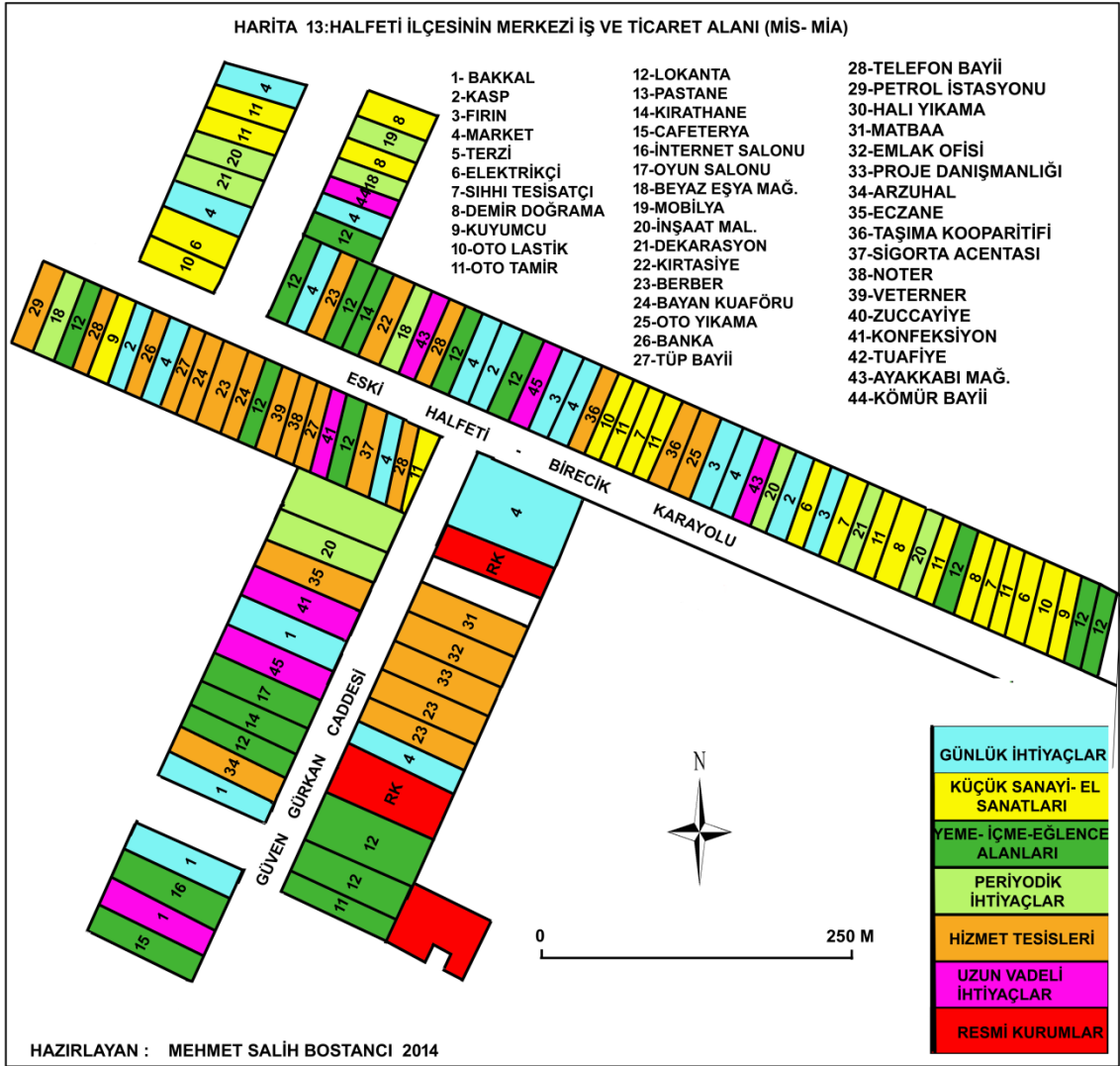
Eczacılık ; bir merkezde bulunan hastane sayısı, eczane sayısı, gerekli duyulan ilaçların o dakikada, o merkezde bulunması veya temin yolları, o merkezin büyüklüğü hakkında bilgi verebilir. Bir merkez ihtiyaç duyulan tıbbi malzemeyi ihtiyaç anında tedarik edemiyor çevre merkezlerden tamamlıyorsa o merkez hakkında gelişmişlik düzeyi alt seviyelerdedir ifadesini kullanmamız doğru olur. Halfeti’de eczacılık faaliyetlerini sürdüren 3 adet eczane bulunmaktadır. Yaptığımız görüşmelerde bu eczanelerin her nevi tıbbi malzeme teminine cevap vermemektedir. Bu alanda karşılanamayan gereksinimler, yine Birecik ve Nizip ilçelerinden karşılanmaktadır.

Giyimcilik; kırsal bir idareye merkezlik yapan sahada büyük giyim firma bayiliklerinin ve bu bayiliklerin sayıları, farklılıkları o ilçenin büyüklüğünü gösterebilir. Eğer bir sahada farklı giyim firmaları var, ve bu firmaların şube sayıları birden fazla ise o saha gelişmiş veya o saha büyük bir merkezdir yorumu yapılabilir. Halfeti’yi bu açıdan değerlendirecek olursak, ülke genelinde hizmet veren büyük firmaların varlığından söz etmek mümkün değildir. Bunun yanında yerel işletmecilerce açılmış olan işletmelerde , karma firmaların ürünleri pazarlanmaktadır.

Yukarıda zikredilenler gibi bir çok faaliyet türlerine bakılarak merkezlerin büyüklüğü veya merkeziyet etkileri yorumlanabilir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz kriterler, bir merkez için her ne kadar sağlam çıkarımlar yapmaya müsait olmasa da, o sahanın büyüklüğü hakkında yakın yorumlar yapmamızı sağlayabilir. Bu açıdan Halfeti ile ilgili olarak; çevredeki ilçe merkezlerine göre daha küçük bir yapıda ,etki sahasının daha az olduğu, sadece kendisine bağlı köylere ve kasabalara merkezlik yaptığı, etki sahasının idari sınırların dışına pek çıkmadığı bir merkez yapısında olduğunu söyleyebiliriz.

Tüm bu açıklamalara rağmen gerek tarihi geçmişin verdiği özgüven, gerek gelişmekte olan turizm özelliği bunların yanında, tarımda sulamayla birlikte artacak olan tarımsal verimlilik ve artacak nüfusla birlikte kısa sürede gelişim gösterecektir.

Harita 13. Halfeti İlçesinin Merkezi İş ve Ticaret Alanı (Mis-Mia)

5.5.5. Turizm Fonksiyonu

Halfeti’ de turizmde ön plana çıkan saha Eski Halfeti’dir. Şu an iki mahallesi ile (Rüstiye -Şimaliye) Yeni Halfeti’ye bağlı mahalle konumunda olan Eski Halfeti, gerek tarihi gerek doğal güzellikleriyle son yılların en gözde mekanlarından biri özelliğine; 2000 yılında yapımı biten Birecik Barajının su tutmaya başlamasıyla kavuşmuştur. Nahat taşlarıyla yapılan kendine has mimarisiyle meskenler, sular içinde kalmış tarihi ve dini alanlar, Birecik baraj gölünün maviliğiyle insanların uğrak mekânı olan Halfeti, adını dünyaya duyurmaya başlamıştır.

Zeugma, Rumkale gibi tarihi bir yapının yakınlığı, Savaşan Köyü (Batık Köy) Camii, Halfeti Ulu Camii gibi dini meskenlerin yanında birçok konutun baraj suları altında kalması, Halfeti’nin turizm açısından gelişmesini sağlamıştır.

Barajın su tutmaya başlamasıyla Halfeti şehir merkezine bağlı bazı alanlar (okullar, evler, ticarethaneler, değirmenler vs) Halfeti 'ye bağlı birçok köy gibi Savaşan köyünün yerleşmeleri de su altında kalmıştır. Ancak Halfeti Ulu Camii Mescidi, Savaşan Köyü Camii mescit ve minaresinin belirli kısımları sular içerisinde kalması nedeniyle farklı bir görüntü özelliği sunan alanlar zamanla yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettikleri uğrak alanlar olmuştur.

Halfeti'de turizmin gelişmesi oldukça ilginçtir. İlk zamanlarda yerel halkın, yolları sular altında kalan köy mezarlıklarına gitmek için imal ettikleri su taşıtları zamanla meraklı vatandaşlar tarafından sular altında kalan mimari eserleri ve Rumkale'yi görmek adına kiralanmaya başlanmıştır. Yerel halkın temel geçim kaynağı olan tarım arazilerinin sular altında kalmasıyla ihtiyaç duyulan geçim kaynağı bu olaylardan sonra bu yöne doğru yönelmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda yerel halkın bir kısmı ,sular altında kalan arazilerinin parası ile gezinti tekneleri olarak bir kısmı bu faaliyetlere paralel olarak otel, lokanta , hediyelik eşya pazarlayan dükkanlar açarak paralarını bu yönde değerlendirilmişler, bu sayede bölge hızlı bir şekilde turizm hizmeti sunan bir alan haline gelmiştir.

“Manzara güzelliği de birinci derece önemli bir rekreasyon ve turizm kaynağıdır” önemli rekreasyon zenginlikler ve varlıklar arasında biyotik kaynaklardan; koruluklar ve ormanlar doğal güzellikler sağlarken kendi içlerinde rekreasyon olanakları sağlarlar. “(Özgüç, 1994, 53-54)

İlk İncil'in burada ceylan derileri üzerine yazıldığı ve halen burada olduğuna inanılması, buradan çoğaltılıp dünyaya yayıldığı varsayılan tarihi Rumkale'nin ilçeye yakınlığı ve ayrıca Rumkale'ye karayoluyla ulaşımın mümkün olmayarak Halfeti üzerinden yapılması, Karagül olarak bilinen 14. Louis gülünün Türkiye de sadece burada yetişmesi, Mahsun Kırmızıgül gibi ünlü isimlerin müzik kliplerini burada çekmesi, Ferdi Tayfur gibi tanınmış oyuncuların rol aldığı dizi olan “Yersiz Yurtsuz” adlı dizi filmin çekimlerinin burada yapılmasının, 2014 yılı itibariyle halen ekranlarda büyük ilgiyle izlenen “Karagül” dizisinin ve bazı sinema çekimlerinin (Memleket) burada yapılması, bunların yanında göl mavililiğiyle Bodrum, mimari tarz benzerliğiyle Mardin karışımı görüntü sunması eski Halfeti'nin turizm değerlerini artırmıştır.

Bölgede tarihi mekânların ve doğal güzelliklerin görülmesi adına tekne turları düzenlenmektedir. Bu turlar gurup ve bireysel katılım şeklinde olabilir. Resmi kayıtlara

göre yörede 23 büyük 8 küçük tekne ve yaklaşık 60 kişilik çalışanıyla bu faaliyet sürdürülmektedir.(Halfeti Belediyesi)

Özel olarak 250 TL karşılığında büyük tekne, 100 TL karşılığında ise küçük tekne kiralanabilmektedir. Bireysel ücret ise kişi başı 5 TL'dir (Arazi Etütleri).

“Otel, motel ve pansiyonlar turizm gelişmesinde öteden beri oynadıkları rol nedeniyle geleneksel konaklama tesisleri sayılmaktadır.”(Özgüç, 1994, 57). Bölgeye gelen ziyaretçilerin konaklama, yeme içme hizmetlerini karşılamak amacıyla ilçe merkezinde 3 adet butik otel hizmet vermektedir. Bu oteller yörede daha önceleri konak olarak kullanılan tarihi meskenlerin butik otellere dönüştürülmesiyle oluşturulmuştur. Toplamda 77 yatak kapasitesiyle şuan aktif halde hizmet vermektedir. Eski Halfeti’de Halen yapım aşamasında olan bir tesis mevcuttur. Bu özel işletmelerin yanında ilçe kaymakamlığının sosyal tesisler bölgesinde yapmakta olduğu 36 yataklı butik otel de bulunmaktadır.

Foto 20. Türkiye'nin En Uzun Askılı Tahta Köprüsü; Halfeti Gerdanlı

Gelen ziyaretçilerin günlük beslenme ihtiyaçlarını karşılamak adına Eski Halfeti’de bölgeye gelen ziyaretçilere hizmet veren restoranlar mevcuttur. Bu restoranların en önemli özelliği baraj gölü üzerinde duba restoran olarak inşa edilmesidir. Sahil boyunca 8 adet sıralanmış olan bu duba restoranlar (yüzer restoranlar) temiz bir hava, doğa ile iç içe ferah bir görüntü eşliğinde yemek yeme imkânı sunmaktadır. Ayrıca bölgeye gelen ziyaretçilere spor faaliyetlerini gerçekleştirecek imkânlar sunulmaktadır. İlçede, eski Halfeti ilçe merkezinin sahile kıyısı bulunan güney kesiminde yapılan parkurla ATV sporunun yanında doğal güzellik sunulmuştur. Bunun yanında jet ski kiralama imkanları da ilçenin turizm imkanlarına dahildir.

Foto 21. Baraj Gölünün Üzerine Kurulmuş Yüzer – Duba Restoran

Foto 22. Halfeti 'de Faaliyette Olan Jet Ski Sporu

Halfeti Kaymakamlığı, 2014 yılında GAP Entegre Kırsal Kalkınma Programı çerçevesinde hazırladığı bir proje ile turizmin gözde merkezlerinden birisi olan Halfeti'de deniz feneri inşa ettirmiştir.

Bunun yanında Halfeti'nin çehresini değiştirmeyi amaç edinen Halfeti Kaymakamlığı, planlanan ve hayata geçirilen projeler ile ' Halfeti'de Turizm Altyapısını Geliştirilmesi ve İskele yapımı ' projesiyle ilçeye ziyarete gelen misafirlerin memnuniyetini kazanmayı hedefleyerek ziyaretçi sayısını daha da artırmak adına hayata geçirilen projelerden bir tanesi olan 55 tekne kapasiteli Modern Bir Yüzer Marina aynı yıl halkın hizmetine sunulmuştur.

Foto 23. 55 Tekne Kapasiteli Marina

Eski Halfeti de nisan ayında havaların ısınması ve çevrenin yeşillenmesiyle turizm adına canlanma görülmekle birlikte, mayıs ayında maksimum seviyeye ulaşmaktadır. Okulların tatiliyle azalan ziyaretçi sayısı okulların açıldığı sonbahar aylarında tekrar artış göstermektedir (Arazi Etütleri).

Genellikle hafta sonu ziyaretçi akınına uğrayan ilçe merkezi cumartesi günleri yaklaşık 10,000 , Pazar günleri ise 15,000 civarında ziyaretçi ağırlamaktadır. (Belediye Otopark Kayıtları).

5.5.5.1. Cittaslow (Sakinşehir) Halfeti

Halfeti'nin turizm bakımından önemli bir merkez olmasını sağlayan nedenlerinden biri de "Sakinşehir" olarak ta bilinen dünyadaki küçük şehirlerin geleneklerini koruyabilmeleri adına oluşturulan Cittaslow Şehirlere üye olmasıdır.

Foto 24. 2013 Yılında Cittaslow Üyeliğiyle Halfeti

Cittaslow, nüfusu 50.000' nin altındaki kentlerin üye olabildiği, kentlerin kendi gelenek, göreneklerini, yemeklerini, tarihsel kimliklerini korumalarını öngören bir birliktir. Merkezi İtalya'da bulunan 27 ülkeden 176 şehrin dâhil olduğu Cittaslow'a Türkiye'den de her geçen gün ilgi artmaktadır. Türkiye'nin İzmir'in Seferihisar ilçesinin kabulüyle tanıştığı Cittaslow ağına Akyaka, Gökçeada, Perşembe, Taraklı, Yalvaç, Vize ve Yenipazar ilçeleri de katılmıştı. Bu birliğe Türkiye'den en son Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesi kabul edilmiştir.

Finlandiya'nın Kiristenstad kentinde 12/13.04.2013 tarihlerinde düzenlenen Cittaslow Uluslararası Koordinasyon Komitesi toplantısında, Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesi Türkiye'nin yeni Cittaslow'u (Sakin Şehri) ilan edilmiştir. Halfeti belediyesinin gayretleriyle kentlerin özgün kimliklerini koruyarak yaşam kalitesini artırmayı ve sürdürülebilir gelişmeyi öngören uluslararası 'Cittaslow' ağına . Finlandiya'da gerçekleşen Koordinasyon Komitesi toplantısında Türkiye'nin Cittaslow Birliği'nin Öncülüğünü yapan Seferihisar ilçesi Belediye Başkanı Tunç Soyer, Halfeti'nin Cittaslow sertifikasını teslim almasıyla, Türkiye'den dokuzuncu üyesi Halfeti olmuştur. (URL3)

Foto 25. 2013 Yılında Cittaslow Üyeliğiyle Halfeti

5.5.5.2. Rumkale'nin Turizmdeki Yeri

Rumkale 120x230 metre boyutundadır. Kapladığı alan 3500 metrekaredir. İki giriş kapısı doğuda ve batıda bulunmaktadır. Doğudan kayaya oyulmuş dik merdiven basamaklarıyla kapıya ulaşılır. Doğu cephesindeki bu kapı dikdörtgen yapıdadır. Kapının örtü sistemi yıkılmıştır. Giriş güney cephededir. Batı surlarında kuzeyden itibaren birinci kapı dikdörtgen planlıdır. İkinci kapı kareye yakındır. Örtü sistemi yıkıktır.

Rumkale, Osmanlı Anadolu'sunda bir taşra kasabasıdır. Rumkale adı, eski sahipleri tarafından "Rumeyta", "Urima" ve "Hromklay" gibi çeşitli telafuz şekilleriyle kullanılmıştır. 1100' lü yıllarda "Rumkal'a" adıyla kaynaklarda zikredilen şehir, Memlûklerce "Kal'at'ül-Müslimîn" ve "Kal'a-i Rûmiye" adıyla anılmıştır. Osmanlılar ele geçirdikten sonra şehrin eski adını muhafaza ederek "Rumkal'a" adıyla kurdukları sancağa merkez yapmışlardır. Ank, Araban ve Merzuman nahiyelerini içine alan bu sancak daha sonraları kaza olarak Birecik sancağına ilhâk edilmiştir . Geçen asırlarda Rumkale'nin antik Zeugma şehri olduğu kanaati yaygınlaşmışsa da, bugün antik şehrin Birecik'in karşısında olduğu daha çok kabul görmektedir. (Yılmaz .1999.s144) .

Rumkale şehrinin kuruluşu İlk çağlara ulaşmaktadır. Ancak adı, Haçlı kontu Baudoin' in 1116 yılında Ermeni Goğ-Vasil'den şehri teslim almasıyla duyulmuştur . Haçlılar tarafından 1148 yılında Ermeni katolikosu Grigor III'e satılmış ve kale bu tarihten itibaren 1293 tarihinde Melik Eşref tarafından fetholuncaya kadar Ermeni katolikosluğu' nun merkezi olmuştur. Çevresi bütün Müslümanların denetimine geçmesine rağmen, yıllarca Ermenilere merkez olma özelliğini muhafaza etmiştir.

Rumkale'de yaşayan Ermeni ve diğer Hıristiyan unsurlar, Moğolların yanında yer aldılar (1260). Rumkaleli Rabban Simeon gibi tabipler, Hülagu'nun hizmetine girerek sağladıkları nüfuslarını kendi şehir ve kiliselerinin menfaatlerine kullandılar.

Memluk sultanı Kalavun zamanında Baysarî kumandasındaki Mısır ordusu, Rumkale'yi kuşatarak şehirde kıymete değer eşyayı Birecik'e götürdüyse de iç kaleyi alamadı. Rumkale, İlhanlıların müstahkem bir mevki ve onlarla işbirliği yapan Ermenilerin katolikosluk merkezi olarak kaldı. Memluklar, 1293 yılında Sultan el-Eşref Halil zamanında, ikinci defa Rumkale'yi kuşatıp şehri ve kaleyi ele geçirerek buradaki Ermeni katolikosluğuna da son verdiler. El-Eşref, Rumkale'yi tamir ettirerek Kal'atü'l-Müslimîn adıyla hudut kalesi olarak teşkilâtlandırdı. Bölgeyi savaşlarda Memlûklara yardımcı olan Türkmen beylerinin idâresine verdi. Rumkale civarı yarım asır kadar Halep valisine bağlı olarak Türkmen beyleri tarafından idâre edildi. Daha sonra da Dulkadiroğulları' nın eline geçti. Melik Eşref, zafer mektuplarında ve Halep kalesi kitabesinde, "Rumkale'nin fethiyle, bütün Doğu Anadolu ve Irak'ın kapılarının kendisine açıldığını" yazmış. "Allah'ın izniyle doğudan batıya kadar bütün ülkelerin sahibi olacağız" ifadesine yer vermiştir. (Yılmaz .1999.s144) .

Foto 26. Bahar aylarında Rumkale

Timur Han, Rumkale'yi zorlu bir muhasaradan sonra 1400 yılında Memlûklardan aldı. Berkûk' un vefâtı (1399) ve Timur Han'ın geri çekilmesi üzerine bölge, Türkmen beylerinin hakimiyet kavgalarına sahne oldu. 1404 yılında Rumkale'de bir Memluk nâibi oturuyor, bölgede yaşayan Köpekoğullarının idâresindeki Avşar boyuna mensup Türkmenler de zaman zaman onlara yardımcı oluyor, bazen de Memluklarla savaşıyorlardı. Yerleştirilen güvercinlerle Doğu hudutlarından ta Mısır'a ulaşan Memluklu haberleşme ağında önemli bir nokta ve hudut kalesi olarak tahkim edilen Rumkale kalesi, zaman zaman iktidârı kaybeden Halep nâiblerinin sığınak yeri olmuştur. Bütün bu kargaşa ortamına rağmen Rumkale, şehri ziyaret eden İbni Arabşah ve Halil Zahirî gibi seyyah-yazarların övgülerine mazhar olmaktan da geri kalmamıştır.(Halfeti Kaymakamlığı)

Yavuz Sultan Selim , 24 Ağustos 1516 günü Mercidabık'da Memlûk ordusunu yenerek Rumkale de dahil olmak üzere Haleb'e tabi bütün kale ve şehirleri Osmanlı ülkesine kattı. Her birine hakimler ve kadılar tayin edilip Osmanlı nizamının uygulanması sağlandı. (Yılmaz .1999.s144) .

XVI. yüzyılda dört mahalleden meydana gelen şehir, bir yanı Fırat, bir tarafı Merzuman deresinin derin vadisiyle iki tarafı çevrili, yarımada gibi ileri çıkmış bir dağ parçası üzerinde yer alan kalenin batısında yer almaktadır. XVI. yüzyıl vakıf kayıtlarına göre, şehrin merkezinde Ulu Cami (Cami-i Kebir) yer almaktadır. XIV. yüzyıldan beri hizmet veren bir medrese bulunmaktadır. Medreseye vakfedilen dükkanların varlığından bir de çarşının mevcut olduğu anlaşılmaktadır. XVII. yüzyılda burayı ziyaret eden Evliya Çelebi, cami, han, hamam ve muhtasar bir çarşının varlığına şahit olmuştur . Kaleye doğru giderken kayalara oyulmuş evler, şehirde yerleşmenin çok eski olduğunu göstermektedir. Çok yumuşak olan kayalar, havayla temas edince sertleşmektedir. İnsanların bu kaya evlerle, her yıl yaşanan depremlere karşı tedbir aldıkları manzarasını vermektedir. Dik kayalar üzerinde beyazımtrak taşlardan yapılmış mazgallar ve burçlarla donatılmış surlarla çevrili bir kalesi vardır. Arka tarafındaki tepe ile olan bağlantısı derin hendeklerle kesilmiştir. Kale içinde yer alan evlere giden biricik yol birbiri ardı sıra altı kale kapısı ile kesilmektedir. XIX. yüzyıl başlarında kale içinde 40 ev sağlam kalmış, geri kalanlar ise moloz yığını haline gelmiştir. Bu evlerin tamamı bir tebeşiri oyarcasına işlenmiş kayalardan oluşmaktadır . XIX. yüzyılda kaza merkezinin Halfeti'ye taşınması üzerine şehir nüfusu dağılmış, yerinde Kasaba adıyla anılan bir köy kalmıştır. Eski haritalarda "Eski Rumkale" adıyla anılan Kasaba köyü, yukarısında yer

alan kayaların düşerek zarar vermesi üzerine iki kilometre kuzeyine taşınmıştır. Tamamen terkedilmiş olan Rumkale şehri, yeni haritalarda "Kasaba (Eski)" ibâresi ile gösterilmektedir. Bugün Gaziantep iline bağlı Yavuzeli ilçesinin sınırları dahilinde yer almaktadır. (Yılmaz .1999.s144) .

Bir taşra kasabası olan Rumkale şehrinde, fetih sonrasında eğitim etkinliklerinin ivme kazandığı gözlenmektedir. Klasik Osmanlı eğitim kurumları olarak kabul edilen, küçükler için sıbyan mektepleri, gençler için medreseler ve yetişkinler için zaviyelerin Rumkale'de de işlerlik kazandığı anlaşılmaktadır. Rumkale'de bu kurumların kökü Memluklar'a kadar dayanmaktadır. (Yılmaz .1999.s144) .

Şehir, Memluklar tarafından fethedildikten sonra, cami ve mescitlerle donatılmıştır. Nitekim XIV. asrın sonlarında Timur'un bölgeye gelişi ile ilgili bilgi veren İbni Arabşâh, şehrin hayrat ve hasenâtının bolluğundan bahsetmektedir. Bugün harap bir vaziyette bulunan Rumkale'de, XVI. yüzyılda kale içinde bir ve şehir içinde üç cami, dört mescit ve bir medrese mevcuttur. Ayrıca bir han, bir hamam ve iki buka' ve bir zaviye bulunmaktadır. (Yılmaz .1999.s144) .

Rumkale'yi değerli kılan birçok özellik bulunmaktadır. Bunlar;

- Yukarıda da yazdığımız gibi kalenin köklü bir geçmişe sahip olması,
- İlk İncil'in burada olduğuna inanılması ; Hz.İsa'nın havarisi Johannes (Yuhanna) tarafından burada kayadan oyma bir odada ceylan derisine yazılıp çoğaltıldığı ve bu kitabın halen burada olduğu rivayet edilir. İlk incilin kimsenin girmeye cesaret edemediği tünellerle girilen, korunaklı ,gizemli bir odada olduğu bilinmektedir.

- Kalenin önemli bir özelliğinden diğeri, kalenin ,dışarı çıkmadan su ihtiyacını karşılamak amacıyla kalenin içinde 8 m genişliğinde,64 m (bazı kaynaklarda 75) derinlikte , Fırat seviyesinde olan, büyük devasa bir sarnıcının olması,

- Nergis efsanesinin buradan çıktığına inanılması ; Efsaneye göre ,Rumkale beyinin Nergis adında bir oğlu varmış. Nergis bu kuyuya sıkça inermiş, her seferinde sudaki aksinde kendini seyredermiş. Nergis, her geçen gün kendini biraz daha beğenerek izler olmuş kuyunun suyunda. Bir gün, sudaki aksini daha iyi görebilmek için kuyunun üzerine iyice eğilmiş, dengesini kaybederek önce kuyunun dibine sonrada Fırat'ın soğuk sularına yuvarlanarak boğulmuş. Efsaneye göre gencin boğulduğu yerde çok güzel bir çiçek açmış. Çiçeğin adına da 'Nergis' denilmiş. (URL4)

- Tamamıyla taş oymacılığıyla yapılan hanelerinin olması,

-Kalenin yarım ada niteliğinde bir çıkıntıda kurulması, tek kara bağlantısı olan güney kesiminin ise Memlûklüler tarafından 30 metre derinliğinde 20 metre genişliğinde kayadan oyularak yapılan derin bir hendek ile kara bağlantısının kesilmiş olması,

- Gizemli tünelleri ve mezarlıkları

-Bünyesinde bulunan Şair Aziz Nesen Kilisesi- Barşavma Manastırı ile farklı dinlerin bir arada olduğuna işaret eden mimari eserlerinin olmasıdır.

Barşavma Manastırı ; Kale içinde kuzeyde yer alır. 13. yüzyılda Yakubi azizi Barşavma kendi adına inşa ettirmiştir. Birbirine bitişik iki yapıdan bazı bölümleri ayakta kalmıştır. Kuzey cephesini kaya kütlesi oluşturur. Kare planlı olan yapı haç tonozlarla örtülmüştür. Duvarlarda büyük taş bloklar halinde kesme taşlar, payelerde ve batı mekânın kapısında düzgün kesme taşlar, kemerlerde ve örtü sisteminde ise tuğla görünümü verilmiş kesme taşlar burada da kullanılmıştır. Yakınında bir de kuyu mevcuttur.

Foto 27. Rumkale İçerisinde,Kalenin Su İhtiyacını Karşılamanı Ve Fırat Seviyesinde Olan Tarihi Sarnıç, Nergis Çiçeği, Memluklar Tarafından Açılan Ve Karadan Kaleye Girişi Engelleyen 20x30 m Çapındaki Hendek, Rumkale Üzerinde Mağara Ve Kesme Nahat Taşlarla Yapıla Meskenler

5.5.5.3. Ulu Camii (Hoşgörü Simgesi)

Yapımı 1804 yılında başlayıp 1807 yılında tamamlanan, inşasında Ermeni taş ustalarından Adır'ın görev aldığı, halkların daha önce nasıl kardeşçe bir arada yaşadığının göstermesi bakımından sembolik önem taşıyan Halfeti Ulu Camii Şanlıurfa ili, Halfeti ilçesi, Şimaliye Mahallesiinde yer almaktadır. Hacı İbrahim tarafından yapılp Halfeti Camii Vakfı adına kayıtlı bulunmaktadır.

Foto 28. Sular İçerisinde Kalan Halfeti Ulu Camii Mescidi

Kesme taşarlardan inşa edilmiş enine dikdörtgen planlı ve dört sütunla kible duvarına paralel üç salondan oluştuğu son cemaat yeri iki sütunla revak şeklinde avluya açıldığı mihrap önü kubbesi hariç diğer bölümler çapraz tonoz ile örtülü olduğu , Camii'ye dışta yay içten yuvarlak kemerli bir kapı ile girildiği, üzerinde zikzak ve dış motifleri olduğu, kilit taşı üzerinde bitki motifli kabartma bir süsleme bulunduğu kapının üzerinde bir kitabe yer aldığı, kuzey cephede toplam üç pencere ve iki pencere arasında yuvarlak kemerli bir mihrabiye bulunduğu, minareye kuzey cephedeki bir kapıdan çıkıldığı yapıdır.Günümüz itibari ile etekleri baraj suları altında kalmıştır. Kemerli bir yapıda olması nedeni ve belirli bir kısmı sular altında olması nedeniyle Yerebatan Sarnıcına benzetilmektedir.

Foto 29. Sular Altında Kalması Nedeniyle Yerebatan Sarnıcı'na Benzetilen Mescit

Camiinin etekleri sadece 40 cm sular altında kalacağı bilinmesine rağmen zamanında gerekli çalışmaların yapılmamasına bağlı olarak şuan su içinde olan Ulu camii 2000 yılında 521 bin TL'ye kamulaştırılarak Hazine'ye tescil edilmiş baraj yapımı fizibilitesinin 1984 yılında yapılmasına rağmen geride kalan 30 yıllık süreçte gereken önemi görmemiştir.

Karacadağ Kalkınma Ajansı'ndan alınan destekle röleve ve restorasyon projeleri hazırlanan camiinin kurtarılması meclis dilekçe komisyonu genel kurul karar cetveli sayı 14 902/2011 'e göre restore edilmek üzere çeşitli öneriler sunulmuştur :

- Halfeti Ulu Camii etrafı istinat duvarıyla çevrilerek nehirle bağlantısının kesilebileceği ancak istinat duvarının caminin toprak zemininin suyla bağlantısını kesemeyeceği diğer tarafları istinat duvarının yapılması.

- Camiinin başka yere taşınması.
- Olduğu yerde bir platform üzerine oturtulması

Pahalı olmasına rağmen bu son seçenek desteklenmektedir.

Foto 30. Halfeti Ulu Camii

Farklı etnik kökenli usta ve taş işçilerinin ürünü olması nedeni ile bu camii hoşgörü simgesi olarak ifade edilir. Ulu Camii Bundan 200 yıl önceleri dahi farklı etnik köken ve farklı dine mensup insanların aynı bölgede yaşamasına karşın sorunsuz yaşamını sürdürmesinin bir ürünüdür. Ayrıca camii yapılırken yöre halkının, camii ile Fırat Nehri kıyısı arasında sıra sıra dizilerek elden ele taşıma ile çakıl, kum vs gibi malzemeleri taşınması, yapımı esnasında imece usulünün olduğunu ve yardımlaşmanın yörede ön planda olduğunu göstermektedir.

5.5.5.4. Savaşan Köyü (Hayalet Köy- Batık Köy)

Savaşan köyü Halfeti'nin yaklaşık olarak 4 km kuzeyinde Fırat kıyısında bulunmaktadır. Köy , Savaşan ismine Osmanlı dönemlerinde ve kurtuluş dönemlerinde orduya fazla asker göndermesiyle kavuşmuştur.

Birecik barajının suları altında kalan köylülerden 45 aile köy nakli için KHGM'ye başvuruda bulunmuştur. Köy sınırları içinde yüksek kotlardaki tapulama dışı bir arazi yeniden yerleşim alanı olarak planmış ve 59 konut parseli üretilmiştir. Aileler kendi konutlarını devletin teknik desteği ile kendileri inşa etmişler, gerekli altyapı inşaatları ilgili kamu kuruluşları tarafından yapılmıştır. Baraj öncesi Savaşan Köyünde 60 hane ve 300 kişi bulunurken, bu sayılar baraj sonrası 40 hane ve 200 kişiye düşmüştür.

Bu köyü ilginç kılan yönü baraj suları tutulmasıyla köy camisinin mescidi ve minaresinin su altında kalmasıdır. Mescidin tamamına yakını, minarenin ise yarısına kadar olan kısmı su ile çevrilmesi farklı bir görüntü arz ettiğinden köy, Halfeti ve Rumkale'ye gelen turistlerin merak ettikleri bir yer haline gelmiştir. Buralara gelen insanlar bu köyü de ziyaret etmeden turlarını tamamlamış saymamaktadır. Eski Halfeti ilçe merkezinin km kuzeyinde bulunan bu köy tekne turlarının güzergâhlarını belirleme açısından da önemlidir. Halfeti'den hareket eden tekneler bu köye uğradıktan sonra dönüşe geçip buradan Rumkale'ye uğrarlar.

Foto 31. Sular İçerisinde Kalan Halfeti Savaşan Köyü Camii ve Minaresi

Ayrıca Roma döneminde , papazlık törenlerinin bu köyde yapıldığı bilinmesiyle köyün turistik değeri daha da artmıştır. Bölgeye atanacak Hristiyan din adamlarının bu köye gelmeden eğitimleri tamamlanmış kabul edilmiyor ve diploma gibi tasdiklerini buradan almadan hizmete başlayamıyor olması günümüz Hristiyan camiasının ilgi ve alakasının bu köye yönelmesini sağlamıştır.

Burayı ziyaret eden misafirler kendilerini hayalet kasabada hissedebilirler çünkü tepenin yamacında sıralanmış meskenler artık insanlar tarafından kullanılmamaktadır. Gelen ziyaretçiler bu köyü ‘Hayalet Köy’, ‘Batık Köy’ gibi tabirlerle nitelendirmektedirler.

Savaşan köyünde iki tane çay bahçesi mevcuttur. Bazen turların mola alanı olan bu bahçelerde içecek servisi yapılmaktadır. Bir gün öncesinden telefonla ulaşılması durumunda; baraj gölünden çıkarılan, tatlı su balıkları içerisinde en fazla yağ oranına sahip olması nedeniyle en lezzetlisi olan ve aynı zamanda Yahudiler tarafından kutsal kabul edilen ‘‘Şabut’’ balıklarıyla yapılan yemeklere ulaşabilmektedir.

5.5.5.5. Zeugma

Halfeti ilçe merkezinin yaklaşık 20 km güneyinde bulunan Zeugma antik kenti tur güzergahında bulunmaktadır. Nizip ilçesinden Zeugma’ya gelen ziyaretçiler burada her hafta sonu yapılan turlarla Halfeti’ye gelmektedir.(URL5)

Belkıs/Zeugma bu günkü konumuyla, Gaziantep İli, Nizip ilçesinin 10 km. doğusunda, Birecik Baraj gölünün kıyısında, yeni Belkıs köyünün yakınında yedi tepe üzerine kurulmuş antik bir kenttir. Yaklaşık olarak 21 bir dekarlık bir arazi üzerinde yer almaktadır. (URL5)

Zeugma’dan Strabon, Plinius ve birçok antik yazar bahsetmiştir. Büyük İskender’in generallerinden Selevkos Nikator I, M.Ö. 300’de, İskender’in Fırat’ı geçtiği bu yerde, kendi adıyla Fırat’ın adını birleştirerek Selevkeia ad Euphrates(Fırat Seleukeia’sı) ismiyle antik kenti kurmuştur. Bu kentin karşısına da eşi Apameia’nın adıyla ikinci bir kent kurarak, bu ikiz kenti bir köprüyle birbirine bağlamıştır. Kommagane kralı Mitridates I. Kallinikos’un, Selevkos kralının kızı Leodike ile evlenmesiyle kent, çeyiz olarak Kommagane krallığına verilmiş. Leodike’nin oğlu Antiokhos I, bu kentin geliriyle Nemrut dağındaki heykelleri yaptırmıştır. Yaklaşık 40 yıl Kommagene’nin dört büyük şehrinden biri olan kent, M.Ö. 64 de Roma İmparatorluğu’nun topraklarına katılarak, ismi geçit ve köprü anlamına gelen ‘‘Zeugma’’

olarak değiştirilmiştir. (URL5)

Roma döneminde kent en zengin dönemini yaşamıştır. M.S. 256 yılında Sasani kralı Şapur I, Zeugma'yı ele geçirerek yakıp yıkmış, daha sonra kent bir depremle alt üst olmuştur. Bu tarihten sonra artık Zeugma bir daha kendini toparlayamamış ve eski ihtişamına ulaşamamıştır. Zeugma 5 ve 6 yüzyıllarda Bizans hakimiyetine girmiştir. 7. yüzyılda ise Arap akınları neticesinde terk edilmiştir. Daha sonraları 9-12. yüzyıllar arasında İslami yerleşimi olarak varlığını sürdürmüştür. 17. yüzyılda ise yanı başına Belkıs köyü kurulmuştur. (URL5)

Foto 32. Zeugma Antik Kentteki Teras Villa Kalıntıları

Antakya'dan Çine uzanan tarihi ipek yolu Zeugma'dan geçmekteydi. Ayrıca Batıdan Dülük, Güneyden Antakya, Halep ve Palmira, Doğudan ise Edessa'dan gelen antik yollar da Belkıs/Zeugma'da birleşmekteydi. Uzak doğudan getirilen ipek, baharat ve değerli taşlar Zeugma gümrüğünden geçerek Zeugma agorasında (Pazaryeri) tüccarlara pazarlanmaktaydı. Arşiv odasında ele geçen ve dünya rekorları kıran, 100.000. (yüz bin)'in üstündeki mühür baskıları, Zeugma kentinin haberleşme ve ticaretteki önemini kanıtlamaktadır. Mühür baskıları mektuplarda, noter belgelerinde, para torbalarının ve gümrük balyalarının v.b. mühürlenmesinde kullanılmaktaydı.

Zeugma bu bölgede ticaretin merkezi konumundaydı. Bu kent Roma'nın doğu sınırında en son kentlerden biri olması sebebiyle, stratejik konuma sahipti. Bu nedenle burada önce Anadolulu askerlerden oluşan ve "Sikitia (İskit) Lejyonu" adı verilen askeri birlik, sonraları ise 6 bin askerden oluşan "IV. Lejyon" konuşlandırılmıştır. Ticaretin yoğunluğu, askeri lejyonun ekonomiye katkısı dolayısıyla Zeugma kenti oldukça zenginleşmiştir. Bu zenginlikle birlikte "Fırat manzaralı teraslara" çok sayıda villa inşa edilmiştir. Zeugma'da, Fırat kıyısından küçük yükseltiler ve yamaçlarla 300 m. yükselen akropol tepesinde tüccarların ve kentin koruyucusu Tykhe tapınağı mevcuttu. Çevresindeki ovalara hakim, kartal görünümlü olan bu tepe, aynı zamanda Zeugma'nın büyüklüğünü ve görkemini de yansıtmaktaydı. Bu tapınak Zeugma'nın kendi darp ettiği sikkeler üstüne resmedilmiştir. Kentin kuzeyinde toprak altında; agora, adion ve hamam gibi resmi binalar, batısında; tiyatro, askeri kamp, kuzey batısında; atölyeler, doğusunda ise villaların olduğu teraslar mevcuttur. Nekropol alanı kenti güney ve batıdan iki ucu Fırat nehriyle sonlanan yarım ay biçiminde sarmıştır. (URL5)

Zeugma kentinin suyu, şehrin 10 km. batısındaki dağlardan 1.30 m. yüksekliğinde 0.50 m. genişliğinde su kanallarıyla getirilerek, kanal, künk ve benzeri tali su yollarıyla şehir içine dağıtımı yapılmıştır. Her evin iki adet sarnıcı mevcuttu. Kullanılan su tahliye kanallarıyla galeri biçimindeki atık su kanallarına bağlanmıştır. Sonuç olarak Zeugma'nın kusursuz bir su şebekesi ve alt yapı sistemi mevcuttur.

Evler; ortasında bulunan sütunlu avluların etrafında yer alan odalara sahiptir. Odalar ışığını demir korkuluklu ve camlı geniş pencereleriyle bu avludan almaktaydı. Evlerin tabanı mozaik, duvarlar fresklerle bezenmiş olup, odalar mobilya, heykel ve sair heykelciklerle donatılmıştır. Zeugma'lı mozaik ustası Fırat nehrinden topladığı nehir taşlarını 8-10mm ebadında kübik biçiminde keserek (tessera) mozaikleri yapmıştır. Şayet, açık mavi, açık ve koyu yeşil ve turuncu gibi renkte taşları doğa da bulamaz ise bu renkleri cam tesseralarla elde etmiştir. (URL5)

Aynı zamanda Zeugma'ya Samsat gibi diğer şehirlerden de mozaik ustası gelerek çalıştığı saptanmıştır. Söz gelimi Samsatlı Zosimos ustanın Venüs'ün doğuşu ve Ziyafet sofrası adlı iki mozaiği ele geçmiştir. Mozaiklerde mitolojik ve tiyatro sahnelerinden seçilen konular işlenmiştir. Ele geçen mozaikler Roma İmparatorluğunun en zengin olduğu, sanatının doruğu ulaştığı 2. ve 3. yüzyıla aittir. Duvar resimlerinde ise tanrıça, insan, hayvan ve geometrik resimler kullanılmıştır. Renkler dün yapılmış gibi canlıdır. Bunun yanı sıra yontu sanatı da oldukça gelişmiştir. Öyle ki Zeugma'nın

kendine özgü heykeltıraşlık ekolü oluşmuştur. Bronz, kireç taşı ve mermerden heykeller, sert kalkerden lahitler yapılmıştır. Erkekler için kartal, kadınlar için ise yün sepeti kabartmalı mezar stelleri de yontulmuştur. Yüzük taşı oymacılığında da (gem, kameo) Zeugma'lı ustalar çok başarılıdır. Antik dönemde varlıklı her kişinin bir yüzük mühürü mevcuttu. Mühründe sevdiği tanrının, tanrıçanın, hayvanın veya kişinin resmi bulunurdu. Bu figürler yaklaşık 3-7mm. ebadında olup, merceğin henüz keşfedilmediği o dönem için düşünölmeye değerdir. (URL5)

Foto 33. Antik Zeugma Kalıntıları Baraj Sularına Boğulurken

Belkıs-Zeugma'da ilk kazı, kaçak kazı ihbarına istinaden güney nekropolünde Gaziantep Müze Müdürlüğü tarafından 1987 yılında gerçekleştirilmiştir. Burada oda biçimli aile kaya mezarının ön terasına dizilmiş halde mezar sahiplerine ait heykeller bulunmuştur. Diğer kazı 1992 yılında yine bir ihbar sonucunda yapılmış ve şarap tanrısı Dionysos ve eşi Ariadne'nin düğününün resimlendiği bir taban mozaïği ve villa gün ışığına çıkarılmıştır. Bu alan seyir yeri yapılarak küçük bir müze olarak düzenlenmiştir. 7 yıl süresince Zeugma'ya gelen ziyaretçiler hayranlıkla bu mozaïği seyretmiş ve Zeugma kentinin büyüklüğü o zamandan beri ziyaretçilere görsel olarak sunulmuştur. 15 Haziran 1998 yılında ise bu mozaïğin büyük bir kısmı çalınmıştır. (URL5)

Birecik Barajının yapımı sebebiyle Zeugma'da kurtarma kazılarının yapılması

için bütün üniversitelere çağrı yapılmıştır. 1993 yılında West Avustralya Üniversitesi ve 1995 de Nantes Üniversitesi bu çağrıya cevap vermiş ve Gaziantep Müzesiyle birlikte katılımlı kazılara başlanmıştır. Fakat, kurtarma kazısı yapılacak alanlarda yılda bir, iki ay kazı yapmakla pek fazla bir şeyin kurtarılamayacağı bu kazılarda saptanmıştır. (URL5)

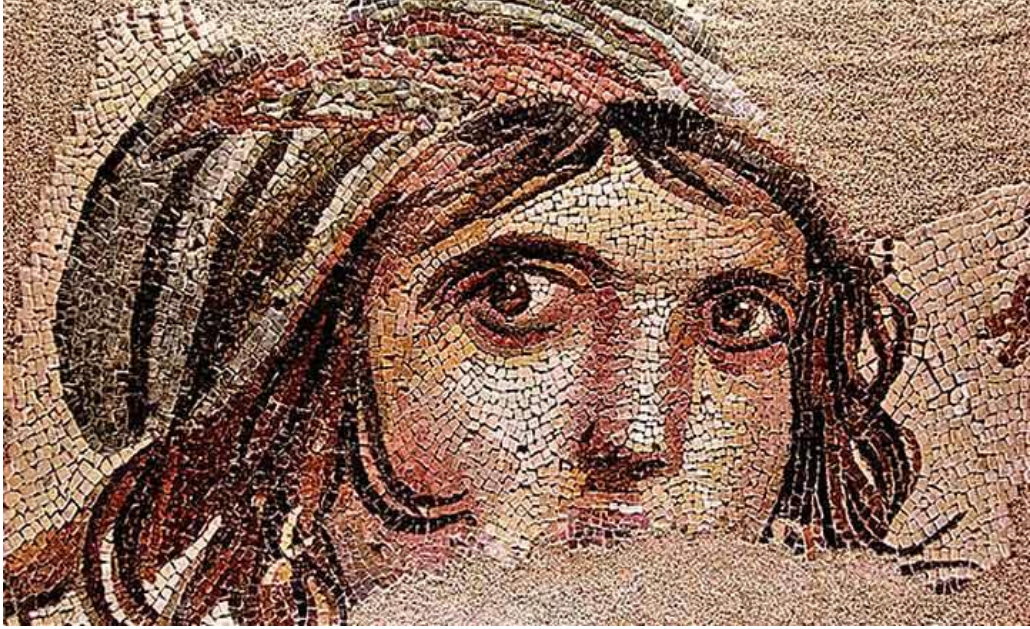

Foto 34. Zeugmada Çıkan Çingene Kızı (Zamanla Gaziantep'in Simgesi Haline Gelmiştir.)

Gaziantep Valiliğinin desteğiyle, İl Özel İdaresi, SANKO Holding ve Birecik Barajı konsorsiyumun maddi katkılarıyla. Bu çalışmalarda Poseidon ve Euphrates villaları gün ışığına çıkarılmıştır. Mozaikler bu villaların sığ havuz, çeşme ve odaların tabanında yer almaktaydı. Konuları ise Akhileus, Venus'un doğuşu, Dionysos-Telete, Müsalar, Fırat tanrıları, Galatya, Dionysos-Ariadne, Satyros Antiope vb. teatral, mitolojik sahnelerle, geometrik desenlerden oluşmaktadır. Fresk ve stüko tekniğinde yapılmış figürlü, bitkisel, geometrik duvar resimleri gün ışığına çıkarılmıştır. Çok sayıda sikkenin yanı sıra bronz ve pişmiş toprak heykelcik, kandil ve çömlekler bulunmuştur. Ayrıca; sırt üstü yatar şekilde duran Savaş Tanrısı ünlü bronz Mars heykeli de bu buluntulardan bir tanesidir. Sular yükselirken yapılan bu kurtarma kazılarında ele geçen mozaikler, freskler, mimari parçalar ve benzeri tüm buluntuların çizimleri yapıp belgelendikten sonra, su altında kalmaktan kurtarılarak Gaziantep Müzesine taşınmıştır.

Zeugma A-bölgesi su altında kaldığında, B- bölgesinde Kültür Bakanlığının izniyle, GAPİdaresi'nin (Güney Doğu Anadolu Projesi) organizasyonunda, PHİ (Packard Humanities Institutes)'nün maddi katkılarıyla, Oxford Unit ve Gaziantep Müzesinin şemsiyesi altında çok uluslu bir arkeoloji ekibiyle Temmuz 2000 de kurtarma kazılarına başlanılmıştır. Bu çalışmalarda Zeugma kentinin evleri, kilisesi, arşivi ve stoası hakkında yeni bilgilere ulaşılmıştır. Ziyafet sofrası, Europa'nın kaçırılışı ve Eros mozaikleri, freskler gün ışığına çıkarılmıştır. Antiokhos steli, heykelcikler, sikkeler, bronz kazanlar ve çömlekler bulunmuştur. (URL5)

Foto 35. Zeugma Kenti Harabeleri

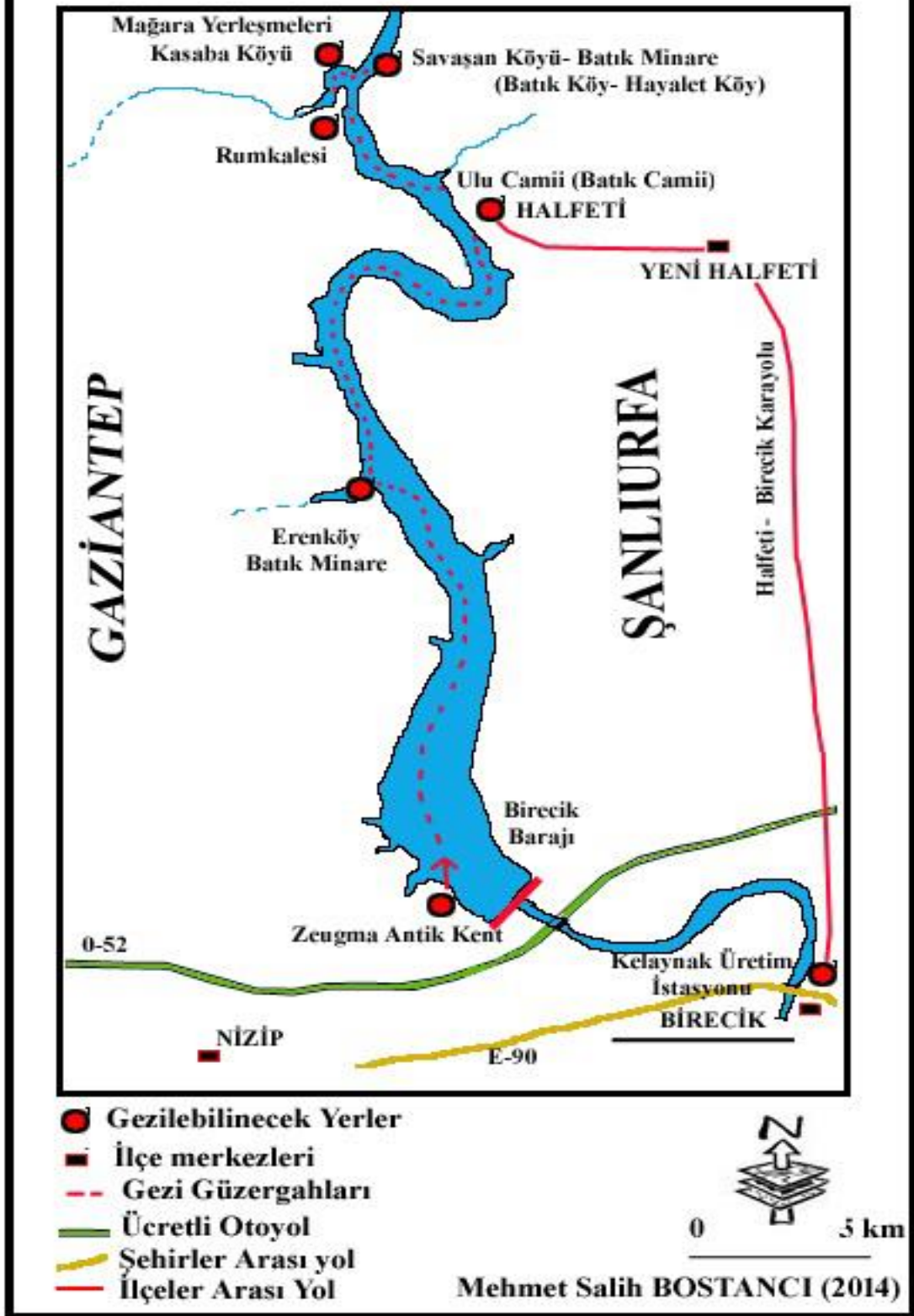
İtalyan CCA restorasyon ekibi bu çalışmalarda görev almıştır. Birecik baraj gölü sularının B bölgesine de ulaşması sebebiyle kurtarma kazı çalışmalarına 4 Ekim 2000 de son verilmiştir. Son durum itibariyle Zeugma'nın yaklaşık 1/4'lik bölümü Birecik Barajı gölü suları altında kalmıştır. Kurtarma kazıları sonucunda ele geçen sanat şaheserleri, Zeugma'nın önemli bir sanat merkezi olduğunu tüm dünyaya göstermiştir. Zeugma'nın su altında kalmayan büyük bölümünde de villalar, tiyatro, sütunlu caddeler, hamam, agora ve tapınak 3-4 m. toprağın altında uyumaktadır. (URL5)

Gaziantep Müze Müdürlüğü başkanlığında Arkeolog Mehmet ÖNAL'ın

sorumluluğunda yapılan kazı çalışmalarında Dionysos Villasının kazısı tamamlanarak restorasyona hazır hale getirilmiştir. Ayrıca, Dionysos villasının batı bitişğinde Danae villası kısmen açığa çıkarılmıştır. Bu villada ünük bir mozaik olan “Danae ve Diktys” konulu taban mozaigi meydana çıkarılmıştır. 2004 yılında ise bu evin avlu kısmının (Perystil) kazısı tamamlanmıştır. Anılan, villaların restorasyon projelerinin çalışması devam etmektedir. Bu iki villanın restorasyonu neticesinde, Zeugma açık hava müzesinin başlangıcı yapılmış olacaktır. Zeugma’ya gelen ziyaretçiler, Zeugma mozaiklerini villalarda orijinal mekanlarında görebilecektir.

Ayrıca, 2004 yılında Fransa Nancy Üniversitesinden C.Abadie-Reynal’da Gaziantep Müzesiyle, Zeugma Tiyatrosunda katılımlı kazı çalışmalarına başlayarak, tiyatroya ait 6 adet oturma sırasını (Cavea) kısmen açığa çıkarmıştır. Bu kazı çalışmaları Zeugma kentiyle birlikte bölgenin de tarihini değiştirecektir. Kurtarma kazıları sonucunda ele geçen sanat şaheserleri, Zeugma'nın önemli bir sanat merkezi olduğunu tüm dünyaya göstermiştir. Zeugma'nın su altında kalmayan büyük bölümünde de villalar, tiyatro, sütunlu caddeler, hamam, agora ve tapınak 3-4m. toprağın altında bulunmakta olup, gün ışığına çıkarılacağı günü beklemektedirler. Önümüzdeki yıllarda bu alanlarda yapılacak kazılar neticesinde oluşacak olan açık hava ve ören yeri müzesi Zeugma kentinin eserlerinin yerinde görülebilmesini sağlayacaktır. (URL5)

HARİTA 14 : BİRECİK BARAJI VE ÇEVRESİNDE BULUNAN GEZİ NOKTALARI VE GÜZERGAHLARI

Harita 14. Birecik Barajı ve Çevresinde Bulunan Ezi Noktaları ve Güzergahları

ALTINCI BÖLÜM

6.BİRECİK BARAJI'NIN GAP KAPSAMINDAKİ YERİ

“GAP Projesi tamamlandığında, yılda toplam 52.9 milyar metreküpten fazla su akıtan Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki tesislerle, Türkiye toplam su potansiyelinin % 28.5’i kontrol altına alınacak, Çukurova’nın 4.5 katı olan 1.7 milyon hektarın üzerinde arazinin sulanması ve yaklaşık 7500 megavatlık kurulu güç kapasitesiyle yılda 27 milyar kilovat saatlik hidroelektrik enerjisi üretilmesi sağlanacaktır.” (Birecik Kaymakamlığı Brifing Raporu, 1996).

Planlanan toplam sulama alanı, Türkiye’de ekonomik olarak sulanabilir toplam alanın % 20’sine ve toplam yıllık elektrik üretimi, Türkiye’de ekonomik olarak gerçekleştirilebilir elektrik enerjisi potansiyelinin % 22’sine eşdeğerdir (Birecik Kaymakamlığı Brifing Raporu, 1996).

Ülkede hidroelektrik enerji üretiminin önemli bir bölümü GAP kapsamındaki Karakaya, Atatürk, Dicle, Kralkızı, Birecik, Karkamış ve Batman Hidroelektrik Santrallerinden (HES) sağlanmaktadır

Tesislerin açılışından 2005 yılı sonuna kadar toplam 253 milyar kilovat saat hidroelektrik enerji üretimi gerçekleştirilmiştir. Bu enerjinin parasal değeri yaklaşık 15 milyar ABD Doları’dır. (1kWh = 6cent)

Türkiye’de 2005 yılında üretilen 39.6 milyar kilovat saatlik hidrolik enerji içinde, GAP 18.7 milyar kilovat saatlik hidroelektrik üretimiyle % 47’lik bir paya sahiptir (GAP enerji hedefi: 27 milyar kilovat saat). Parasal olarak ifade edilmek istenirse, GAP’ta 2005’te üretilen enerjinin karşılığı yaklaşık 1.1 milyar ABD Doları’dır. Yine 2005 yılında Türkiye’nin 161.5 milyar kilovat saatlik toplam enerji üretimi (termik, hidrolik ve rüzgar) içinde GAP’ın payı % 11.6 olmuştur (Birecik Kaymakamlığı Brifing Raporu, 1996).

Türkiye’nin bölgesel kalkınmaya yönelik en büyük yatırımı olan GAP’ın sulama projelerinin tamamlanmasıyla 1.7 milyon hektar alanın sulamaya açılması hedeflenmektedir. 2005 sonu itibariyle DSİ tarafından sulamaya açılan alan 236 019 hektar olmuştur. Fiziki gerçekleşme açısından, sulama projelerinin % 14.9’u işletmede, % 7.4’ü inşaat halinde, % 15.8’i ihale ve % 61.9’u planlama aşamasındadır. Sulama

projelerinin tamamlandığında ise, Türkiye’de şimdiye kadar devlet eliyle gerçekleştirilen sulama alanına eşit bir alan daha sulu tarıma açılmış olacaktır. Böylece GAP’ın meydana getireceği yüksek tarım ve sanayi potansiyeli, Bölge’de ekonomik hasılayı artıracak, Bölge halkının yaklaşık 3.5 milyonuna iş imkanı yaratacaktır. Ayrıca sulanan alanlarda üretim artışı sağlanacaktır (Birecik Kaymakamlığı Brifing Raporu, 1996).

GAP Master Planı’nın baz alındığı 1985 yılı itibariyle, kişi başına Gayrisafi Bölgesel Hasıla (GSBH), Türkiye kişi başına Gayrisafi Yurtiçi Hasılası’nın (GSYİH) % 47’si kadardır (Birecik Kaymakamlığı Brifing Raporu, 1996).

1990 yılında 1987 yılı fiyatlarıyla 4 514 milyar TL olan GAP bölgesel hasılası 2001 yılında 6 077 milyar TL’ye ulaşmıştır. Aynı dönemde ülke gayri safi yurtiçi hasılası, 83 578 milyar TL’den 109 885 milyar TL’ye yükselmiştir. 2001 yılında kişi başına gelir, GAP Bölgesi’nde 1 186 dolar iken ülke genelinde 2 146 dolar olmuştur (Birecik Kaymakamlığı Brifing Raporu, 1996).

Birecik Baraj Gölü Gaziantep ve Şanlıurfa illeri arasında uzanmaktadır. 672 MW kurulu gücündeki Birecik HES, yıllık 2.5 milyar kwh elektrik enerjisi üretmektedir. Elektrik üretimi yanında 70.000 hektarlık Gaziantep ve Araban ovalarının sulanması için gerekli olan Sulama suyunun Birecik Baraj gölünden pompajla alınması planlanmıştır. Bunun dışında Nizip ilçesinin içme ve kullanma suyu ihtiyacı da modern bir su arıtma tesisi yolunda baraj gölünden sağlanmaktadır. Böylece Birecik Barajı enerji, sulama, içme ve kullanma suyu olmak üzere çok maksatlı bir proje özelliği taşımaktadır. (URL6)

Birecik Barajının faaliyete geçmesiyle bölge ekonomisinde gelişme ve değişimler yaşanmıştır. Tarım arazilerinin sulanmasıyla verim artacak ürünler çeşitlenecek ve birçok aileye istihdam sağlayacaktır. (URL4)

YEDİNCİ BÖLÜM

7.FOTOĞRAFLARLA HALFETİ

Foto 36. Farklı Açılardan Savaşan Köyü

Foto 37. Halfeti Sular Altında

Foto 38. Halfeti'yi Ziyarete gelen Ziyaretçilerin Oluşturduğu Araç Yoğunluğu (Cumartesi-Pazar Günleri)

Foto 39. Eski Halfeti Şehir Merkezi

Foto 40. Havadan Halfeti (THK) , Baraj Gölü Üzerinden Halfeti , Eski çağlarda Rumkale'ye bağlı olan ve mağara yerleşmeli Eski Kasaba Köyü, Halfeti Ulu Camiinin Doğudan Görünümü

Foto 41. Çakıl Tepesinden Halfeti'ye Bir Bakış, Halfeti'yi Ziyarete Gelen Ziyaretçilerin Oluşturduğu Araç Yoğunluğu, Taşıyan Taşıtların Oluşturduğu Uzun Kuyruk, Halfeti Kaymakamlığınca İnşaa Edilen Sosyal Tesisler Kapsamındaki 36 Yataklı Tesis, Savaşan Köyü

Foto 42. Halfeti Gerdanlıği -Gece Aydınlatılması İle Halfeti Gerdanlı'ğının Görünümü (137 M Uzunluğu İle Türkiye'nin Tahtadan Yapılan En Uzun Asma Köprüsü Özelliğini Taşımaktadır.)

Foto 43. Halfeti Ulu Camii, Askı Restorantlar ve Gezinti Tekneleri

Foto 44. Cittaslow Halfeti

Foto 45. Halfeti Hükümet Konağı

Foto 46. Halfeti Belediyesi, PTT Acentesi ve İtfaiye Teşkilatı Binası

SONUÇ VE ÖNERİLER

Halfeti ilçe merkezi M.Ö 2000 yıllarından itibaren geçen süre zarfında birçok medeniyetin egemenliğine girmiştir. Tarihi süreçlerde değişik nedenlere bağlı olarak sürekli yer değiştirmiştir. En son değişimi ise ilk bilinen tarihinden 4000 yıl sonra olan 2000 yılında , ilçe merkezini topraklarının 2/5 'nin , yapımı biten ve su tutmaya başlayan, GAP'ın bir ayağı alan Birecik Barajının suları altında kalacağını bilinmesiyle; şimdiki yeni yeri olan Karaotlak mevkiine taşınmasıdır. Daha önceleri hayvancılık faaliyetlerinde mezra olarak kullanılan Karaotlak (Karamezra) 1999 yılından sonra yapılan yatırımlarla hızlı bir değişime uğramış, böylelikle mezra konumundaki bir saha, ilçe merkezi yerleşim alanı konumuna gelmiştir. Temel manada ekim-dikim yapılmayan alanda kurulan yeni yerleşme, plato sahasında -kayalık alanlarda - kısa sürede yayılım göstermiş, baraj nedeniyle bölgeyi terk eden insanların zamanla geri dönüşlerine ev sahipliği yapmıştır.

Halfeti'nin kaderini değiştiren Birecik Barajı, öncesi ve sonrası arasında ilçe merkezinde ; nüfus, yerleşme, tarım, ulaşım vb, alanlarda bir çok değişime yol açmıştır.

2000 yılında Birecik Barajının sularına maruz kalarak son yer değişimini gerçekleştiren ilçe merkezi, Fırat kıyısında olan bir önceki konumunun aksine daha yüksek kesim olan plato sahasına taşınmasıyla, bölgeye belirli aralıklarla toplamda 841 konut, 1 hastane,1 okul devlet tarafından inşa edilmiş ve barajzedelere teslim edilmiştir. Değişen süreçlerde bu sayılarda özel teşebbüslerle artışlar görülmüştür.

Gerek baraj sularının tarımsal alanları etkilemesi gerek yeni yerleşim alanının farklı yapıda olması birçok olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Özellikle, bu olumsuzluklara bağlı olarak meydana gelen göçler, sakin bir yapıya sahip olan alanı daha da tenhalaştırmış, belirli bir dönem Türkiye'nin en küçük ilçesi haline gelmiştir.

‘Şarkın bu muhitinde yeni bir dağ doğacak, bu dağın ortasında bir altın fişkiracaktır. Buna el değirmeyin, çünkü yakar. Ama unutmayasınız bu dağ, mıntıkaya bereket saçacaktır. Gözüm arkada kalmıyor.’” Diyen Urfa evliyalarından Karababa; yapılacak olan barajları işaret ederek barajları dağa, altını elektriğe benzetmektedir. Gerçek o dur ki Hidro-Elektrik Santralleri bulunduğu bölgede bazı değişikliklere neden olsa da götördüklerinin yanında getirdikleri pek çok unsurla yeni etki sahası oluşturmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz olumsuzlukların yanında baraj suları, Eski Halfeti'ye yeni bir sima kazandırarak ilçeyi turizm açısından ön plana çıkan bir merkez konumuna getirmiştir. Kültürünün çok eskilere dayanması, meskenlerinin inşa tarzı ve yapısı, tarihi ve kültürel değerlere sahip bazı dini – idari yapıların varlığı ve bu yapıların yakınlığı , çevresindeki bozkır alanın aksine yeşil ve maviliklerle doğal farkındalık oluşturan sahamız, ısrarcı bürokratların çalışmalarıyla ilgi merkezi haline gelmiş ve kaybettiği nüfusunu tekrar almaya başlamıştır.

Netice itibari ile 2000'li yılların Haziran ayından sonra unutulmaya yüz tutan ilçe, var olan potansiyellerinin gün ışığına çıkarılması ile bugün haftada ortalama olarak 25.000 insanın (mevsimlik) ziyaret ettiği, birçok müzik klipleri, dizi ve filmlerin çekimlerinin yapıldığı bir mekân halini almıştır.

Tüm bu değişimler , ilçe merkezinin nüfusu üzerinde etkili olarak nüfusun yıllara göre dalgalanmasına neden olmuştur. Cumhuriyet yıllarında 1989 kişi olan ilçe merkezi nüfusu 2000 yılında 2766 kişi, en son 2014 yılında 8604 kişi olarak tespit edilmiştir.

Temel anlamda çiftçilikle uğraşan nüfus, yukarıda da söz ettiğimiz değişimlere bağlı olarak turizm sektöründe boy göstermeye başlamıştır.

Günümüzde ile şirin küçük bir yerleşim yeri olarak görülen ilçe merkezi, kurulmuş olduğu alanın müsait olması, yerli vatandaşlarının yurtdışında çalışması ve yatırımlarının buraya yönlendirmesi durumunda, bölgeyi terk eden bölge insanının tekrar kendi topraklarına dönmesi durumunda ve gelişen turizm faktörünün vermiş olduğu yararlarla; gelişmeye oldukça açıktır.

Yapılan araştırmalar ve gözlemler dahilinde Halfeti ilçesinin idari fonksiyonu bakımından kendine bağlı alt birimlere merkezlik yaptığı, Ticaret,Sağlık,Eğitim,Sanayi fonksiyonu bakımından ise çevresine karşı etki sahası oluşturamamaktadır. Bu durumun nedenleri arasında 36 km yakınında bulunan ve daha cazip görünen Birecik ilçesinin yakınlığını ve bu ilçeye olan yarım saat araklıklı olan dolmuş seferlerini gösterebiliriz.Halfeti ;

Sağlık ve Eğitim fonksiyonu bakımından yakınlığı nedeniyle 1.derece de Birecik ilçesinden ve Nizip İçsinden etkilendiği,

Ticaret fonksiyonu bakımından Nizip ilçesinden 1.dereceden etkilendiği,

Sanayi Fonksiyonu açısından; öncelikli olarak Nizip ilçesinden ve sırasıyla Gaziantep ve Şanlıurfa'dan etkilendiği,

İdari fonksiyonu bakımından, kendisine bağlı birimleri etkisi altına almaktadır.

Turizm fonksiyonu bakımından çevre il ve ilçelere oranla daha fazla ön plana çıktığını söyleyebiliriz.

Önceleri tarım ile ön plandayken Birecik Barajının suları altında kalarak yaşadığı değişimle turistik özellikleriyle haftada 25.000 insanın uğradığı, turizm açısından ön plana çıkan,

2013 yılında Cittaslow'a 9. üye olarak kabul edilmiş olan,

Her ne kadar barındırmış oldu nüfusun ihtiyaçlarını fonksiyonel anlamda tam olarak karşılamasa da ; ilçede tarım fonksiyonların fazla gerçekleşmemesi ve tarımda çalışan nüfusun düşük olması (240 kişi , % 2) , kendine bağlı birimlere idari anlamda merkezlik yapması nedeniyle Halfeti ; merkezinde 8604 kişinin yaşadığı küçük bir şehir merkezidir.

Altyapı olanaklarının daha verimli hale getirilerek, tarımın yapılamadığı ilçe merkezinin doğu kesimleri imara açılması, hastane ve okulların sayıları ve durum şartlarının iyileştirilmesi, bölgeye Yüksekokul gibi üst düzey eğitim kurumlarının yapılması, yeni iş istihdam sahalarının açılması durumunda Halfeti kaybetmiş olduğu nüfusu tekrar kazanabilir. Şehrin doğal dengesine uygun konaklama tesislerinin yapılarak yatak,oda sayılarının arttırılması, ilçe destinasyonu arttıracak farklı çekim unsurlarının düşünülerek uygulanması ilçeye olan ilgiyi daha da arttıracaktır Ayrıca, yetkililer tarafından, Eski Halfeti 'deki turizm faaliyetlerinden; gezinti teknelerinin, lokantaların, restoranların fiyat üzerinden bir standarda ulaştırılması, gelen turistlerin en çok yakındığı problemin aşılmasını sağlayacaktır.

EKLER**Ek 1. Orjinallik Raporu**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	M. SALİH BOSTANCI
Öğrenci Numarası	121202102
Enstitü Anabilim Dalı	COĞRAFYA
Programı	BÖLGESEL COĞRAFYA
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	DOÇ.DR. ZEKİ BOYRAZ
Tez Başlığı (Türkçe)	Halfeti (Şanlıurfa) İlçe Merkezinin Coğrafi Özellikleri

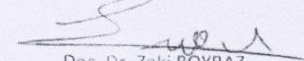
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmanın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 152 sayfalık kısmına ilişkin, 16/06/2015 tarihinde şahsim-tez danışmanın tarafından Turnitın adlı mihâl tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %27'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmanın herhangi bir mihâl içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğini ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. ZEKİ BOYRAZ
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Saadettin TONBUL
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

KAYNAKÇA

- I. Coğrafya Kongresi, 1941, Raporlar, Müzakereler ve Kararlar, Maarif Vekâleti Yay.
ANKARA
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Tapu-Tahrir Defteri (TD) 998, s. 299.
- Boyraz,M.Z., 1996 Hekimhan'ın Kuruluş Gelişmesi ve Şehirsal Fonksiyonları' F.Ü.
Sos.Bil. Dergisi, Cilt:8 s 1 Syf:87-125,ELAZIĞ
- Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdam Ve Ekonomik
Yatırımlar İçin Planlama Ve Uygulama Projesi (1997)
- Demir, E., 2003, “Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Ülke Ekonomisine Katkısı ve Bölge
Yerleşim Alanlarına Etkisi ‘, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı: 3,
s: 189-205 ANKARA
- Denker.B., 1976 ‘Şehir İçi Arazi Kullanışı’, İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Yay No:38
İSTANBUL
- Doğanay,H., 1986, “Trabzon’da Nüfus Hareketleri ve Göçler”, Ata.Ü. Fen-
Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, sayı: 15, s: 281–304, ERZURUM
- Doğanay,H., 1991 , Demografya (Nüfus Bilimi), Atatürk Üniversitesi
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Ofset Tesisleri, Erzurum.
- Doğanay,H., (1991), "Türkiye’de İç Göçler ve Baslıca Sonuçları”, A.Ü.
- Doğanay, H. 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, M.E.B. Yayınları: 2982, Bil. ve Kül.
Eser. Dizisi: 877, Eği. Dizisi: 10, Milli Eğitim Basımevi, ANKARA
- D.i.E (1935-1940-1945-1950-1955-1960-1965-1970) yıllarına ait Nüfus İstatistikleri
- D.i.E.,1997, Gap İstatistikleri (1950-1996)
- D.i.E, Gap II İstatistikleri 1993
- Eroğlu,C., Babuçoğlu M., Köçer, M., .2012 , “Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Halep”
ANKARA
- Evliya Çelebi, Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, Ahmed Cevdet Neşri, İstanbul 1314, III, s.
148.
- Honigmann E., Darkot B., "Rum-Kale", İslâm Ansiklopedisi (İA), IX, s. 777 -778, 1963
- Gap'ta Tarıma Dayalı Endüstriler Ve Finansman. Sempozyumu, T.C. Ziraat Bankası,
1989.
- Moltke, H.V, 1969 Moltke'nin Türkiye Mektupları, Çevr. Hayrullah Örs, İstanbul 1969.
- Kalelioglu, E.,1989, “G. Anadolu Bölgesinin Tarımsal Yapısı” AKDTKY Cog. Arst.
Sayı:1, Sf: 159-167 , ANKARA

- Kalelioglu, E.,1960, ‘Türkiye’de Antep Fıstığı’ Ülkeler Coğrafyası Semineri s.225-2128
- Karaboran, H., 1989 Şehir Coğrafyası ve Şehirsel Fonksiyonlar, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt :3 Sayı:2 ELAZIĞ
- Koca, H., 2000, Düziçi İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Yayınları,Yayın No:889, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları No: 111, Araştırma Serisi No:46, ERZURUM.
- Özçağlar, A., 1996 İdari Coğrafyası Bakımından Köy,Bucak,İlçe,İl ve Belde Kavramları Üzerinde Düşünceler, A.Ü D.T.C.F Coğ. Araş. Der., Sayı: 12, ANKARA
- Özgür,M.E, (1998), Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın Ltd.Sti., ANKARA.
- Özgüç, N., 1994, Türkiye Turizm Coğrafyası, İSTANBUL,
- Özgür.M., 2011, Nüfus Coğrafyası, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi
- Öztürk.M., Halep Avarız Defteri ,Fırat Üniversitesi Fen-edebiyat Fakültesi- Elazığ
- Sözer, A.N., 1984. “’G. Anadolu’nun Doğal Çevre Şartlarına Coğrafi Bir Bakış’” Ege Cog. Derg. Sayı:2, Sf:8-30, İZMİR
- Tandoğan,.A., 1969, Nüfus ve Yerleşme, İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Sayı:14 İSTANBUL
- Tümertekin, E., 1982, Ekonomik Coğrafya İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yay No:23 İSTANBUL
- Yılmaz,A. , 1999, XVI. Yüz143ılda Bir Güney-Doğu Kasabası olan Rumkale’de Eğitim. Milli Eğitim,Cilt:143, Sayı: 143 sf.118,122, İSTANBUL
- Yıldırım, A.,2006,D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 6 ,32-39, DIYARBAKIR
- Yenmez, N., 2003, “Güneydoğu Anadolu Projesinde Fırat Bölümünün Ziraat Coğrafyası”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi
- Zaman. S., Çoşkun. O., Atatürk Üniversitesi, I. Rize Sempozyumu, 2006
- URL1: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Frat>
- URL2: <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Sosprj/birecik.html> 19.02.2010
- URL3: <http://www.cittaslowturkiye.org/>
- URL4: www.mavielmas.com.tr
- URL5: <http://www.zeugmaweb.com/>(14.07.2015)
- URL6: www.gap.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

İlköğretim ve lise eğitimimi Gaziantep'in Nizip İlçesi'nde tamamladım. 2008 yılında Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde eğitim almaya başladım. 2012 yılında bu bölümden mezun olduktan sonra yine aynı yıl Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Bölümü; Bölgesel Coğrafya anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

2014 yılı Haziran ayı itibari ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü Özel Tim Amirliğinde Polis Memuru olarak görev yapmaktayım.